STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09353

ALE VERK

Isaac Leib Peretz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מגילות
אקדמות און חד גדיא

פאַראידישט פון י. ל. פרץ

צונויפגעשטעלט מיט אַלע וואַריאַנטן
פון א. פרידקין און ז. רייזען

מיט 3 פאַקסימילעס

אַרויסגעגעבן פון דער „מאָרגן־פרייהייט"
מיט דער דערלויבעניש פון ב. קלעצקין פאַרלאַג, פוילן

Published by the Morning Freiheit

---

by permission of
B. Kletzkin Publishers, Poland

PRINTED IN U. S. A.

PROMPT PRESS, INC., NEW YORK

אינהאַלט

	זייט
פון די צוזאַמענשטעלער	5
שיר השירים	33
1טער וואַריאַנט פון שיר השירים	65
2טער וואַריאַנט פון שיר השירים	101
רות	143
איכה	165

פון די צוזאַמענשטעלער

איינער פון די באַוואוסטע קריטיקער אונזערע האָט אָנגערופן פּרץ׳ן דער פּראָבנמייסטער. ער, דער געניאַלער עקספּערימענטאַטאָר, וועלכער האָט אונז געגעבן מוסטערן פון אַלע ליטעראַטור־פאָרמען כמעט, פון עפּאָס, ליריק, דראַמע, פון פעליעטאָן, פּובליציסטיק און קריטיק, האָט אין די פאַרשיידנסטע פּעריאָדן פון זיין ליטעראַרישן שאַפן געפּרואווט זיינע כחות אויך אַלס איבערזעצער. און דער אייגענער חוש, וואָס האָט אים געפירט צו אַנטפּלעקן נייע טאַלאַנטן פאַר דער אידישער ליטעראַטור, האָט אים אויך אָפט געמאַכט פאַר דעם אַנטדעקער פון אַזעלכע פרעמדע קינסטלער, וועלכע זיינען נאָך דעם ברייטן עולם גאָר ניט באַקאַנט געווען. שוין אין זיינע „יום־טוב־בלעטלעך", למשל, געפינען מיר אַן איבערזעצונג פון קנוט האַמסון, אַ שריפטשטעלער, וועלכער איז דאַן נאָך געווען אַ פנים־חדשות אין דער אייראָפּייאישער ליטעראַטור און איז ערשט אין יאָרן אַרום באַרימט געוואָרן אין ברייטערע קרייזן. און נאָך אָט וואָס: אַלס איבערזעצער איז ער אויך שטענדיג טריי געבליבן דעם אייגענעם סטיל זיינעם, און איז דען, למשל, זיין איבערזעצונג פון מולטאַטולים „טינאַטעער" ניט עכט פּרץ׳יש? און האָט ער ניט אַריינגעבראַכט זיין אייגענעם ריטם אין דער איבערזעצונג פון ח. נ. ביאַ־

ליק'ס „משא נמירוב״ (געדרוקט, איידער ביאַליק האָט די פּאָעמע אַליין איבערגעדיכט אין אידיש)?

איבערזעצנדיק ניט אויף באַשטעלונג, נייערט דאָס, וואָס האָט סטימולירט זיין דיכטערישן גייסט אין דעם אָדער יענעם פּעריאָד פון זיין שאַפן, האָט פּרץ שטענדיק אַרויסגעוויזן אַ גרויסן אינטערעס צו דעם תנ״ך, צו די עטישע און פילאָסאָפישע אידייען פון דעם בוך איבער אַלע ביכער. דעם דאָזיגן אינטערעס געפינען מיר ביי אים שוין אין דעם ערשטן פּעריאָד פון זיין ליטעראַרישער טעטיגקייט אין אידיש — אין זיינע שירים אויף די מאָטיוון פון די נביאים, פון ישעיה, ירמיה, יחזקאל. אָבער, ווייזט אויס, ערשט אין לעצטן פּעריאָד פון זיין לעבן האָט דער אינטערעס צו דעם תנ״ך אָנגענומען די געשטאַלט פון יענער גרויסער אידייע, וועלכע איז צייטיק געוואָרן זינט דער אידישער שפּראַך־קאָנפערענץ אין טשערנאָוויץ אין יאָר 1908 — דער אידייע אַריבערצוטראָגן אין אידיש די אוצרות פון דער אַלטער אידישער קולטור. די דאָזיגע אידייע, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט שלום אַש'ס איבערזעצונג פון „רות״ (1908), האָט איצט שוין דערגרייכט צו דעם גראַנדיעזן ווערק פון יהואש אין זיין איבערזעצונג פון גאַנץ תנ״ך אויף אידיש. און ווי אין אַלע גרויסע אויפטוען פון אונזער

קולטור־רענעסאַנס, האָט אויך דאָ פּרץ ניט געקענט בלייבן אָן אַ זייט, און אין רעזולטאַט פון דעם האָבן מיר פון אים איבערזעצונגען פון אַלע מגילות.*)

אָבער פּרץ איז געווען אַ צו־בולט אויסגעשפּראָכענע דיכטערישע אינדיווידואַליטעט מיט אַ צו־אינדיווידועלן סטיל, אַז ער זאָל זיך קענען באַנוגענען מיט דער ראָלע פון אַן איבערזעצער בלויז, מעג זיין אפילו פון אַזאַ בוך, ווי דער תנ״ך איז. און אין זיינע איבערזעצונגען פון די מגילות האָבן מיר ווערק, וואו דער ביבלישער עלעמענט האָט זיך אָנגעקליידט אין דעם אייגנאַרטיגן לבוש פון דער ספּעציפישער פּרץ׳ישער פאָרם.

:: :: ::

עס איז אונז שווער צו באַשטימען פון די מאַטע־ריאַלן, וואָס מיר האָבן אין אונזער רשות, ווען אייגנט־לעך האָט פּרץ זיך אָנגעהויבן ערנסט און סיסטעמאַטיש אָפּצוגעבן מיט די דאָזיגע תנ״ך־איבערדיכטונגען. אפשר וועלן דאָס גענויער פעסטשטעלן די נאָענטע מענטשן פון זיין קרייז און משפחה. מיר קענען אָבער משער

---

*) פון מאַנכע נאָטיצן און פּראָבן, וואָס זיינען פאַרבליבן אין כתב־יד ביי פּרץ׳ן, איז צו זען, אַז ער האָט זיך ניט באַ־גנוגנט נאָר מיט דער איבערדיכטונג פון די מגילות. עס קען זייער זיין, אַז ער האָט געהאַט בדעה ביסלעכווייז איבערצו־טראָגן אין אידיש גאַנץ תנ״ך. אַזוי, למשל, זיינען פאַרבליבן פון פּרץ׳ן אָפּגעריסענע קורצע פראַגמענטן פון „אז ישיר״ א. אַנד.

זיין, אַז דאָס איז געשען אין די לעצטע דריי יאָר פון זיין לעבן, אין יענע יאָרן, ווען דער דיכטער האָט מיט אַזאַ פלאַמענדיגן אימפּעט זיך פאַרטיפט אין די העכערע פּראָבלעמען פון אידישקייט און זיך אַזוי באַגייסטערט מיט די אייביגע ווערטן פון תנ״ך.

פאַרעפנטלעכן זיינע ביבלישע איבערדיכטונגען האָט פּרץ אָנגעהויבן אין יאָר 1913 אין א ריי נומערן פון דער טעגלעכער צייטונג „דאָס לעבן״ (געוועזענער „דער פריינד״). פון דעם דאָזיגן יאָרגאַנג געפינען מיר פראַגמענטן פון פּרצ׳עס קהלת־איבערזעצונג. אין דעם איינגענעם יאָר האָט ער אויך אָפּגעדרוקט אין דעם סעפּטעמבער־בוך פון דער ניו־יאָרקער „צוקונפט״ (און אין א יאָר אַרום איבערגעדרוקט אין „דאָס לעבן״) זיין איבערזעצונג פון „שיר השירים״. פון די איבעריגע מגילות איז משמעות קיינע ניט געדרוקט געוואָרן ביי דעם דיכטער׳ס לעבן, ניט גאַנצערהייט, ניט פראַגמענטנווייז (בלויז „חד־גדיא״ און „אקדמות״, וואָס מיר שליסן איין אין דעם ציקל איבערזעצונגען פון אונזער אַלטער ליטעראַטור, האָט פּרץ פאַרעפנטלעכט אין פּסח־ און שבועות־נומער פון „היינט״ 1913, וואו ער איז צו יענער צייט געווען א שטענדיגער מיטאַרבעטער). און באמת זיינען די איבעריגע מגילות (א חוץ „רות״) נאָך געווען ניט גענוג באַאַרבעט צום דרוקן, ווי דאָס ווייזן די איבערגעבליבענע כתב־ידן פון די דאָזיגע איבערזעצונגען. אָבער אפילו די שוין פאַרעפנטלעכטע איבערדיכטונגען פון

„שיר השירים" און „קהלת" האָבן פּרצ'ן ניט באַפרי־דיגט, און ער האָט ניט אויפגעהערט צו אַרבעטן איבער זיי. ס'איז געגנוג צו פאַרגלייכן דעם טעקסט פון זיין „שיר השירים" אין דער „צוקונפט" מיט דעם נוסח, וואָס איז מיט א האַלב יאָר שפּעטער דערשינען אין „לעבן", כדי זיך צו איבערצייגן, ווי שטאַרק ער האָט פאַרענדערט די ערשטע געשטאַלט פון זיין איבערזעצונג (אויב רעכענען דעם טעקסט אין דער „צוקונפט" פאַר דעם ערשטן). באַזונדערס אָבער האָט ער זיך אָפּגעגעבן מיט דער אי־בערדיכטונג פון „קהלת". נאָך זיין טויט האָט מען אין די ליטעראַרישע קרייזן איבערגעגעבן, אַז ער האָט 67 מאָל איבערגעאַרבעט די דאָזיגע איבערדיכטונג, און אויב די דאָזיגע ציפער איז אפילו א שטיקל גוזמא (לויט די פאַרבליבענע וואַריאַנטן, וואָס זייער צאָל דערגרייכט אויף מאַנכע שטעלן העכסטנס 10—12), איז אָבער דאָך ניט איבערטריבן דער עצם פאַקט פון דער אויסערגעוויינ־לעכער אָנגעשטרענגטער אַרבעט, וואָס ער האָט אַריינ־געלייגט אין פאַראַידישן דאָס דאָזיגע ליבלינגסווערק זיינס אין די לעצטע יאָרן פון זיין לעבן.

ביי דער געלעגנהייט האַלטן מיר פאַר אינטערעסאַנט צו ברענגען די זכרונות פון פּרצ'עס פריינט, ש. אַנ—סקי און אַלטער קאַציזנע, וועגן זיין אַרבעט איבער „קהלת". אַנ—סקי דערציילט (אין דעם פּרץ־בוך פון דער „אידישע וועלט", 1915):

„... אַז איך בין שפּעט ביינאַכט צו אים ווידער גע־קומען, האָב איך אים געפונען ביים שרייב־טיש מיט

דער פען אין דער האנט. ניט אויפהויבנדיג דעם קאָפּ, האָט ער צו מיר געזאָגט:

— „זעץ זיך, איך וועל דיר לעזן מיין איבערזעצונג פון „קהלת", איך אַרבעט אויף דעם די לעצטע חדשים".

„און ער האָט מיר געלייענט דאָס, נאָך מיין מיינונג, מוזיקאַלישסטע ווערק, וואָס ער האָט געשאַפן: זיין קהלת. און איך האָב געפילט, אַז זיין געבראָכענער גייסט האָט זיך ניט צופעליג פאַרטיפט אין קהלת, וואו צוגלייך מיט דעם „הבל הבלים" זיינען דאָ שטאַרקע און זיכערע יסודות — „דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת". איך האָב געפילט, אַז דאָ זוכט ער אַן ענט־פער אויף דער שרעקלעכער פראַגע פון היינטיגן טאָג.

„איך האָב זיך אומישנע געפרעגט, אויב ער רעכנט איבערזעצן „איכה". ער האָט זיך א קרים געטאָן:

— „ניין, א קלאָג אָן בילדער, אָן א געדאַנק וועגן צוקונפט"...*)

„און אויף מאָרגן האָט ער מיר געזאָגט:

— „איך בין זייער צופרידן, וואָס דו ביזט געקומען. דו וועסט מיך אָפּרייסן פון דער אַרבעט, איך דאַרף עט־לעכע טעג פאַרגעסן אָן איר, כדי איך זאָל זי קענען נאָכאַמאָל איבעראַרבעטן".

---

*) די דאָזיגע שטעל פון אַנ—סקי'ס זכרונות איז א שטיקל רעטעניש: צווישן פרצ'עס תנ"ך־איבערזעצונגען איז אויך דאָ „איכה".

און אלטער קאַצינע דערציילט (אין דעמזעלבן פּרץ בוך פון דער „אידישע וועלט"):

— „וואָס שרייבט איר איצט?", פרעגט קאַציזנע פּרצ'ן.

— „איך אַרבעט איבער קהלת. ע, וואָלט איר וויסן, וואָסערע עמי־הארצים מיר זיינען! ווי מיר פאַרשטייען נישט, וואָס מיר לייענען אין אונזערע ספרים! אָט האָב איך שוין געהאַט איינמאָל קהלת אָנגעשריבן, געדרוקט. זע איך איצט איין, ווי שלעכט דאָס איז געווען געמאַכט. מיר פאַרשטייען נישט דעם ריכטיגן טייטש... און ווייסט איר וואָס? לעבן זאָל אידיש. מאַנכעס מאָל ראַטעוועט עס מיך אַרויס. איך זאָל קיין אידיש נים געוועז קענען, וואָלטן פאַר מיר פיל העברייאישע אויס־דרוקן פאַרבליבן נישט קלאָר! נעמט, צום ביישפּיל, דאָס וואָרט חכמה, אַזוי ווי דאָס טרעפט זיך אין קהלת. קלוגשאַפט? — טויג נישט. וויסנשאַפט? נישט צוגע־פּאַסט. איך דערמאָן מיך אָבער, ווי דער איד זאָגט:— איז וואָס איז די חכמה דערפון? — איר פאַרשטייט? דער איד, וואָס האָט, דאַכט זיך, ניט פאַנאַנדערגעקליבן, וואו, אין וואָסער שפּראַך צו נעמען א וואָרט, האָט דאָך דאָס העברייאישע וואָרט אויף זיין פּאַסיגן אָרט געלאָזט, ווייל ער האָט געפילט זיין אַלטע שאַטירונג. מיינען מיינט ער דעם אויפטו, די מעכאַניק.

„פּרץ רעדט וועגן זיין אַרבעט מיט גרוים חשק און באַגייסטערונג... ער רעדט וועגן שלמה המלך. אין א דויערנדיגן שאַפונגס־עקסטאַז האָט ער אויפגעדיכטעט

שלמה'ן מיט זיין גאַנצער עפּאָכע און איצט לאָזט אים דער קלוגער עגאָאיסטישער מלך צו רו נישט.

— „איי, איז דאָס אַ שלמה! איי, אַ שלמה, זאָל ער!

„מיין באַמערקונג, אַז שלמה איז ווי נישט פון איר־דישער מאַראַל אַרויס, ווענדט ער אָפּ.

— „פאַרקערט, ער איז זייער מאָראַליש. זיין גאַנצע טיראַנישע טעטיגקייט מיט דער פילפרעסעריי, מיט די פילע ווייבער, מיט'ן גאַנצן וואוילטאָג, וואָס איז געלעגן ווי אַ שווערע לאַסט אויפ'ן פאָלק, זיין גאַנצן דאָזיגן אַרט לעבן פאַרטיידיגט ער פון מאָראַלישן שטאַנדפּונקט.

„פּרץ שטעלט זיך פאָר, אַז די זקנים פון פאָלק פלעגן זיך פאַרזאַמלען צום מלכ'ס הויף מיט טענות, אַז דער מלך מיט זיין אַרט לעבן איז צו לאַסט פאַר'ן פאָלק און נעגן דעם ווילן פון באַשעפער. און שלמה פלעגט אין קורצע אַפאָריזמען אָפּוועגדן זייערע טענות, דערווייזנדיג, אַז ער, דער מלך, האָט דאָס רעכט צו פאַרשן דאָס לעבן אויף אַלע געביטן און דורכדעם גערענקען אָן זיין שע־פער. אַזוי אַרום איז ערטערווייז אויסגעוואַקסן קהלת.

„די שפּעטערדיגע רעדאַקטאָרן פון דעם דאָזיגן ספר האָבן זיך דערשראָקן פאַר זיין אינהאַלט און ערטערווייז איבערגעדרייט די פסוקים.

„האָט איצט פּרץ די אַרבעט צו שיפרירן.

— „איי, שלמה! איי, שלמה!... איז ער אַנטציקט.

„אין שאָטן פון זילבער, אין שאָטן פון ווייסן
ווי גוט איז דיין וואוילהייט געניסן!"—

פאַרלירט ער אַ פּרעכטיגע ציטאַטע פון זיין איבערדיכ־טונג. ווי ניט ענלעך איז די שפּראַך צו יענעם האַרטן מאַרמאָר, פון וועלכן פּרץ פלעגט אויסהאַקן זיין גראַם.

„מיר האָבן זיך געקריגט שוין ניט צום ערשטן מאָל איבער דער פראַגע. איך האָב מיך געהאַלטן ביי דער מיינונג, אַז דער דיכטער, ווען ער דרינגט אַריין אין אַ געוויסער עפּאָכע, דאַרף ער זי געבן אין אַ זעלבשטענ־דיגער פאָעמע, ניט איבערזעצן די אַלטע ספרים. פּרץ ווידער האַלט זיך אָן דער מיינונג, אַז די העכסטע פאָרם איז דער אַלטער פּרימיטיוו. קהלת אָבער איז ניט אַ װערק צום איבערזעצן, נאָר צו שיפרירן. פּרץ פאָרשט אַ שורה נאָך אַ שורה, אַ פּסוק נאָך אַ פּסוק, און פאַנגט דעם פאָדעם און פאַרלירט אים צוריק.

„און במילא וואַקסט אונטער זיין פעדער אַ זעלבסט־שטענדיגע גלענצנדע זאַך, וואָס אויב דאָס איז קהלת, איז עס קהלת אין פּרץ'עס אָפּשפּיגלונג".

:: :: ::

ביי דער באַציאונג, וואָס הערשט ביי דאָס רוב פאַר־

לענער אונזערע צו די אויסגאבן אפילו פון אונזערע גרויסע קלאסיקער, איז גאר קיין וואונדער ניט. וואס די מאנוסקריפטן פון אלע פרצ'עס געדרוקטע ווערק זיינען מסתמא פארלארן געגאנגען, ווי די אומניצלעכע בלעטלעך פון צייטונגס־שורות, און מיר קענען ניט פעסטשטעלן, ווי אזוי האט פרץ געשריבן זיינע וויכטיגסטע זאכן, צי גלייך פון פעדער ארויס, אדער אין איבערארבעטונגען און אין פארענדערונגען. מיר האבן ניט קיין וואריאנטן פון אזעלכע זאכן זיינע, ווי די פאלקסטימלעכע געשיכטן, די חסידישע מעשיות א. אז. וו. בלויז פון זיינע דראמען „די גאלדענע קייט", „ביינאכט אויפ'ן אלטן מארק" און פון דער פאעמע „מאניש" האבן מיר געדרוקטע וואריאנטן,*) וואס גיבן אונז אן ארייננבליק אין דעם שאַפונגס־פראצעס פון אונזער גרויסן דיכטער. אין דעם פרט איז זייער וויכטיג דאס שטודיום פון די פארשיידענע וואריאנטן פון פרצ'עס תנ"ך־איבערזעצונגען. אמת, דא האבן מיר צו טאן ניט מיט קיין אריגינעלע שאפונגען פון דיכטער, נאר מיט ארבעטן, וועלכע זיינען אין א געוויסער מאס, אויף וויפל זיי זיינען פארבונדן מיט א פרעמדן טעקסט, מעכאניש און טעכניש. ביי דער געלעגנהייט איז אויך כדאי אנצומערקן דעם באזונדערן

---

*) א ספעציעלע אויספארשונג איבער די וואריאנטן פון „דער גאלדענער קייט" און „ביינאכט אויפ'ן אלטן מארק" האט פארעפנטלעכט מאקס עריק אין זיין בוך „קאנסטרוקציע־שטודיען", ווארשע 1924.

סטיל פון די דאָזיגע איבערזעצונגען. וואָס פאַר א תהום עס ליגט צווישן דעם געליטערטן, שטאַרק העברייאיזירטן אידיש פון די „פאָלקסטימלעכע געשיכטן" און דעם שווע־רען, עפּעס מאָדנע פאַרדייטשטן לשון פון פּרצ'עס „שיר השירים" אָדער „קהלת", וואו ס'איז דאָ אזוי ווייניג פאָלקסטימלעכע שפּראַך־עלעמענטן. דאָס איז זייער כאַ־ראַקטעריסטיש פאַר די קאַפּריזן פון פּרצ'עס שאַפונגס־פּראָצעס — די דאָזיגע טענדענץ דוקא אין די איבער־זעצונגען פון תנ"ך אויסצומיידן יעדן העברייאיזם אין דער שפּראַך. אָבער אין אונזער אויפגאַבע גייט ניט אריין קיין גענויערער אנאַליז פון פּרצ'עס סטיל אַלס תנ"ך־איבערזעצער, און מיר לאָזן עס איבער פאַר אונ־זערע ליטעראַטור־פאָרשער און פילאָלאָגן. דאָ וועלן מיר זיך נאָר באַנוגענען מיט באַשרייבן אַלע מאַטעריאַלן, וואָס מיר האָבן געהאַט אין אונזער רשות, ביים אַרויס־געבן די מגילות, ווי אויך דעם פּלאַן פון אונזער אַרבעט.

שיר השירים

פון שיר השירים האָבן מיר געפונען דריי נוסחאות: איין נוסח אין מאַנוסקריפּט און די איבעריגע צוויי גע־דרוקטע; איינער — דער טעקסט, וואָס האָט זיך גע־דרוקט אין ניו־יאָרקער „צוקונפט" אין 1913, און דער צווייטער — וואָס האָט זיך געדרוקט אין „דאָס לעבן"

נום. 75 און 79 פון 1914. דער מאַנוסקריפּט איז דער אויטאָגראַף פון פּרצ׳ן און שטעלט מיט זיך פאַר א גרוים ברייט העפט גמרא־פאָרמאַט פון 22 בלעטער. געשריבן איז ער אויף איין זייט; מאַנכע שטעלן זיינען געשריבן אויף א קוים קענטיגן פריערדיגן טעקסט, מיט וועלכן פּרץ איז, ווייזט אויס, ניט געווען צופרידן און האָט אים אָפּגעמעקט. געשריבן איז ער מיט א בליי־פעדער און איז, לויט אַלע וואַרשיינלעכקייטן, דער אור־טעקסט פון שיר־השירים; יעדנפאַלס שיינט ער דאָס צו זיין לגבי אַלע איבעריגע נוסחאות פון שיר־השירים, וואָס מיר פאַרמאָגן.

אין דעם 1טן קאַפּיטל האָט פּרץ פּאַראַלעל מיט דער אידישער איבערזעצונג געגעבן אויך דעם העברייאישן טעקסט. די קאַפּיטלען זיינען דאָ ניט געווי אָפּגעשטעלט, און די ציפערן, וואָס באַצייכענען די קאַפּיטלען, זיינען געמישטע, רוימישע מיט אַראַבישע. איינגעטיילט איז דער דאָזיגער טעקסט אין 18 קאַפּיטלען.

אַלס יסוד און אַלס פּלאַן צו דער גאַנצער איבערזעצונג האָט פּרצ׳ן געדינט א קאָנספּעקט פון שיר השירים, וואו ער האָט אויף איינצלנע בלעטלעך פאַרצייכנט און קלאַסיפיצירט, מיט א תוכן—די נעמען פון שטעט, ערטער און פּלעצער, געגנטן, נעמען פון בנינים, קליידער, ליבע־צערטלעכקייטן, פּירות, צירונג, חיות, מענער־שיינהייט, פרויען־שיינהייט, — מיט איין וואָרט, דעם גאַנצן מאַטעריאַל פון שיר־השירים.

דער דאָזיגער קאָנספּעקט האָט אויך, משמעות, געדינט פּרץ'ן אַלס מאַטעריאַל פאַר די פאָררעדעס און פאַר זיינע הערות צום טעקסט.

פאָררעדעס אָדער אינהאַלטן פאַרמאָגט דער אור־טעקסט 2: איינע, פון וועלכער מיר האָבן בלויז א טייל, זעט אויס צו זיין א באריכות'דיגע; זי גיט איבער דעם תוכן פון שיר השירים און באַלייכט אים ביבל־קריטיש. די צווייטע איז א קיצור פון דער ערשטער, נאָר איבער־געגעבן מיט א וואַריאַנטן נוסח. די פאָררעדעס זיינען געשריבן מיט בלייפעדער. דער מאַטעריאַל פון די דאָ־זיגע פאָררעדעס האָט פּרץ'ן געדינט אין די וויטערדיגע טעקסטן — א טייל אַלס רעמאַרקן, א טייל — אַלס הערות, און א טייל — פאַר א פאָרוואָרט.

מיר גיבן אַפּריער דעם פאַרענדיגטן פאָרוואָרט, נאָכ־הער דעם פראַגמענט פון דעם באריכות'דיגן.

דער צווייטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „צוקונפט", איז א וויטערדיגע אנטוויקלונג פון דעם 1טן נוסח, הגם ער ווייכט ניט אָפּ קיין סך פון אים. צום באַדויערן, האָבן מיר בלויז געפונען די בלעטלעך פון איין נומער „צוקונפט", וואו עס האָט זיך געדרוקט א העלפט טעקסט פון שיר השירים, ביז קאַפּיטל 11, און די צווייטע העלפט האָבן מיר געמוזט נעמען פון פּרץ'עס

ווערק, וואָס זיינען אַרויס אין ניו יאָרק אין 1920 אונטער דוד פּינסקי'ס רעדאַקציע, און מיר קענען דעריבער ניט ערב זיין פאַר דער פּינקטלעכקייט און גענויקייט פון גאַנצן טעקסט, ווי ער האָט אויסגעזען אין „צוקונפט"; דען, פאַרגלייכנדיג דעם טייל טעקסט שיר השירים פון „צוקונפט", וואָס מיר פאַרמאָגן, מיט דעם, וואָס איז גע־דרוקט אונטער פּינסקי'ס רעדאַקציע, האָבן מיר געפונען געוויסע אָפּווייכונגען, ווי דאָס פאַררירכטן מאַנכע פּרץ'עס דייטשמעריזמען, א שטייגער: פריינד אַנשטאָט פריינדע; כלה אַנשטאָט ברויט און אַנד.

דער צווייטער טעקסט פאַרמאָגט אויך א קורצע פאָר־רעדע — א וואַריאַנט אויף די פריערדיגע פאָררעדעס. אויסער די טעקסטועלע אונטערשיידן לגבי דעם ערשטן נוסח, שיידט זיך דער דאָזיגער טעקסט אויך אונטער מיט דער איינשטעלונג פון די סטראָפן: מאַנכע פערזן קומען אויס אין אור־טעקסט אין איין סטראָפע, אָדער געהערן צו איין קאַפּיטל (לויט פּרץ'עס איינטיילונג), און אין 2טן טעקסט — אין אַן אַנדער סטראָפע און צו אַן אַנדער קאַפּיטל.

דער דריטער טעקסט, וואָס איז געווען געדרוקט אין „דאָס לעבן", איז אינגאַנצן אַן איבערגעאַרבעטער נוסח, וואָס שיידט זיך שטאַרק אונטער פון די ערשטע צוויי. אויף דעם דאָזיגן טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר א שמאָל לאַנג אויפגענייט העפט מיט די אַריינגעקלעפּטע אויסשניטן פון „דאָס לעבן", איז אויפגעשריבן, אויסער

דעם טיטל, ווי אויף אַלע פריערדיגע נוסחאות, אויך: „1914", ד. ה. דאָס יאָר, ווען עס האָט זיך געדרוקט אין „דאָס לעבן".

סיי אין דעם ענדגילטיגן טעקסט, סיי אין אַלע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן אַלע וואַריאַנטן פון די טיטלען, מיט וועלכע שיר השירים האָט זיך בשעתו געדרוקט אין די פאַרשיידענע אויסגאַבעס.

אויף דעם שער־בלאַט פון דעם דאָזיגן טעקסט איז געווען משמעות אָנגעקלעפּט דער טיטל פון „דאָס לעבן": „אין ווייסן פערז מיט צוגעגעבענע רעמאַרקן און באַמערקונגען", וואָס ס'איז נאָכהער אַראָפּגעפאַלן, און מיר האָבן עס רעסטאַווירט. דער טעקסט אַנטהאַלט אויך אַ פאָררעדע מיט'ן נאָמען „דער קורצער אינהאַלט" — אַ קורצע וואַריאַציע אויף די פריערדיגע פאָררעדעס. די פאַרבאַמערקונג באַציט זיך אויפ'ן ערשטן פּסוק, וואָס איז אָנגעגעבן אַלס טיטל אויף אַלע דריי נוסחאות.

כדי טריי צו בלייבן דעם אויטאָר'ס כוונה, האָבן מיר אומעטום געגעבן צום ערשטן די ענדגילטיגע און פולקום־באַאַרבעטע טעקסטן, דערנאָך די וואַריאַנטן און די אַנטוואורף־טעקסטן, און אַזוי האָבן מיר זיך אויך נוהג געווען ביי שיר השירים: פאַר דעם ענדגילטיגן טעקסט האָבן מיר גענומען דעם נוסח פון „לעבן", פאַר אַן ערשטן וואַריאַנט — דעם טעקסט פון „צוקונפט", און צולעצט — דעם אור־טעקסט, הגם כראָנאָלאָגיש האָט נעדאַרפט זיין פאַרקערט.

דורכדעם זיינען מיר אויסן געווען צו געבן דעם לעזער א בולט'ע השגה פון פרצ'עס שאפונגס־פראצעס, פון זיין אומדערמידלעכן פליים צו ארבעטן און איבער־ארבעטן צו שלייפן און פאלירן זיינע ווערק, פון דעם טיפן ערנסט, מיט וועלכן ער האט זיך באצויגן צו זיין ארבעט. מחמת דעם דאזיגן טעם האבן מיר אויך אלע דריי טעקסטן געגעבן באזונדער, אלס גאנצע זאכן, און ניט צעברעקלט זיי אלס שטיקלעך ווראיאנטן צו דעם גרונד־טעקסט. די שטעלן, וואו זיי גלייכן זיך, האבן מיר באצייכנט מיט שטערנדלעך ניט איינגעקלאמערט, להיפך צו די הערות, וואס גייען אריינגערינגלט אין חצי־לבנות.

א באזונדער ווריאנט אויף די פסוקים 5—8 פון קאפ. ח' האבן מיר געפונען אויף א באזונדער בלעטעלע, געשריבן מיט טינט, און לויט דער נומעראציע פון די ציפערן, וואס באצייכענען די באמערקונגען, איז קענטיג, אז עס איז געווען נאך א פערטער טעקסט פון שיר השירים, וואס איז, משמעות, פארלארן געגאנגען.

דער אור־טעקסט און דער טעקסט פון „צוקונפט" זיינען איינגעטיילט אין 18 קאפ., און דער לעצטער, ענד־גילטיגער טעקסט—אין 14.

רות

פון רות האבן מיר געפונען 1 טעקסט, דעם אויטא־גראף, פון וועלכן עס זיינען געמאכט געווארן דורך אן

איבערשרייבער 2 קאָפּיעס, און פּרץ האָט אין זיי אריינ־געטראָגן קליינע שינויים, אַזוי אַז די דאָזיגע קאָפּיעס זיינען אן ענדגילטיגער טעקסט. דער אויטאָגראַף שטעלט מיט זיך פאָר א לאַנג שמאָל העפט פון 12 זייטן, געשרי־בען מיט א בלייפעדער. און אין פיל ערטער, כמעט אין דעם גרעסטן טייל, איז דער טעקסט געשריבן אויף אַן אָפּגעמעקטן און קוים קענטיגן פריערדיגן טעקסט.

אין דעם דאָזיגן אויטאָגראַף געפינט זיך אויף דער 2טער זייט פון שער־בלאַט פאָלגנדיגע פאַרשטראָכענע באַמערקונג, באַצייכנט מיט א ציפער 1, בנוגע וועלכער ס'איז ניט באַוואוסט, צו וואָס זי באַציט זיך: „בנות צלפחד איז קענטיג הודאת שעה,—זיי צוליב א ספּעציע־לער באַשייד פון גאָט".—

די פּאָר קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט און באַצייכנט מיט שטערנדלעך.

איכה

דער אויטאָגראַף פון איכה באַשטייט פון איין גאַנצן טעקסט און א וואַריאַנט אויף דעם 1טן קאַפּיטל. דער פאָרמאַט פון מאַנוסקריפּט איז ווי פון רות, געשריבן מיט בלייפעדער און אַנטהאַלט 15 בלעטער. מאַנכע סטראָפן זיינען געשריבן אויף א פריערדיגן טעקסט. ביז קאַפּ. ג' איז דער טעקסט מער־וויי ניגער באַאַרבעט, פון קאַפּ. ג', דערהויפּט פון קאַפּ. ד', איז דער טעקסט בלויז אַן אָנוואַרף, א ניט באַאַרבעטער מאַטעריאַל, די פסוקים

זיינען ניט באַצייכנט, אייניגע פסוקים קומען בלויז מיט זייער העברייאישן טעקסט, ביי אייניגע טייטשן ווערט נעבראַכט דער העברייאישער אָריגינאַל; משמעות, פּרץ האָט נאָך פאַר זיי ניט געפונען דעם פּאַסיקן אָדער ענד־גילטיגן אויסדרוק אין אידיש; פיל פּסוקים קומען צו־זאַמענגעפלאָכטן, און ס׳ווערט ניט אָפּגעהיט די פּערז־מאָס פון די שורות. בכלל מאַכט דער גאַנצער מאַנו־סקריפּט אַן איינדרוק פון אַ מאַטעריאַל, וואָס איז אַרויס פון דער ערשטער פּעדער.

דער וואַריאַנט פון איכה באַשטייט פון 2 בלעטלעך. מעגלעך, אַז ס׳איז בלויז אַ טייל פון אַ וואַריאַנט אויף גאַנץ איכה, וועלכער איז פאַרלאָרן געגאַנגען. ניט קע־נענדיג אין געוויסע פאַלן פעסטשטעלן דעם אמת׳ן טייטש פון אַ געוויסן וואָרט, גיט פּרץ אַלע מעגלעכע טייטשן צוזאַמען. אַזוי איז דער פאַל מיט די ווערטער „תנין" (פּסוק 3, קאַפּ. ד׳); „תשתפכנה", (פּסוק 1, קאַפּ. ד׳); „סכות" (פּסוק 43, קאַפּ ג׳) און אַנד. די דאָזיגע אַלע טייטשן האָבן מיר אַראָפּגעטראָגן אונטן, אַלס פאַרטייטשונגען, פון וועלכע פּרץ אַליין האָט נאָך ניט אויסגעקליבן די ענדגילטיגע. מיר האָבן אויך אַראָפּ־געטראָגן אונטן, אַלס באַמערקונגען פון פּרץ׳ן, די יע־ניגע פאַרקלאַמערטע באַמערקונגען אין טעקסט, וואָס דינען אַלס עקזעגעטישע קאָמענטאַרן און געהערן ניט צו דעם עצם טעקסט. דערקעגן האָבן מיר געלאָזן די

פארקלאמערטע באמערקונגען אין טעקסט, וואָס דינען ווי א דערגאַנצונג און א דערפילונג צום פּסוק.

די קליינע וואַריאַנטן זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט גופא.

קהלת

פון קהלת האָבן מיר געפונען צוויי פולקומע גרונט־טעקסטן און דריי איבערגעשריבענע (ניט דורך פּרץ'ן) קאָפּיעס פון איינעם פון זיי.

דער ערשטער טעקסט איז געווען אָפּגעדרוקט פראַג־מענטנווייז ביז קאַפּ. ח' אין „דאָס לעבן" (דער אָנהויב אומבאַוואוסט אין וואָסער נומער) אין די נומערן 3, 15, 23, 30, 57 און 91 (אין לעצטן נומער — אונטער דעם קעפּל: „אוים קהלת") פון יאָר 1914. דעם דאָזיגן טעקסט האָט פּרץ פון דאָס ניי באַארבעט און ס'איז אַרויסגעקומען א צווייטער אור־טעקסט. ער שליסט אין זיך איין דעם גאַנצן געדרוקטן טעקסט, נאָר שטאַרק באַארבעט. נאָך דעם געדרוקטן טעקסט קומט מאַנו־סקריפּט ביז סוף פון קהלת.

דער דאָזיגער אור־טעקסט איז זייער אַן אָריגינע־לער הן לויט זיין אויסערלעכן אויסזען, הן לויט די אַן א שיעור וואַריאַציעס, וואָס ער פאַרמאָגט. זען זעט ער אויס, ווי א ברייט לאַנג העפט גמרא־פאָרמאַט און איז כמעט ווי איבערגעריסן אויף דער העלפט, חוץ דעם זיי־נען אויך ביי די זייטן אין אייניגע ערטער אויסגעריסן

גאנצע שטיקער. ווי עס גיט איבער ה׳ ב. קלעצקין אין דינעזאָנ׳ס נאָמען, ביי ווען ער האָט איבערגענומען נאָך פּרצ׳עס טויט (אין 1915) אַלע כתבים פון י. ל. פּרץ, צווישן זיי אויך די מגילות, איז פּרץ געווען שטאַרק ניט צופרידן מיט דעם דאָזיגן טעקסט און איינמאָל אין אן אויפגערעגטן צושטאַנד האָט ער אים שיר ניט צעריסן, ווען ניט דינעזאָן, וואָס איז געווען דערביי און האָט ביי אים באַצייטנס ארויסגעכאַפּט דעם מאַנוסקריפּט און אזוי ארום אים געראַטעוועט.

באַטראַכטנדיג דעם דאָזיגן טעקסט, איז ווירקלעך נשתומם צו ווערן פון דער אייזערנער געדולד, מיט וועל־כער פּרץ האָט באַארבעט יעדן פּערז, יעדן זאַץ, יעדעס וואָרט, איבערגעשטעלט און איבערגעדרייט, פאַרמעקט און ווידער אויפגעשריבן אויף דעם פאַרמעקטן, געטאָקט און געשניצט און פאַרריכט ביז אין דער אומענדלעכקייט אריין.

ביז העלפט גייט זיך דער טעקסט מער־וויניגער נאָר־מאָל, נאָר וואָס ווייטער, פאַרלירט ער דעם אָנבליק פון א טעקסט, און זעט אויס, ווי א קליין אינזעלע, ארומגע־רינגלט מיט א ים פון פאַרשיידענע וואַריאַנטן ביי דער זייט און אינמיטן, אויבן און אונטן, געמעקט און גע־שריבן, אָנגעהויבן א פּערז און ניט פאַרענדיגט, געבליבן שטיין אינמיטן א פראַזע, אַמאָל — אינמיטן א וואָרט; ביי דער ארבעט פּלוצלונג דערמאָנט זיך פאַרשיידענע גראַמען און ווערטלעך און סינאָנימען און טייטשן פון העברייאישן אָריגינאַל — און גלייך פאַרצייכנט אויף

דער ברייטער זייט פון העפט. גענומען זיך באַארבעטן א פסוק, וואָס איז מיט עטלעכע פסוקים שפּעטער פאַר דעם דערבייאיגן טעקסט. כמעט יעדער פערז ווערט וואַריאירט; פאַראַן פסוקים, וואָס פאַרמאָגן איבער 10 וואַריאַנטן. און ניט נאָר פסוקים; אויף איינצלנע ווערטער זיינען ביי אים פאַראַן צו עטלעכע וואַריאַנטן.

דער צווייטער טעקסט (כראָנאָלאָגיש, דער דריטער) פון קהלת איז א ווייטערדיגע באַארבעטונג פון דעם פריערדיגן. דער דאָזיגער אויטאָגראַף האָט דעם אויסזען פון א לאַנג שמאָל העפט פון 31 בלעטלעך, געשריבן דורכאויס מיט בלייפעדער אויף א קוים קענטיגן פריערדיגן טעקסט, און אין פיל שטעלן מישן זיך אויס ביידע טעקסטן און מחמת דעם איז שווער צו לייענען. אין דעם דאָזיגן 2טן טעקסט האָט שוין פּרץ די פסוקים באַצייכנט מיט ציפערן און איינגעטיילט די קאַפּיטלען לויט'ן תנ"כ'ישן אָריגינאַל.

קיין הערות פון פּרץ'ן זיינען צו דעם אויטאָגראַף ניטאָ; הערות זיינען פאַראַן אויף באַזונדערע 5 בלעטלעך פון א לאַנגן און שמאָלן פאָרמאַט פון א טונקעלער פאַרב, געשריבן מיט א בלייפעדער פון פּרץ'ן אַליין. דער דאָזיגער טעקסט איז אויך פול ביי די זייטן מיט פּרץ'עס תיקונים, אויסמעקענישן און צושרייבענישן, מיט צונעקלעפּטע און אריינגעשטעלטע בלעטלעך. דאָך איז ער, לפי־ערך, לגבי דעם פריערדיגן נוסח, אַרוים ריין און פולשטענדיג.

אין די קאַפּיטלען האָט פּרץ אריינגעטראָגן געוויסע

קליינע תיקונים מיט זיין האנט, נאָר ניט אין אַלע, און דעריבער שיידן זיך די קאָפּיעס אונטער בלויז אין קליי־ניגקייטן.

פון דער הערה 4 (זייט 5) איז צו זען, אַז צו קהלת איז אויך געווען א פאָררעדע. מיר האָבן זי אָבער צווישן די פּרצ׳עס כתבים פון די מגילות ניט געפונען.

די קאָפּיעס האָבן מיר אָנגענומען פאַר א גרונד־טעקסט און די איבעריגע — פאַר וואריאַנטן, ווי מיר האָבן זיך נוהג געווען ביי די איבעריגע מגילות. די פּאָר קליינע וואריאַנטלעך פון די קאָפּיעס האָבן מיר אָראָפּ־געטראָגן אויף אן אָרט גופא; דעם באַארבעטן טעקסט פון „דאָס לעבן” האָבן מיר גענומען אַלס הויפּט־וואַ־ריאַנט, און די אַלע גרעסערע און קלענערע וואריאַנטן, סיי פון דעם הויפּט־וואריאַנט, סיי פון דעם 2טן טעקסט, וואָס באַשטייען פון גאַנצע סטראָפן, אָפּגעריסענע ניט־פאַרענדיגטע פערזן, פראַזן, זאָגאַר איינצלנע ווערטער, אויב זיי האָבן נאָר א צוזאַמענהאַנג און בילדן ווירק־לעכע וואריאַנטן, האָבן מיר זיי געגעבן צום סוף אינטערן נאָמען „פאַרשיידענע וואריאַנטן”. איבערגעלאָזן האָבן מיר בלויז אַזעלכע פראַזן אָדער ווערטער, וואָס האָבן קיין שום צוזאַמענהאַנג ניט. די דאָזיגע פאַרשיידענע וואריאַנטן זיינען באַצייכנט מיט ציפערן, אַנטשפּרעכנדיג די ציפערן פון הויפּט־וואַריאַנט, אויף וועלכע זיי באַ־ציען זיך; די פאַרשיידענע וואריאַנטן בילדן אויך אונ־טער־וואריאַנטן, וואָס זיינען אַראָפּגעטראָגן געוואָרן אויף אן אָרט און באַצייכנט מיט ציפערן. די שטעלן, וואָס

גלייכן זיך, האָבן מיר, ווי אין אַלע וואַריאַנטן, באַצייכנט מיט שטערנדלעך. גלייך אויף אַן אָרט האָבן מיר אויך געגעבן פּרץ'עס הערות, וואָס האָבן אַ דירעקטע שייכות צום טעקסט, אויך באַמערקונגען פון רעדאַקציע, וועלכע באַציען זיך אויף אַ געוויסן צושטאַנד פון מאַנוסקריפּט, אָדער זיינען אויסן פעסטצושטעלן אָדער מתקן צו זיין אַ געוויסן טעות, וואָס איז אַריינגעפאַלן אין טעקסט. די באַמערקונגען פון דער רעדאַקציע זיינען באַצייכנט מיט שטערנדלעך, און פּרץ'עס הערות — מיט ציפערלעך. אויך די קליינע וואַריאַנטן, וואָס זיינען אַראָפּגעטראָגן אויף אַן אָרט, זיינען באַצייכנט מיט שטערנדלעך.

כדי מ'זאָל קענען פאַרגלייכן דעם הויפּט־וואַריאַנט מיט'ן ענדגילטיגן טעקסט, האָבן מיר אים אויך איינגע־טיילט אין פּסוקים און קאַפּיטלען, אַנטשפּרעכנדיג דעם ענדגילטיגן טעקסט.

דער אופן פון אַראָפּטראָגן די וואַריאַנטן איז ביי אונז פאָלגנדיגער: אומעטום, וואו עס זיינען דאָ וואַ־ריאירטע פערזן, זאַצן אָדער איינצלנע ווערטער, ווערט אַראָפּגעטראָגן, אַלס וואַריאַנט, דער פריערדיגער טעקסט זייערער, און דער אויסגעבעסערטער טעקסט ווערט אָנגע־נומען אַלס ענדגילטיגער טעקסט. אויב דער פריערדיגער טעקסט איז אויסגעמעקט, ווערט ער אַראָפּגעטראָגן אַלס וואַריאַנט מיט דער באַמערקונג: אויסגעמעקט, אָדער פאַרקירצט: אויסג. אויב דער אויסגעמעקטער טעקסט איז אַ מיטן פערז אָדער אַ מיטן פראַזע — ווערט ער

איינגערינגלט. אויב אַנשטאָט דעם אויסגעמעקטן טעקסט איז קיין אַנדער טעקסט ניטאָ, ווערט ער אָנגענומען אַלס גרונד־טעקסט, נאָר ער ווערט איינגעקלאַמערט און באַצייכנט: אויסגעמעקט.

אייניגע פּסוקים זיינען ביי פּרצ׳ן, צוליב גראַם, אַזוי פאַרפלאָכטן צוזאַמען, אַז ס׳איז זיי אוממעגלעך פאַנאַנדערצוטיילן; די דאָזיגע פּסוקים האָבן מיר באַצייכנט מיט זייערע געהעריגע ציפערן. דאָ, וואו עס זיינען פאַראַן א סך וואַריאַנטן, האָבן מיר באַצייכנט זייער נומעראַציע מיט לאַטיינישע ציפערן.

אויסער די 2 גרונט־טעקסטן און דעם הויפּט־וואַריאַנט, האָבן מיר נאָך אויף איינצלנע קליינע בלעטלעך, פון וועלכע איינס שטעלט מיט זיך פאָר א שער־בלאַט, געפונען נאָך א וואַריאַנט אויף אייניגע פּסוקים. מעגלעך, אַז דאָס איז געווען א גאַנצער וואַריאַנט אויף קהלת, וואָס איז פאַרלאָרן געגאַנגען. מיר האָבן עס אָראָפּגעטראָגען צום סוף מיט א געהעריגער באַמערקונג דערצו.

אַלע אונזערע באַמיאונגען צו באַקומען די עקזעמפּליאַרן פון „דאָס לעבן“, וואו עס האָבן זיך געדרוקט די קאַפּיטלען פון קהלת, כדי צו קענען פאַרגלייכן מיט דעם געשריבענעם טעקסט, האָט צו קיין רעזולטאַטן ניט געבראַכט; עס האָבן אויך ניט געהאָלפן אונזערע ווענדונגען אין דער פּרעסע וועגן דעם. אונזערע פּריוואַטע זוכענישן אין ווילנע און אפילו אין וואַרשע, וואו „דאָס

לעבן" איז דערשינען — אין ערגעץ האָבן מיר די דאָזיגע עקזעמפּליאַרן ניט געקענט קריגן. איצט, נאָכ'ן אויסזעצן קהלת, האָט, על פּי צופאַל, ווילנער „שטראַשון־ביבליאָטעק" געקראָגן דעם יאָרגאַנג פון „דאָס לעבן", וואו עס האָט זיך געדרוקט קהלת (אי דאָס—מיט חסרים), און מיר האָבן איצט די מעגלעכקייט צוצוגעבן איינציגע וואַריאַנטן אויף איינציגע פּסוקים פון הויפּט־וואַריאַנט, וואָס פּרץ האָט זיי איבערגעאַרבעט און ניט גענומען די רעקט פון „דאָס לעבן". די דאָזיגע וואַריאַנטן האָבן מיר געגעבן נאָך די „פּאַרשיידענע וואַריאַנטן", אונטער'ן טיטל „צוגאָב־וואַריאַנטן".

אגב, לויט די דאָזיגע עקזעמפּליאַרן פון „דאָס לעבן", האָבן מיר אויך די מעגלעכקייט פעסטצושטעלן די שטערענדלעך, אויף וועלכע עס באַציען זיך פּרץ'עס הערות אויף זייט 70 פון הויפּט וואַריאַנט: דאָס ערשטע שטערנדל דאַרף קומען נאָך: „און א זייל אין דרייען געפלאָכטן" (פּ. 12); דאָס צווייטע: שוין „בעסער דעם אָרעמסטן קינד" (פּ. 13). אין דעם ערשטן טעקסט פון „דאָס לעבן", וואָס מיר האָבן געהאַט, זיינען די שטערנדלעך געוועזן מטושטש און מיר זיינען דעריבער געוועזן געצוואונגען צו שרייבן א באַמערקונג, וואָס פאַלט, נאַטירלעך, איצט אראָפּ.

אסתר

אסתר' באשטייט פון איין טעקסט, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר אן אָנגעהויבענעם מאַנוסקריפּט, געשריבן מיט בלייפעדער, סך־הכל פון 2 בלעטלעך, ביז פּסוק 12 פון קאַפּ. א'. קיין וואַריאַנטן זיינען ניטאָ. ס'איז ניט באַוואוסט, צי דאָס איז אן אָנהויב פון אן ענדגילטיגן טעקסט, אָדער דער 1טער אנטוואורף פון דער איבערזעצונג. אגב, דאַרף דער טיטל הייסן בלויז: אסתר, און ניט, ווי עס האָט זיך על־פּי־טעות אָפּגעדרוקט: „אסתר, אין ריימען פאַריידישט".

אקדמות און חד־גדיא

פון אקדמות האָבן מיר געפונען צוויי אויטאָגראַפן, פון וועלכע איינער שטעלט מיט זיך פאָר א ווייטערע באַאַרבעטונג פון דעם נוסח, וואָס איז געווען געדרוקט אין „היינט" אין שבועות־נומער פון 1913; אין „היינט" האָט זיך געדרוקט א גלאַטער טעקסט, ניט איינגעטיילט אין קאַפּיטלען, און דאָ איז שוין געמאַכט געוואָרן א פּרוּוו איינטיילן דאָס ווערק אין קאַפּיטלען; דער 2טער אויטאָגראַף איז, הגם ניט קיין סך אוועק פון דעם ערשטן, איז אָבער אן ענדגילטיגער, איינגעטיילט אין קאַפּיטלען און איבערגעשריבן אויף ריין.ביידע אויטאָגראַפן זיינען פון א קליינעם פאָרמאַט פון 13 בלעטלעך יעדערער.

די מאַנכע אָפּווייכונגען, וואָס מיר האָבן געפונען

אין דעם טעקסט פון אקדמות אונטער פינסקי׳ס רעדאק־ציע, קען מען ניט אננעמען אלס וואריאנטן, נאר אלס פשוט׳ע דרוקפעלערן. דאס זעט מען ארוים נאך א גע־נויער פארגלייכונג מיט׳ן טעקסט פון „היינט״, פון וואַ־נען פינסקי האט דעם טעקסט גענומען, און פון דער אומהאפּטיגקייט פון די אפּווייכונגען; בלויז א פּאר ווערטער, וואס קענען על־פּי ספק יאָ זיין וואריאנטן, האבן מיר אראפּגעטראָגן אין אונזער טעקסט און באַ־צייכנט מיט א פראגע־צייכן.

דאס זעלבע האבן מיר אויך געטאן מיט

חד־גדיא

פון וועלכן מיר האבן בלויז דעם טעקסט פון „היינט״, וואו עס האט זיך געדרוקט אין דעם פּסח־נומער פון 1913. פארגלייכנדיג מיט פינסקי׳ס טעקסט האבן מיר געפונען, אז דאָרטן זיינען די אפּווייכונגען דרוק־פעלערן.

דער סך־הכל

מיר האבן אין פרץ׳עס טעקסטן קיין זאך ניט גע־ענדערט, נאר אויפגעשטעלט אלע צעיוארפענע, פאר־דרייטע און פארמעקטע וואריאנטן, צונויפגעצויגן און פארבונדן אלע שטיקלעך און ברעקלעך, געמאכט די גע־העריגע באמערקונגען, אויסגעשטעלט זיי לויט א געוויסן סדר, אויסגעשיידט די וואריאנטן פון זייער פלאנטער

און צוגעגעבן זיי צו די באַטרעפנדיגע טעקסטן, געמאַכט פּראָנע־צייכנס, וואו אונז האָט זיך ניט געשיקט, וואו עס האָט געפעלט אַן אות, א וואָרט וכדומה — אויסער דער אָרטאָגראַפיע, וועלכע מיר האָבן פאַראיינהייטלעכט לויט דער מאָדערניזירטער אויסלייגונג.*)

זיסט זיינען מיר געבליבן געטריי צו פּרץ׳עס טעקסטן אין אַלע זייערע וואַריאַנטן, ניט ענדערנדיג אפילו די אומגעריכטסטע דייטשמעריזמען, אַזוי אַז די דאָזיגע אויסגאַבע פון פּרץ׳עס תנ״ך־איבערזעצונגען קען גילטן דערווייל אַלס ערשטער און דערווייל איינציגער פּרואוו פון א פולקומער אויסגאַבע פון א אידישן קלאַ־סיקער, וועלכער וועט, לאָמיר האָפן, דינען אַלס אָנרעגונג פאַר ווייטערדיגע אַרבעטן אויף דעם דאָזיגן געביט.

---

*) אגב, זיינען אפילו די ביי פּרץ׳ס לעבן פאַרעפנטלעכטע וואַריאַנטן געדרוקט לויט דער אָרטאָגראַפיע פון די אויסגאַבן, וואו זיי זיינען פאַרעפנטלעכט געוואָרן.

דאס ליד דער לידער שלמהס

שיר השירים אשר לשלמה

(אין ווייסן פערז פאַראידישט, מיט צוגע־
געבענע רעמאַרקן און באַמערקונגען).

פֿאַרבאַמערקונג

„אשר לשלמה״ — ווערטלעך: וואָס צו שלמה. קאָן זיין „שלמה׳ס״, פֿון שלמה פֿאַרפֿאַסט, אָדער, ווי „מזמור לדוד״, איז נאָך ניסט „מזמורו של דוד״, אים צו ערן געדיכטעט. ווי־עס־איז, עס איז א ליד, פֿון איינצלנע לידער צוזאַמענגעשטעלט און פֿון „א גאָרטן־זיצערין״ — א גאָרטן־זינ־גערין, אַלס ווײַן־ און ליבעס־פּאָעמאַט גע־זונגען. אינגאַנצן — א פּאָעמאַט וועגן שלמה־ און שולמית־ליבע.

דער קורצער אינהאַלט

שלמה האָט וויינבערג אין דער געגנט פון בעל־המון, מיט וויין־הייזער אין די וויינבערג. ער קומט אין מענער־ און פרויען־באַגלייטונג (בנות ירושלים) אַהין, צו פאַרווײַלונג, און באַגעגנט זיך מיט שולמית—אַ וויינבערג־היטערין. זי דערציילט, אַז זי איז נישט קיין איינפאַכע היטערין פון וויינבערג. דאָס האָבן די ברידער איר געצערנט, און פאַר אַ היטערין צום וויינבערג געשטעלט.—גייען ליבעס־געזאַנגען. דערנאָך—שולמית'עס טרוימערייען וועגן שלמה ביי זיך אין מוטער־הויז. זי באַזוכט אויך שלמה'ן אין ירושלים, טאַנצט פאַר אים אין ניסן־גערטל. ער פאַרלאַנגט זי, זי רופט אים צו זיך אין דאָרף אַריין. ער קומט און פאַרלאַנגט זי פון די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאַרטריבן אַ קליינע, ווייסן נישט, צי זי איז רייף און איז צום פאַרגעבן אַלס בתולה פאַר אַ ווייב, פאַר וועלכער מען באַקומט „מוהר" (אויסקויף־געלט) און זי באַקומט „מתן" (כלה־מתנות), און וואָס גייט צו חופה, צו וועלכער דער חתן קומט אין אַ קרוין, ווי אַ קעניג, מיט אַ זילבערנעם טורעם איבער'ן קאָפּ, אָדער מען קאָן זי נאָר פאַרקויפן אַלס מאַגד ; זי

איז דאָך אַזוי לאַנג אויסער שוץ געווען. זי דערקלערט זיך רייף און אַלס מעדכען, זאָגט זיך דערביי אָפּ פֿון כלה־געשענק, הייסט נאָר געבן די ברידער מוהר—200 זילבער־שטיק.

.I

(די באַגעגענונג אין ווייגבערג).

שולמית:

מיט קושן פון זיין מויל
זאָל ער לאָבן מיך!

(דרייסטער געוואָרן)

דען בעסער אַלס דער ווייז,
שמעקט דיין צערטלעכקייט!
צום גערוך די איילן דיין
ווי אנגענעם!
דיין נאָמען 1) שיין—א תורק־אייל!
ליבט די יונגפרוי דיך דארום!
אָ, צי מיך, צי,
מיר 2) איילן דיר נאָך!

1) שלמה, דער קעניג פון פרידן; ווי שפעטער שולמית—די גע־העריגע צו שלמה. דער נאָמען אין היינטיגן זין איז נאָך אומבאַקאַנט. ער איז נאָר געבורטס־ אָדער ערן־טיטל.

2) זי און אירע פריינדינען.

פירט דער קעניג מיך
אין זיינע קאמערן, —
וועל'מיר לוסטיג זיין,
פרייען זיך מיט דיר!

און דערמאנען אויך 3),
נישט אזוי דעם ויין 4),
ווי דיין צערטלעכקייט!
געטרייע ליבן דיך!

(צו ירושלים'ס טעכטער)

שווארץ בין איך, דאָך שיין,
ירושלים'ס טעכטער!
ווי די קדר־צעלטן,
ווי די פאָרהענג שלמה'ס.

קוקט נישט, וואָס איך שווארצלעך בין;
מיך האָט אָפּגעברענט די זון.
עס האָבן מיר געצירנט
מיינע מוטער־זין; 5)
פאַר א וויינבערג־היטערין
מיך געמאַכט!

3) מיט דאַנקבאַרקייט.
4) די אויפנאַמע, ווי ביי אונז דער טיי: ווי „לחם" — דאָס מאָלצייט.
5) ביי דער פּאָליגאַמישער אָרדענונג הערשן די ברידער אין מוטער־הויז איבער מוטער און טעכטער.

אזן איך האָב מיין אייגענעם
וויינבערג 6) נישט געהיט!

(צו שלמה) 7)

זאָג מיר דו,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
וואו פיטערסט דו,
וואו לאַגערסט דו,
צו מיטאָג־צייט?
נאָך וואָס זאָלן מיינען לייט,
דאָס איך לויף 8) די הירטן נאָך
פון דיינע קאַמעראַדן?

שלמה:

ווייסט עס נישט,
שענסטע צווישן פרויען?
גיי די צייכן נאָך
פון די שעפּלעך־טריט!
און פיטער דיינע ציקעלעך
ביי די שעפער־געצלטן!

אין וואָגן פּרעה'ס
צום פערדל קליין

---

6) איר געזיכט; אָפּטער פאַרגלייך אין דער פּאָעמע.
7) א ביטע אום באַגעגענונג אין דער פאָרם פון א שעפער־ליד;
אין דערזעלבער פאָרם דער ענטפער.
8) עוטיה; פון עטה אל חשלל.

גלייך איך דיך,
דו, ליבסטע מיין!
ווי שיין עס זענען
דיינע באקן אין געהענגען
און דיין האלז אין די שנירן.
גאלד־געהענגען מאכ'מיר דיר
מיט זילבערנע פליטערלעך.

.II

(שולמית מאכט איר לייב־ריי־ניגונג, שלמה וואַרט
זי אָפּ; דערנאָך באַגעגנט).

שולמית:

אין זיין באַגלייט דער קעניג וואַרט,
און אויפגעדופט האָט שוין מיין נאַרד!
א בינטל מירא איז ער מיר, מיין פריינט,
וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט!
א באלזאם־שטענגל איז ער מיר,
פון עין־גדים וויינבערג!

שלמה:

(צו שולמית, אַז זי באַווייזט זיך)
שיין ביזטו, פריינדין מיין,
שיין!
די אויגן דיינע — טויבן!

שולמית:

שיין ביזטו, פריינט דו מיין,
און זיס!

(זעצן זיך אין פרייעס)

פריש און גרין איז אונזער לאגער 9),
פון צעדערן דאָס הויז געבאַלקט!
די גאַלעריע — ציפּרעסן!

(דועט)

שולמית:

איך בין די ליליע פון שרון!
איך בין די רויז פון טאָל!

שלמה:

וואָס די רויז איז צווישן דערנער,
איז מיין פריינדין צווישן טעכטער!

שולמית:

וואָס דער עפּלבוים אין וואַלד,
איז צווישן זין מיין ליבער!
זיץ איך גליסטיג אין זיין שאָטן,
איז זיין פּרוכט 10) דעם גומען זיס!

(ליבעס־ליד)

ר'האָט צום וויינבערג מיך געפירט,

---

9) עריש; ניט „שלאָף־בעט", נאָר ווי די מטות אין „מגלת אסתר" — טרינק־לאַגער.

10) דער מאַן — דער בוים, זיין צערטלעך — די פּרוכט. אויך אָפּטע פאַרגלייכונג.

און איבער מיר זיין ליבעס־פאַן (11
אויפגעפלאַנצט!

מינטערט מיך מיט טרויבן־זאַפט
און מיט עפּל לענט מיך אונטער, —
איך בין ליבעס־קראַנק.

:: :: ::

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ:
און זיין רעכטע האַלזט מיך אַרום...
באַשווער איך אייך, ירושלים׳ס טעכטער,
ביי דעם יונגן הירש,
ביי דעם רעה אין פעלד: (12
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין! (13

III.

(שולמית ביי זיך אינדערהיים, אין מוטער־הויז
אויפן פעלז, טרוימט)

שולמית:

די שטים!
עס קומט מיין פריינט!

---

11) ווערטלעך, אַלס צייכן פון אויסוואַל. דאָס מוז, וואָס ווערט אין האַרעם געוואָרפן דער געוואַלטענער פרוי, איז די פאָן שוין פון דעם שטאָק.

12) דערמאָנט „חולדה ובור".

13) אפשר רעפרען.

שפרינגט שוין איבער בערג,
היפט שוין איבער היגל!
דעם רעה צוגלייך,
דעם יונגן הירש!
און שטייט שוין הינטער דער וואנט!
דורך די פענצטער קוקט ער,
דורך די גראטן 14) בליקט ער!

— — — — — — — — — — — — —

רופט זיך אָן מיין פריינט
און זאָגט צו מיר:
שטיי־אויף, פריינדין מיין,
ליבסטע מיין,
קום ארויס!
דען דער ווינטער איז פארביי,
און די רעגן־צייט געוויכן!
און מיט גרינסן שפראָצט די ערד!
געקומען איז די שניטער־צייט, —
אין אונזער לאנד
לאָזט די טורקל־טויב זיך הערן!
און בליען טרייבט דער פייגנבוים,
און דער וויינבערג גרינט און דופט!
אָ, שטיי־אויף, געליבטע מיין,
שיינע מיין,
און קום ארויס!

:: :: ::

טויב דו מיין אין פעלזן־שפאלט,

14) פרויען־הייזער זענען איז'ם אָריענט פארגיטערט.

אין פארבארגענעם געשטאפל,
אַ, באוויז מיר דיין געשטאלט,
לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אנגענעם;
הערלעך דיין געשטאלט!

:: :: ::

„כאפט אונז די פיקסלעך,
די פיקסלעך די קליינע,
די ווינשטאָק־פארדערבער, —
אונזער ווינשטאָק גרינט״! 15)

מיין פריינט איז מיין
און איך בין זיין, —
דעמס, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

:: :: ::

ביז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג 16)
און עס וויכן נישט די שאָטן,— 17)
ניין, פריינט!
זיי גליך דעם רעה,
דעם יונגן הירש
אין די שפאלטן פון נעבירג.

---

15) ברוך־שטיק פון א פאָלקס־ליד ביים גאָרטן־שפּיל.

16) רעפרעין־אָפּשיד פארטאָג ביז צום אָוונט. בייטאָג מוז מען בלייבן צו הויז אָדער שיצן זיך פאר דער זון אין שפאלטן פון געבירג.

17) וואָס זעען זיך נאָר אויף דער זון.

.IV

(וויטערדיגע טרוימערייען)

שולמית:

אין די נעכט,
אויף מיין געלעגער,
זוך איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט;
זוך איך און געפין אים נישט!
שטיי איך אויף,
און גיי אין שטאָט אַרום;
אויף מערק און אויף גאַסן זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט...

:: :: ::

באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
„האָט איר נישט געזען דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט?"

קוים פאַרביי, — טרעף איך אים,
טרעף איך דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
האַלט איך אים, נישט אָפּגעלאָזט!
פיר איך אים צום מוטער־הויז,

צור געבערערין אין קאַמער!
באַשווער איך אייך, ירושלים'ס טעכטער!
ביים יונגן רעה,
ביים הירש אין פעלד, —

וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בלייבט נישט אויף אליין!

.V

(שולמית טרוימט זיך אלס ברויט, אין באזונד
ביי שלמה)

שלמה:

(באגעגנט זי)

ווער שטייגט פון וויסטעניי?
גלייך אין רויכינע זיילן!
מיט ווייררויך און מירא געדעמפפט,
מיט טענדלער־געווירצן אלערליי!

שולמית:

(באטראכטנדיג)

אט, שלמה'ס בעט,
זעכציג העלדן ארום,
פון די שטארקסטע אין ישראל!
אלע זיינען שווערד־געגורטע,
און באהאווונטע אין קריג!
מענער—שווערדן ביי די לענדן,
פאר די שרעקן פון דער נאכט!
און א זענפט 18) האט קעניג שלמה
פון לבנון־האלץ געבויט!

---

18) אפריון—טראג־שטול.

מאַכט די זיילן ער פון זילבער,
און דעם אָנלען—גאָלד!
און דער זיץ, דער איז פון פּורפּור,
מיט דער ליבע אויסגעבעט
פון ירושלים'ס טעכטער! 19)

קומט, ציון'ס טעכטער, זעט,
אין דער קרוין דעם קעניג שלמה,
וואָס זיין מוטער האָט געקרוינט אים,
צו זיין האָכצייט'ס־טאָג 20),
צו זיין הארציגער פרייד!

.VI

שלמה:

(באַגעגנט זי)

שיין ביזטו, פריינדין מיין,
שיין!
פון אונטער'ן שלייער 21) ד'אויגן דיין —
טויבן גלייך!
דיינע האָר — די געמזן־הערט,

19) די פּאַליגאַמישע פרוי קאָן זיין שטאָלץ דערויף.

20) חתנים אונטער דער חופּה טראָגן קרוינען, כלות—זילבערנע שורעמס.

21) צמה. צום — זאַמלען, צמה — האָר־זאַמלער; קענטיג, א שלייער, וואָס פאַרדעקט די אויערן, ווייל נאָר זיי ווערן, צווישן אַלע אנדערע גלידער, נישט געשילדערט.

פונ׳ם גלעד־בארג געגליטשט!
דיינע ציין — די ווייסע הערט,
אקארשט פון דער וואש ארויס, —
גאנץ און פאסיג, אן א פעל!

דיינע ליפן — פורפור־פעדים,
ווי אנגענעם — דיין רעדנס־ארט!
און פון אונטער׳ן שלייער קוקט
א גראנאטן־שטיק—די שלייף!

און דיין האלז — דוד׳ס טורעם,
שטאלץ געבויט און באהאנגען —
טויזנט שילדן,
אלע טויזנט העלדן־שילדן!

א רעהען־פאר — דיין בריסטן־פאר;
א יונג־הירשן־צווילינג־פאר,
וואס עס פיטערט זיך אין רויזן!

(אפשייד)

ביז עס קילט זיך אפ דער טאג
און ס׳צעפליסן זיך די שאטן, —
גיי איך צו די מירא־בערג,
צו די באלזאם־הויגל.

VII.

שלמה:

שיין ביזטו, ליבסטע מיין,
אינגאנצן שיין, אָן א פעל!
און מיט מיר פון לבנון, כלה,
מיט מיר פון לבנון קומסטו!
פון די שניר־ און חרמון־שפּיצן,
לייבן־היים און טיגער־בערג!
און באהארצט מיך, שוועסטער־כלה,
באהארצט האָסטו מיך
מיט איין אויג פון אויגן־פּאָר,
פון דיין האלז־באנד מיט א שנירל!
און ווי שיין, שוועסטער־כלה,
צערטלסט דו,—
בעסער שמעקט דיין צערטלעכקייט,
אלס דער וויין!
און איבער די געווירצן אלע
איז דיין איילן־דופט!
זיסקייט טריפן דיינע ליפּן, כלה,
מילך און האָניג — פון דיין צונג,
און דער דופט פון די געוועגדער —
דער לבנון־דופט!

א גאָרטן, א פארשלאָסענער,
איז מיין שוועסטער כלה!
א קוואלן, א פארשלאָסענער,

א באָרן, א פארזיגלטער!
אין ד'אָרעם דיין — דער פאראדיז.
גראנאטן־דופט און זיסע פרוכט!
באלזאם און נארד!
נארד און קראָקוס, און צינאמאָן,
ווייררויך און אלאָע
און די בעסטע פון געווירצן!

א גאָרטן־קוואל,
א לעבעדיגער וואסער־קוואל,
וואָס פון לבנון פליסט!

שולמית:

וועק דיך, נאָרד!
קום, זיד! 22)
בלאָז מיין גערטל אויף!
זאָלן מיינע דופטן פליסן,
זאָל מיין פריינט
אין זיין גערטל קומען
און זיין זיסע פרוכט געניסן!

שלמה:

כ'בין געוועזן אין מיין גערטל,
שוועסטער־כלה,
האָב מיין האָניג־מילך גענאָסן —

---

22) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

(צו טרינק־געזעלן)

עסט, פריינט!
טרינקט, באַרוישט איך, קאַמעראַדן!

VIII. (23

שולמית:

(טרוימט)

איך שלאָף,
וואַך איז מיין האַרץ,—
אָ, די שטים!
קלאַפּט מיין פריינט:
„עפן מיר, שוועסטער ליבע,
ריינע טויב!
דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
די לאָקן פייכט
פון די טראָפּן פון דער נאַכט!"
— — — — — — — — — — — — —
— איך האָב אויסגעטאָן מיין קלייד,
זאָל איך מיך צוריק באַקליידן?
— כ'האָב מיינע פיס געוואַשן ריין,
זאָל איך ווידער זיי באַשמוצן?
— — — — — — — — — — — — —

---

23) אויספירלעכער וואַר. צו 4.

דורך א קראַפּן־שטאַלט
שטרעקט מיין פריינט די האַנט צו מיר,
ברומט צו אים מיין אינגעווייד!

— — — — — — — — — — — — —

שטיי איך אויף און עפן אים,
מיראַ טריפט פון מיינע הענט,
מיראַ טריפן מיינע פינגער
אויפ'ן ריגל־גריף!
האָב געעפנט איך מיין ליבסטן,
און ער איז אַוועקגעגאַנגען,
אַוועקגעשליכן האָט ער זיך, מיין ליבסטער!

און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
פון זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט;
רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!
באַגעגענען די היטער מיך,
די, וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז'שלאָגן מיך און בײַלן מיך,
רויבן מיר דעם שלייער צו,
אָ, די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך, ירושלים'ס טעכטער,
איר טרעפט מיין פריינט,
וואָס זאָגט איר אים?
— איך בין ליבעס־קראַנק!

— ווער איז דיין פריינט צווישן פריינט,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואָס באשווערסטו אונז אזוי?
— לויטער ראָז איז מיין פריינט,
צווישן טויזנטער — די פאָן!
און זיין קאָפּ — א קרוינען־גאָלד!
לאָקן קרויזע — ראָבן שווארצע!
און די אויגן זיינע — טויבן,
טויבן ביי דעם וואסער־קוואלן, —
אפּעל באָדן זיך אין מילך!
און די באקן — ווייררויך־בייטן,
היגל־קליין, געווירציגע!
און די ליפּן זיינען רויזן, —
מירא טריפן זיינע ליפּן!
וואלצן גאָלדענע די אָרעם,
מיט טורקוסן אויסגעפילט, —
און דער לייב — איין עלפן־ביין,
מיט סאפּירן אויסגעזעצט!
און די ביינער — מארמאָר־זיילן,
אויף גינגאָלדענעם געשטעל!
דער לבנון איז דער אָנבליק,
און פון צעדערן — דער וואוקס!
און ווי זיס דער גומען זיינער,
און אינגאנצן — א געליסטונג!
אָט דאָס איז מיין ליבסטער פריינט,
אָ, ירושלים׳ס טעכטער!

— — — — — — — — — — — — —

וואוהין געגאנגען איז דיין פריינט,
אָ, דו שענסטע צווישן פרויען!
וואוהין געגאנגען איז דיין ליבסטער,
וועל'מיר זוכן אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינט גענידערט,
אין די גערטנער וועט ער ווײדן,
און ער וועט זיך רויזן קלייבן!

— — — — — — — — — — — — —

איך בין מיין פריינטס, —
מיין פריינט איז מיין!
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

IX. (24

שלמה:

שיין ביזטו, ליבסטע מיין,
תרצה גליך!
ליבלעך ווי ירושלים,
נישט צוטריטלעך, ווי געפּאַנטע! (25
ווענד נאָר אָפּ דיין אויג פון מיר, —
עס איבערוועלטיגט מיך דיין אויג!

---

24) אויספירלעכער וואָר. צו 6.
25) אויסדערוויילטע; זע באַמערקונג 11 צו (2)

און דיינע האָר — די געמזן־הערט,
פונ'ם גלעד־בארג געגליטשט!
און די ציין—די ווייסע שאָף,
אָקערשט־ערשט פון וואַש ארויס,
פּאַסיג אַלע, אָן א פעל!
און פון אונטער'ן שלייער די שלייף —
דאָס גראַנאַטן־שטיק!

זעכציג זיי'ן די קעניגינס,
אכציג — די ביישלעפערינס,
יונגפער — אָן א צאָל!
איינע איז מיין קלאָרע טויב,
ביי'ן איר מוטער איין־און־איינציג,
ביי דער געבערערין דער ליבלינג!
זעען טעכטער — לויבן זי!
קעניגינס, ביישלעפערינס,
באוואונדערן:
ווער איז זי,
וואָס ווי דער מאָרגן בליט,
וואָס איז ליבלעך, ווי דער מאָנד,
וואָס איז לויטער ווי די זון,
נישט צוטריטלעך, ווי דערוויילטע?

.X

שלמה:

(דער פאַרליבטער, באַוועגטער שלמה גייט צום ניסן־גערטל; טרעפט שולמית, וואָס טאַנצט פאַר אים).

— צום ניסן־גערטל נידער איך,
איך וויל זען דאָס גרינס אין טאָל,
האָט דער וויינשטאָק אויפגעבליט?
צי עס שפּראָצן די גראַנאַטן?
וואונדערבאַר,
וואָס מיין זעלע מאַכט פון מיר,
ווי די וועגן עמינדיב׳ס! 26)

(צו דער טאַנצנדיגער שולמית)

קער זיך, ווענד זיך, אָ, שולמית!
קער זיך, ווענד זיך, לאָז דיך זען!

שולמית:

וואָס זעט איר אין שולמית דען,
אינ׳ם „צוויי־אַרמייען־טאַנץ״? 27)

שלמה:

ווי שיין עס זיינען, נדיבס טאָכטער,

---

26) דאָס שענסטע און עלעגאַנטסטע איז פערד־און־וואָגן. די גע־ליבטע ווערט פאַרגליכט צום ראָס אין וואָגן, די האַרציגע באַוועגונג— צו רעסאָרן אין (קענטיג, באַרימטן) עמי־נדיבס וואָגן.
27) קריגס־טאַנץ.

אין די שיכלעך דיינע טריט!
און די לענדן,
שפאנגען פון א מייסטער־האנט!
דער נאָפּל — ווי דער פולער מאָנד,
ווי דער גאנצער, אָן א פעל!
און דער לייב — א ווייצן־גארב,
מיט א רויזן־שנור געגורט!
די בריסטן־פּאָר—א רעהען־פּאָר,
א יונג־הירשן־צווילינג־פּאָר,
און א טורעם פון עלפן־ביין
דער האלז!
ד'אויגן—קוואלן, וואָס ביי חשבון,
וואָס אין טויער פון בת־רבים;
די נאָז ווי דער לבנון־טורעם,
דער, וואָס אויף דמשק קוקט!
דער קאָפּ אויף דיר—דעם כרמל גלייך!
די פריזור אין פורפור־באנד —
א קעניג אין רעגאליען!
ווי שיין דו ביזט, ווי זיס דו ביזט,
אָ, דו ליבסטע און דו זיסטע!

(אומארמונג)

און איז דיין וואוקס—דער פּאלמען־בוים,
און די בריסטן—טרויבן־בינטן,
טראכט איך שטייגן אויף די פּאלמען,
אירע צווייגן צו דערגרייכן!
און זאָלן מיר די בריסטן זיין,

ווי די וויינשטאָק־שטראַנגען!
דיין אָטעם שמעקט מיט עפּל־דופט,
פון גומען פליסט ווי זיסער וויין,
וואָס שווייציג מאַכט
די פאַרשלומערט־מידע ליפּן!

שולמית:

(ענטפערט)

קום, פריינט דו מיין.
צו די פעלדער לאָמיר גיין,
אין די דערפער וועל'מיר נאַכטן!
פעדערן צום וויינבערג זיך,
זען, צי דער וויינשטאָק בליט,
צי עפענען די קנאָספּן זיך
און עס שפּראָצן די גראַנאַטן!
דאָרטן, ליבסטער, גיב איך דיר
מיין פריינטשאַפט גאַנץ!
דאָרטן דופט דער ליבעס־אַפּעל!
און די איינגענג—פרוכט באַהאַנגען,
פרישע אַלטע—אויפבאַוואַרטע,
אַלץ פאַר דיר!
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

XI.

וואָלט מיר דיך ווער
פאַר א ברודער געמאַכט,
וואָס האָט מיין מוטער'ס ברוסט געזויגן!
טרעף אין גאַס איך דיך,
קוש איך דיך,
קיינער האָט מיר נישט פאַראיבל!
פיר איך דיך,
ברענג איך דיך,
צו מוטער־הויז,
לערנט זי מיך
לאָבן דיך
מיט געקאָכטן וויין,
און מיט מיין
גראַנאַטן־זאַפט!

— — — — — — — — — — — — —

זיין לינקע האַנט איז אונטער מיין קאָפּ
און זיין רעכטע האַלזט מיך אַרום,—
באַשווער איך אייך, ירושלים'ס טעכטער,
וועקט זי נישט,
וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין!

.XII

(שולמית־ליד)

„ווער שטייגט פון וויסטעניי
אויף איר ליבסטן אנגעלענט?"
— — — — — — — — — — — — —

אונטער'ן אפעל־בוים 28)
האב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האט ווייען באקומען
און דיך געהאט!
דריק מיך ווי א זיגל צו דיין הארץ!
ווי א זיגל צו דיין ארעם צו,—
שטארקער איז די ליבע אלס דער טויט,
הארבער פאר'ן אפגרונט איז איר אייפער!
אירע פונקען—פייער־פונקען, —
א געטלעכע פלאם!
וואסערן פיל
וועלן ליבע נישט פארלעשן!
טייכן —
נישט פארפלייצן זי!
און באט א מאן
זיין הויז־פארמעג פאר ליבע, —
מען שפאט אים אויס!

---

28) „דודאים"—א סימפאטיש מיטל צו ליבע, קינדער צו האבן
א. ד. גל.

XIII.

(ברויט־ליד) 29)

א שוועסטער האָבן מיר א קליינע
און קיין בריסטן האָט זי נישט!
וואָס טוען מיט דער שוועסטער מיר,
אז מען קומט פאַרלאַנגען זי?
ווען א מויער 30), בויען מיר
אויף איר א זילבערנעם טורעם,
ווען א טיר 31),
הענגען מיר
אויף איר א צעדער־טאָוול אויף! 32)
— איך בין א מויער!
בריסטן, ווי די טורמען האָב איך!
זע איך אין זיינע אויגן אויס,
ווי די שטיפטערין פון פרידן!

:: :: ::

אין בעל־המון האָט שלמה
א וויינבערג געהאַט,
האָט ער אים היטער
איבערגעגעבן;
טויזנט זילבער־שטיק

29) זע פאַרבאַמערקונג.
30) גאַנץ יונגפרוילעך.
31) דער געגנזאַץ.
32) מיט'ן פרייז אַלס מאָגד.

ברענגט אים יעדער מאַן
פאַר דער פרוכט!
מיין וויינבערג איז פאַר מיר 33),
די טויזנט, שלמה, זענען דיין!
און צוויי הונדערט—פאַר די היטער
פון זיין פרוכט!

XIV.

— א, דו, גערטן־זיצערין! 34)
דיך פאַרנעמען קאַמעראַדן!
לאָז דיין שטימע הערן!
— אנטלויף, פריינט! 35)
דעם רעה צוגלייך,
דעם יונגן הירש
אויפ׳ן ווירציגן געבירג.

---

33) מיין אייגנס; די ברידער, זי פאַרטרייבנדיג, האָבן פאַרלוירן זייער רעכט אויף איר.

34) גאָרטן־זינגערין.

35) זי געזעגנט זיך אָפּ; עס טאָגט.

ערשטער וואַריאַנט

דאָס ליד דער לידער שלמה׳ס
(שיר השירים אשר לשלמה)

פאַראידישט פון י. ל. פּרץ

פאָרוואָרט

איז דאָס בוך ווירקלעך שלמה׳ס?

„אשר לשלמה" איז נאָך נישט שלמה׳ס, ווי „מזמור לדוד" איז נאָך נישט „מזמורו של דוד", נישט „מזמור־דוד". עס קאָן זיין, פון שלמה נאָר געזאַמלט (ער איז דאָך דער „זאַמלער"—קהלת), זאָגאַר—נאָר אים דער־לאַנגט, אים, צו זיין ערן, געווידמעט. „אשר לשלמה" וואָלט באַרעכטיגט אויך—וועגן אים און זיינע ליבשאַפ־טען געזונגען, — און גראָד האָבן מיר פאַר זיך לידער פון ווייַנהויז...

ווע׳ל־מיר לאָזן די פראַגע אָפן פאַר די ווייטערע פאָר־שער; דאָס ביז אַהער געשריבענע איז נישט איבער־ציַיגנד,—ווייניגסטנס פאַר׳ן איבערזעצער.

ווי עס זאָל נישט זיין, דאָס בוך—א זאַמלונג פון שעפער־טאַנץ־ווייַן־ און האָכצייט־לידער, — וואַרפט א רעטראָספעקטיווע פלאַם אויף איין אַלט־העברייאיש ווינ־קעל, פון א גאַנץ אומבאַקאַנט לעבן, וואָס באַווייזט זיך ערשט, ווען מען נעמט אַראָפּ דערפון דעם שלייער פון רעליגיעזער סימבאָליק: עס בלאַנקט אויף א נאַטור

נישט אין „ברכי־נפשי" סטיל געשילדערט; זי רעדט צו אונז אויסשליסלעך פון — ליבע! פון דער ליבע, וואָס וועקט זיך צוזאַמען מיט דער נאַטור. און באַזונגען ווערט מיט ליבשאַפט דער פרויען־לייב, דער גאַנץ אָדער האַלב־נאַקעטער, אָדער נאָר, ווי ביי דער טענצערין שולמית, — מיט א רויזן־שנור ארום די לענדן געגורט. דער פרויען־, ווי אויך דער מענער־לייב, אָריענטאַליש „גערייניגט" (פאַרגלייך מיט דער יונג־פרויען־רייניגונג אין מגלת אסתר), פּערפיומירט מיט היימישע און פון הענדלער, טענדלער אימפּאָרטירטע איילן—ווײַן, ווייב, טאַנץ און געזאַנג...

די געגנט: ביי בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע וויינגערטנער און זיין ווייַנהויז, וואו די געמישטע יוגנט זאַמלט זיך, קוים „ווייכן די שאָטן, וואָס ליינען זיך אויף דער זון, און עס קילט זיך דער טאָג".

אויסער שעפער־לידער, דעם שולמית־טאַנץ און זיין רעזולטאַט די שולמית־ליבע, גייט דורך, אלס א גאַנצע פאַבולאַ, די ליבשאַפט צווישן שלמה און א ווייַנבערג־היטערין, וועלכע ער באַגעגנט, פירט אין ווייַן־הויז אריין, „פלאַנצט איבער איר זיין ליבעס־פאָן" און זי דערקלערט זיך אים אין ליבע.

עס ווערט „געשמויסט" — „סיעסטאַ" געפירט אין ווייַנהויז, אויך אין דעם פרייען, אויף פריש־גרינע לאַגער... וואָס איז, גלייך אונזערן טיי, די אויפנאַמע. דער קעניג בלייבט א ווײַלע מיט זיין באַגלייט, זי מאַכט איר „רייניגונג", פּערפיומירט זיך און קומען זיך צוזאַמען ביים ווייַן.

דער ווינטער צעשיידט. דער פרילינג קומט, מיט

אים וועקט זיך די ליבע אויפ'ם ניי, ער רופט זי אראפ פון דער פעלזן־הויך, וואו זי וואוינט איבער די וויינבערג —די ליבשאפט גייט אויפ'ם ניי.

צו־הויז בענקט זי נאך אים. טרוימט וועגן זיין קו־מען. עס נעשיט. ער ווערבט וועגן איר ביי די ברידער. זיי צווייפלען אבער וועגן איר רייפקייט און יונגפרוילעכ־קייט. זיי האבן זי דאך אין צארן פאר א היטערין צום וויינבערג געשטעלט, אויסן אויג געלאזט. זי פארזיכערט, אז זי איז רייף און יונגפרוילעך. זי באגליקט אים! זי זאגט זיך אפ פון כלה־גאב, נאר „צוויי הונדערט" פאר די ברידער אויסקויף־געלט.

דאס ווערט געזונגען פון איין אלט־העברייאישער „נעישא" אין וויין־הויז; זעט אוים—אין שלמה'ס גע־נענווארט. קאמעראדן הערן צו. ער פארלאנגט אין זיין און זייער נאמען—נאך; זי געזעגנט זיך אפ, דער־הייסער טאג קומט —

„ברח דודי"...

באַמערקונגען:

1) לויט דעם טעקסט רעדט „זי״ צום אים אין דער דריטער פּעריאָדן און גייט באַלד אַריבער, דערמוטיגט, צו דער צווייטער.

2) דער פּערזמאָס פון דער איבערזעצונג איז אונטערגעוואָרפן דעם אינהאַלט, צוליב דעקלאַמאַציאָן.

3) וואָס אנבאַלאַנגט פאַרגלייכונגען מיט „ראָס״ (פערד) און רייטוואָגן, מוז מען זיך פאַרזעצן אין דעם פּרימיטיוון אָריענט, ווען דער רייטוואָגן איז געווען דאָס נייסטע און דאָס שענסטע, צו דער צייט פון איין: „אָבי, אָבי, רכב ישראל ופרשיו״.

.1

זאָל ער קושן מיך,
קושן מיט זיין מויל,— 1)
דען דיין פריינטלעכקייט
ליבער שמעקט אַלס וויין.

צום גערוך ווי פיין
דיינע אײלן זיינען; 2)
און דיין נאָמען שוין (שיין ?—רעד.)
איז א תורק־אייל!

די יונגפרויען אַלע
ליבן דיך דאַרום!

* אָ, צי מיך, צי,
מיר לויפן דיר נאָך;
ברענגט דער קעניג מיך

1) אין טעקסט: פון די קושן (מנשיקות). ביי פּאָליגאַמי איז אָן רעכט אויפ'ן גאַנצן מאַן, אויף זיין גאַנצער צערטלעכקייט.

2) די הויפּט־זאַך אין הייסן אָריענט, ביים קנאַפּ־געקליידטן לייב.

* אין זיינע קאמערן ! 1)
* וועל'מיר לוסטיג זיין,
פרייען זיך מיט דיר !

און דערמאָנען וועל'מיר 2)
* נישט אזוי דעם וויין,
ווי דיין פריינדלעכקייט !
ווי טריי מיר ליבן דיך !

---

* שווארץ בין איך, דאָך שיין,
* ירושלים'ס טעכטער,—
* ווי די קדר־צעלטן,
* ווי די פאָרהענג שלמה'ס !
נישט קוקט וואָס ברוין איך בין,
מיך האָט די זון געברוינט !
ס'האָבן מיינע ברידער מיר,
מיינע מוטער־זין 3) געצירנט,
און צום וויינבערג מיך
אָלס היטערין געשטעלט, —
האָב איך דעם וויינבערג־מיין
נישט געהיט !

---

1) אין וויין־הויז.
2) געדענקען, דאַנקבאַר דערמאָנען.
3) אין פּאָליגאַמישן מוטער־הויז הערשן די ברידער.

(1.2

— אך, זאָג מיר דו,
* וואָס מיין זעלע ליבט,
* וואו פיטערסטו,
* וואו לאַגערסטו,—
* צו מיטאָג־צייט?
נאָך וואָס אויסזען זאָל ביי לייט,
דאָס איך לויף 2) די הערדן נאָך
* פון דיינע קאַמעראַדן?
* — ווייסט עס נישט,
דו שענסטע פרוי?
גיי נאָך די טריט
פון שעפלעך, —
* און פיטער דיינע ציקעלעך
* ביי די שעפער־געלטן.

צו דעם ראָס אין פרעה'ס וואָגן
גלייך איך דיך, אָ, ליבסטע מיין! 3)
אַך, ווי שיין עס זיינען דיינע
באַקן אין די קייטאַלעך
און דיין האַלז אין שנירן!

גאָלדענע קייטאַלעך מאַכן מיר דיר
* מיט זילבערנע פליטערלעך.

---

1) שעפער־ליד, דועט.
2) „עטה" — עטה אל השלל, יאָגן, לויפן נאָך וואָס.
3) רעיה—שעפערין, פריינדין, געליבטע!

.3

עס ווילט דער קעניג נאָך
מיט זיין באַגלייט 1
און מיין נאַרד
האָט אויפגעדופט!

א בינטל מיראַ
איז ער, מיין געליבטער, מיר, —
צווישן מיינע בריסטן רוט ער —
א באַלזאַם־שטענגל איבער מיר,
פון עין־גדים גאָרטן...
— שיין ביזטו, געליבטע מיין 2),
* שיין!
אויגן — טויבן גלייך!
— שיין ביזטו, געליבטער מיין,
* און זיס!
און פריש און גרין
איז אונזער בעט! 3)
אונזערע הייזער
פון צעדער געבאַלקט 4),
* די גאַלעריע — ציפּרעסן!

1) אָפּוואַרטנדיג איר פערפיומירונג.
2) געזאַנג ביים ווין—שעפּער־ליד.
3) זיץ־בעט ביים טרינקען (ביי אחשורש מטות זהב וכסף).
4) אין פרייען—אין שאָטן פון צעדערן.

.4

* איך בין די ליליע פון שרון,
* איך בין די רויז פון טאָל!

* וואָס די רויז איז צווישן דערנער —
מיין געליבטער צווישן מענער!

— וואָס דער אַפּעל־בוים אין וואַלד איז —
מיין געליבטע צווישן מענער!

גלוסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
שמעקן זיס די פּרוכטן־זיין 1).

האָט צום וויינהויז מיין געליבטער
מיך געפירט!
און איבער מיר אויפגעפלאַנצט
זיין ליבעס־פאָן 2)!
אָ, קרעפטיגט מיך מיט טרויבן־זאַפט!
* און מיט עפּל לענט מיך אונטער!
* איך בין ליבעס־קראַנק!
אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האַנט
און זיין רעכטע
האַלזט ארום...

---

1) ער—דעם בוים; די פּרוכט—זיינע ליבקאָזונגען.
2) וואָל־סימבאָל, לעבט זיך איבער אין הערעס אין אײנפאַכער פאָרם; עס ווערט צוגעוואָרפן דאָס טוך אַליין.

איך באַשווער אייך,
אָ, ירושלים׳ס טעכטער,
ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד —
וועקט די ליבע נישט!
וועקט זי נישט,
ביז זי בליט נישט אויף אַליין! *

.5

אָ, די שטים!
מיין געליבטער קומט!
שפרינגט שוין איבער די בערג,
היפּט שוין איבער היגל, — *
דעם רעה,
דעם יונגן הירש צוגלייך!
אָט שטייט ער שוין הינטער דער וואַנט!
דורך די פענצטער קוקט ער,
דורך די גראַטן בליקט ער!

רופט זיך מיין געליבטער אָן,
זאָגט צו מיר:
שטיי, — מיין געליבטע, אויף!
לאָז דיך גייען! (1
דען דער ווינטער איז פאַרביי, *
געוויכן איז די רעגנצייט,

---

1) איבער די גערטנער.

שפּראָצן האָבן זיך באַוויזן
איבער דער ערד!

און די צייט איז געקומען
פאַר געזאַנג!
עס לאָזט די טורקל־טויב זיך הערן
אין אונזער לאַנד!

דער פייגנבוים
ער טרייבט די קנאָספּן!
דער ווייַנשטאָק גרינט,
און לאָזט זיין דופט,—

אָ, שטיי אויף, געליבטע, און גיי,
שיינע פריינדין, לאָז זיך גייען!

אָ, טויב דו־מיין
אין פעלזן־שפּאַלט,
אין פאַרבאָרגנהייט פון שטאַפּל, —
אָ, באַווייז מיר דיין געשטאַלט,
און מיך לאָז דיין שטימע הערן!
דען דיין שטים איז אָנגענעם;
הערליך — דיין געשטאַלט! *)

---

*) אין דעם דאָזיגן וואר. זיינען פאַרפעלט די פסוקים 15, 16 און 17, וואָס דאַרפן דאָ קומען; 2טן וואר. זיינען זיי אַריין.—רעד.

.6

אויף מיין געלעגער,
אין די נעכט,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך אים; געפין אים נישט!

וועל איך אויפשטייען,
גיין אין שטאָט,
אויף מארק און גאַס זוכן דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט!

---

* באגעגענען די היטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
— האָט איר, פיליכט, געזען דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט?

* קוים פארביי, טרעף איך אים,
זעם, וואָס מיין זעלע ליבט!
כאַפ איך אים
און לאָז נישט אָפ!

פיר איך אים
צום מוטער־הויז,
אין מוטער־צימער

ברענג איך אים 1)!
באשווער איך אייך,
ירושלים׳ס טעכטער!
ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד!
* וועקט זי נישט 2),
* וועקט די ליבע נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אליין! 3)

---

47).

אך, ווער שטייגט
פון וויסטעניי
אין די רויכיגע זיילן,
מיט מירא און ווייריך געדעמפט,
און אלע טענדלער־פולווערס?!

— — — — — — — — — — — — —

אט דאס איז שלמה׳ס בעט,
* זעכציג העלדן—ארום,
* פון די שטארקסטע אין ישראל!

---

1) טרוימעריי.
2) מיט לידער, געשפרעכן. רעד נישט.
3) לידער־רעפרען.
4 ברוך־שטיקער פון שלמה׳ס א האכציוט־ליד, כלה־עמפפאנג, קאמערן־שוי, — שלמה פון דער מוטער, לויט צייט־געברויך, אלס חתן געקרוינט.

אַלע זיינען שווערט־געגורט,
אַלע זיינען שטרייט־באַהאַוונט!
מענער — שווערטער ביי די לענדן
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זעכציק האָט קעניג שלמה
זיך געמאַכט פון צעדער־האָלץ!
און די זיילן מאַכט ער — זילבער,
און די אָנלען 1) גאָלד־געטריבן!
און פון פורפור איז דער זיץ,
* מיט דער ליבע אויסגעבעט
* פון ירושלים׳ס טעכטער!

קומט אַרויס, ציון׳ס טעכטער,
קומט, דעם קעניג שלמה זעט
אין דער קרוין, מיט וואָס די מוטער
האָט צום חאַסענע־טאָג געקרוינט אים,
צום טאָג פון זיין האַרצנ׳ס־פרייד!

.8

* שיין ביזטו, פריינדין מיין,
* שיין!
דיינע אויגן דורכ׳ן שלייער —
* טויבן גלייך!

---

1) רפד—אונטערלעגנע.

און די האָר —
די געמזן־הערד
פון דעם גלעד־בערג געגליטשט !

און די ציין —
לעמער ווייסע רייען צוויי,
אָקאָרשט פון דער וואַש אַרויס,
גאַנצע, אָן א פעל !

און די ליפּן — פּורפּור־פעדים !
דיין רעדנס־אַרט ווי אַנגענעם !
די שלייף, וואָס קוקט
פון אונטער דער הויב —
א גראַנאַטן־שניט !

דער האַלז, דער ריינער דוד־טורעם,
שטאָלץ געהויכט, און באַהאַנגען,—
* טויזנט שילדן !
גאַנצע טויזנט קריגער־שילדן !

די ברוסטן־פּאָר—א רעהען־פּאָר —
א יונגע הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס פּיטערט זיך אין רויזן !

.(1 9

בּיז עס קילט נישט אָפּ דער טאָג
און די שאָטן ווייכן,
גיי איך מיר צום מירא־בערג,
צו די ווייררויך־היגל!
אַך, דו ביזט אינגאַנצן שיין,
פריינדין מיין,
און אָן א פעל!

.(2 10

מיט מיר,
מיט מיר פון לבנון, כלה,
* מיט מיר פון לבנון קומסט דו!

קוקסט פון אמנה־הייך,
פון דעם שניר־און חרמון־שפּיץ!
פון דער לייבן־היים,
פון די טיגער־בערג!

האָסט באהארצט מיך,
שוועסטער כלה,

---

1) אָפּשיידס־ליד.
2) ברויט־גאַנג־אויפנאַמע.

מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
* פון דיין האַלזבאַנד מיט א שנירל!

און ווי שיין דיין ליבשאַפט איז,
שוועסטער כלה!
ווי שמעקנדיגער פאַר'ן וויין
דיין ליבשאַפט איז!
און דיינע איילן —
שטייגן אַלע איילן איבער!
זיסקייט־טראָפּן
דיינע ליפּן, כלה!
האָניג און מילך איז אונטער דיין צונג!
און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון־דופט!

— — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — —

און א גאָרטן א געשלאָסענער
* איז מיין שוועסטער־כלה!
* א קוואַל'ן א פאַרשלאָסענער,
א ברונעו א פאַרזיגלטער!

די אָרעם דיין—דער פּאַראַדיז!
גראַנאַטן און די זיסטע פרוכט!
* ציפּער־בליט און נאַרד!

נארד און קראָקוס, און די קאנא,
שאפראַן, ווייראויך און אַלאָע,
מירטן און די אַלע פיינסטע
פון געווירצן!

א גאָרטן־קוואַל ביזטו מיר,
אַ קוועלנדיגער וואסער־ברונען 1)
פון לבנון אַנגעפלאָסן!

(די ברויט).

* — וועק דיך, נאָרד,
פלי אַן, זיד! 2)
בלאָזט מיין גערטל אויף, —
זאָלן פליסן זיינע געווירצן, —
און זאָל מיין געליבטער קומען
צו זיין גערטל און זיך לאָבן
מיט זיין פרוכט!

כ׳בין געוועזן, שוועסטער כלה,
אין מיין גערטל!
און מיין מירא דאָרט געקליבן
און די דופטיגע געווירצן!
* און געלאָבט זיך מיט מיין האָניג,
און מיין זיסן וויין געטרונקען!

---

1) וואסער־האַלטער, רעזערוואואַר.
2) נאָרד־און זיד־ווינט.

עסט, קאמעראדן,
טרינקט, בארוישט אייך,
ליבע פריינדע!

---

11 ¹).

שלומער איך,
מיין הארץ איז וואך, —
א שטים!
מיין געליבטער קלאפט!

— עפן מיר,
שוועסטער ליבע,
זיסע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי,
און די לאָקן —
מיט די טראָפּן פון דער נאכט!

— איך האָב מיין קלייד שוין אויסגעטאָן,
ווי זאָל איך אָנטאָן עס?
ריין געוואשן מיר די פיס,
ווי באשמוץ איך זיי?

דורך די גראטן שטעקט מיין ליבער
אוים זיין האנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד!

---

1) ראמאנצע, אן אנדערע באארבעטונג פון מאטיוו.

* שטיי איך אויף און עפן אים!
מיראַ טריפן מיינע הענט,
פון די פינגער טריפט מיר מיראַ
אויף די קעפּלעך פון די ריגל.

כ'האָב געעפנט מיין געליבטן, —
אוועקגעשליכן און פאַרשוואונדן, —
מיין געליבטער!
* און מיין זעל איז דאָך פאַרגאַנגען
ביי זיין שטים!
זוך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!

באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די, וואָס קרייזלען אין די גאַסן!
שלאָגן מיך, ביילן מיך!
* רויבן מיר דעם שלייער צו,
די היטער פון די מויערן!

באַשווער איך אייך,
ירושלים'ס טעכטער!
טרעפט איר אים,
דעם געליבטן מיין,
* וואָס זאָגט איר אים? 1)
* —איך בין ליבעס־קראַנק!

---

1) (זאָגט אים:)

— וואָס איז דיין פריינד
צווישן פריינט,
דו שענסטע פרוי,
וואָס באַשווערסט דו
אונז אַזוי?
— לויטער איז, מיין פריינד, און ראָז,
אונטער טויזנטער די פאָן! 1)
לויטער גינגאָלד איז זיין קאָפּ,
און די לאָקן — ראָבן שווארצע!

די אויגן־זיין—טויבן ביי די וואסער־קוואלן.
פולע, באָדן זיך אין מילך!
* און די באַקן—ווייררויך־בייטן,
דופטנדיגע ווייררויך־היגל,
און די ליפּן, ווי די רויזן;
מירא פליסן זיינע ליפּן!

זיינע הענט—גאָלדן־וואלצן,
מיט טאָפּאַזן אויסגעפילט!
די שטאַטור—אַן עלפנביין,
מיט סאַפירן אויסגעדעקט!
און די שענקל—מארמאָר־זיילן,
* אויף גינגאָלדענעם געשטעל!

די געשטאַלט פון א לבנון,
און די וואוקס איז פון א צעדער!

---

1) דער העכסטער, שענסטער.

און זיין גומען — זיסיקייטן
און א גליסטונג ער אינגאנצן!

אָ, דאָס איז מיין פריינד,
דאָס איז ער,
מיין געליבטער,
אָ, איר טעכטער ירושלים׳ס!

— און וואו איז דיין פריינד געגאנגען,
שענסטע צווישן פרויען?
וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינד, —
זוכן וועל׳מיר אים מיט דיר!

— צו זיין גערטל האָט גענידערט,
דער געליבטער־מיין,
צו די ווייררויך־בייטן, —
ווידן וועט ער אין די גערטן,
און זיך קלייבן וועט ער רויזן,
* איך בין מיין פריינד׳ס,
* מיין פריינד איז מיין, —
דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן 1).

---

1) רעפרען.

.12

שיין ביזטו,
פריינדין מיינע,
תרצה־גלייך ! *
ווי ירושלים ליבלעך,
און אָפּשרעקיג 1) ווי באַפאַנטע ! 2)

ווענד אָפּ פון מיר די אויגן דיין,
זיי איבערוועלטיגן מיך !
אַך, די האָר—די געמזן־הערד,
וואָס גליטשט אראָפּ פון גלעד־בערג !

און די ציין, די לעמער־הערד,
אָקאָרשט־ערשט פון וואש ארויס, *
ווי צונעפּאסט און אָן א פעל !
און פון אונטער דער הויב די שלייף—
א גראַנאַטן־שניט !

---

1) נישט צוגענגלעך, נישט צוטריטלעך, שטאָלץ, אָפּווייזנדיג.
2) פלעצער, באַנער־פלעצער, וואו צו גיין איז נישט דערלויבט.

13 ¹).

זעכציג זענ'ן די קעניגינס,
די קעבס־ווייבער—אכציג!
יונגפרויען—אָן א צאָל!

איינע נאָר מיין ציכט'גע טויב,
איינע ביי איר מוטער אויך,
ביי איר געבערערין—א קלאָרע!

די יונגפרויען זעען
און לויבן זי!
די קעניגינס, ביישלעפעריננס
באוואונדערן:

— ווער איז די,
וואָס שטראַלט, ווי מאָרגנגלאַנץ,
און איז ליבלעך, ווי דער מאָנד,
און איז לויטער, ווי די זון?

14.

* צום ניסן־גערטל נידער איך,
איך וויל דאָס גרינס אין טאָל באזען!

---

1) צווישן דער און דער שפּעטערער סטראָף וואָלט געפּאַסט די ערשטע פון זיבן.

צי האָט דער וויינשטאָק אויפגעבליט
און די מילגרוים קנאָספּט ?

ווייס איך דען,
* וואָס מיין זעלע מאַכט פון מיר,
ווי די וואָגנס עמינדיבס ! 1)

---

15 2) *)

קער זיך אום,
ווענד זיך אום,
אָ, שולמית ! 3)

קער דיך, ווענד דיך,
לאָז דיך זען !

— וואָס זעט איר דען,
וואָס געפעלט אייך אין שולמית,
ווען זי גייט דעם קריגער־טאַנץ ? 4)

— ווי שיין עס זיינען דיינע טריט,
נדיב׳ס טאָכטער 5), אין די שיך !

---

1) אַזוי לייכט און באַוועגט.
*) די באַמערקונגען 2, 3 און 4 זיינען אין דער אויסגאַבע פון שיר השירים אונטער פינסקי׳ס רעדאַקציע, דורך א דרוק־פעלער ארויסגע־פאַלן.—רעד.
5) מעגלעך : פירכטן־טאָכטער.

די רונדן פון די היפטן־ביין —
רינגען פון א מייסטער־האַנט!
און דער נאָפּל גלייך דעם בעקן
פון מאַנד, דעם פולן, אַן א פעל!
* און דער לייב—א ווייצן־גאַרב!
* מיט דער רויזן־שנור געגורט!

די בריסטן־דיין, א רעהען־פּאָר,
א יונגער הירשן־צווילינג־פּאָר!
און די אויגן, ווי די קוואַלן
וואָס ביי חשבון! —
ביי דעם טויער פון בת רבים!
די נאָז—דער טורעם פון לבנון,
* דער, וואָס אויף דמשק קוקט!

און א כרמל־באַרג דער קאָפּ,
די פריזור אין פורפור־בענדער —
א קעניג,
אין רעגאַליען געשנירט!

אַך, ווי שיין,
ווי זיס דו ביזט,
די פאַראייניגונג
פון ליבשאַפט און גענוס! 1)

---

1) קונסט־גענוס.

דיין געשטאַלט—דער פּאַלמען־בוים,
און די בריסטן—טרויבן־גינטער!
גליסט מיך שטייגן אויף מיין פּאַלמע,
זאָלן דיינע בריסטן זיין,
ווי די טרויבן־שטראַנגען!
דיין אָטעם־דופט—עפּל־דופט!

שולמית:

איך געהער מיין פריינד,
און איך בין זיין באַגער!

אָ, קום, פריינד,
לאָמיר גיין אין פעלד אַריין!
נאַכטן אין די דערפער!

און זיך פעדערן באַגינען
צו די ווייַנבערג.
* זען, צי דער וויינשטאָק בליט,
און דאָס גרינס האָט אויפגעשפּראָצט
און עס קנאָספן די גראַנאַטן,—

דאָרט גיב איך מיין
ליבשאַפט דיר!

אויפגעדופט דער ליבעס־עפל 1)
אויף אלע טירן—זיסע פרוכטן,
אלט און ניי; פאר דיר, מיין פריינד,
אויפבאוואַרט!

---

16 2).

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאר א ברודער געמאַכט,
וואָס געזויגן האָט
פון מיין מוטער׳ס ברוסט!

און באגעגן איך דיך אין גאַס,
קוש איך דיך, —
מען שענדט מיך נישט!

* פיר איך דיך,
* ברענג איך דיך
אין מיין (מוטער׳ס)*) הויז,
לערנט די מוטער מיך,
ווי צו לאָבן דיך
מיט וויין געקאָכטן
מיט מיין מילגרוים־זאפט!

---

1) דודאים—מזל׳דיג צו ליבע, ווי אויך צו קינדער, ווי ווייטער.
2) יונגפרוילעכע בענקשאַפט, טרוימען, גלוסטונגען.
*) די קלאמערן פון פרצ׳ן.—רעד.

און אונטער מיין קאָפּ
איז זיין לינקע האַנט,—
מיט זיין רעכטער האַנט
האַלזט ער מיך אַרום!

איך באַשווער אייך,
ירושלים'ס טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי בליט נישט
אויף אַליין!

אַך, ווער שטייגט עס
אויף פון מדבר
און זי שמיגט זיך
צו איר ליבסטן?

„אונטער'ן עפּל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער האָט אין ווייען
דיך געהאַט"...

נעם מיך צו דיין הארצן צו,
ווי א זיגל!
ווי א זיגל צו דיין אָרעם דריק!
דען שטארקער ווי דער טויט איז די ליבע,
ווי דער אָפּגרונט איז איר אייפער!

* וואסערן פיל
וועלן די ליבע נישט פארגיסן,
טייכן נישט פארפלייצן!
און זאָל א מאַן
זיין גאַנץ פארמעג פון הויז
פאר ליבע ביטן,—
מען לאַכט אים אויס!

---

17 ו1)

„א שוועסטער א קליינע האָבן מיר
* און קיין בריסטן האָט זי נישט! 2)
וואָס טו'מיר מיט דער שוועסטער, דאַן
ווען עס ווע(ר)ט פון איר גערעדט? 3)

איז זי אַ מויער 4), בוי'מיר אויף איר
פון זילבער א טורעם! 5) —
אויב א טיר—אַן אָפּענע 6)

---

1) שפּאָסיגערווערבונגס־ליד.
2) דאָס טראַכטן אירע ברידער, וואָס צירנען איר.
3) מען וועט פארלאַנגען זי.
4) גאַנץ—נאָך יונגפרוי, די „וויינבערג־היטערין".
5) כלה־שמוק אויפ'ן קאָפּ, ווי די קרוין חתן־שמוק.
6) „דלת"—די טיר־עפענונג.

פאַרקלאַפּ'מיר זי
מיט א צעדער־טאָוול! 1)

* — איך בין א מויער,
בריסטן האָב איך,
ווי די טורמען!

* זע איך אין זיינע אויגן אויס
* ווי די שטיפ(ט)ערין פון פרידן! 2)

אַ וויינבערג אין בעל־המון האָט
שלמה געהאַט!
דעם וויינבערג־היטער אָפּגעגעבן!
ברענגט אים יעדער פאַר זיין פרוכט
* טויזנט זילבער־שטיק!

דער וויינבערג מיין איז מיר פריי!
און די טויזנט, שלמה—דיין!
הונדערטער צוויי —
פאַר די היטער פון זיין פרוכט! 3)

---

1) שליסן מיר זי אָפּ, פּיליכט אויך ווירקלעכער געברויך אין אַזאַ פאַל, אַלס שאַנד־סימבאָל.

2) גליק־אָנ־אָגנדיגע.

3) פּאַראַבאָל. זי זאָגט זיך אָפּ פון איר כלה־אָפּצאָל, נאָר צוויי הונדערט פאַר די ברידער, אויסקויף־געלט.

18 ¹).

— אָ, דו, וואָס אין די גערטנער זינגסט,
קאמעראַדן הערן זיך צו,
לאָז דיך הערן!

— אַנטלויף, פריינד!
זיי די רעה,
דער יונגער הירש
איבער די ווייַרויך־בערג.

---

1) עפּילאָג.

צווייטער וואַריאַנט

שיר השירים אשר לשלמה
שלמה׳ס ליד דער לידער

פאָרוואָרט

דאָס בוך, ווי די לעגענדע פאַרציילט, האָט געזאָלט „באהאלטן"—פארניכטעט ווערן. אין געפאַנגנשאפט אריין דאָרף דאָס פאָלק מיטנעמען זיינע הייליגע ביכער, זיין ביבל; דאָס ווערק פאַסט אין דער ביבל נישט אריין...

איז אָבער ארויס א בת־קול:

— אל תגעו במשיחי!

„רירט נישט מיינע געזאַלבטע!"

האָט מען דאָס ווערק געלאָזט; די פארשיידענע טעקסטן רעדאגירט, פיליכט דאָך עפּעס געמינדערט, גע־שטראָכן דאָס גאַנץ, פון רעליגיעזן שטאַנדפּונקט, און מיר האָבן דאָס בוך.

מען האָט עס נאָר פארשלייערט אין רעליגיעז־סימ־באָלישן שלייער: — מיר נעמען אים אראָפּ און עס פאלט א רעטראָספּעקטיווע פלאַם אויף א גאַנץ אונז אומבאַ־קאַנט ווינקל פון אלט־העברייאישן לעבן.

א לעבן פון נאַטור, און די נאַטור ווערט נישט גע־שילדערט מיט'ן ברכי־נפשי־סטיל, אַלס א לויב פאַר גאָט און א דאנק פאר זיינע וואונדער. די נאַטור—„אַן און פאר זיך"! אָבער אויך נישט געצנדינעריש־אונטערטע־ניג, נישט פארגעטערט — דער מענטש שטייט איבער דער נאַטור און געניסט זי, אירע שיינהייטן, אירע טיערע אין פעלד, בלומען אין גאָרטן, דעם וויין פון איר וויינ־

בערג, און די זיסע פרוכט פון איר גאָרטן. און עס איז די געגנט פון חרמון. איבער גערטנער—די וויינבערג, איבער די וויינבערג — דער נאַקעטער פעלז (דער מדבר). די געגנט פון בעל־המון, וואו שלמה האָט זיינע וויינבערג, וועלכע ער באַזוכט און וואו ער טרעפט שולמית...

דאָס איז א לעבן פון וויין, ווייב, געזאַנג און טאַנץ; שולמית זינגט, שולמית טאַנצט. אנטציקט רופט שלמה: זוי שיין דו ביזט, ווי זיס דו ביזט, דו ליבע מיט פאַר־ ווײלונג...

און די ליבע וועקט זיך גלייך מיט דער נאַטור, מיט'ן פרילינג, ווען דאָס גרינס שפּראָצט, דער פייגנבוים קנאָספּט, דער וויינשטאָק גרינט, די טורקלטויב לאָזט זיך הערן — די „צייט פון געזאַנג”, שפּיל (די שטעלע: כאַפּט אונז די פיקסלעך איז אָן צווייפל א ברוך פון א גאָרטן־שפּיל) און—ליבע.

און געליבט ווערט דער לייב. דער מענער־לייב אין זיין שיינקייט, געזונטקייט, ליבלעכקייט און ריינקייט. אין דעם לעצטן זין איז זי די טויב—„יונתי תמתי”.

דער לייב איז קנאָפּ באַקליידט; דערמאָנט ווערט נאָר: כתונת—דאָס קלייד, פּיליכט נאַכט־קלייד, און שמלות — די טיכער. דער קאָפּ ווערט געצירט און דער האַלז מיט שפּאַנגען, געהענגען און בענדער מיט שניר־ לעך. דער גאַנצער לייב געריינינגט מיט אײלן און גע־ ווירצן, די תמרוקי הנשים, וואָס שפּילן אין מגלת־אסתר אזא גרויסע ראָלע. די מענער זאַלבן זיך — דאָס פאַר־ לאַנגט דער אָריענט מיט זיינע היצן.—

און די יוגנט (פּיליכט נאָר די קעניגלעכע?) ווילט זיך יעדן אָוונט אין געשלעכטלעך־געמישטער געזעל־

שאפט, „זין", „טעכטער" און אזוי יונגפרויען. יעדער יונגער־הער קלייבט זיך זיין געזעלשאפטערין. אלס צייכען, אז ער ווייסט זי, פלאנצט ער איבער איר זיין פאן, מיט דער אויפשריפט „ליבע", ווערט צוזאמען זיך געווילט, געשפילט, געטאנצט, געזונגען.

עס איז דאך נאר פריינדשאפטלעכקייט, דער אָריענטאלישער פלירט. מען באשווערט ביי רעהען און הירשן אין פעלד, (ליבעס־פראטעקטארן, ווי חולדה ובור, די היטער פון טרייהייט), מען זאל די ליבע פריצייטיג נישט וועקן... און אזוי גייט עס ביז שפעט, ביז מען געזעגנט זיך אויף איבער'ן טאג, וואס טרייבט מיט זיין זון די יונגפרויען אין די פארגיטערטע הייזער אריין, און די הערן צו די שאטן פון די בערג. דער אפשייד־רעפרען: „עד שיפוח היום"... ביז דער טאג וועט (צומארגנס) נישט קילן.

די פאעמע לאזט זיך טיילן אין 9 טייל מיט א צווייסטראפיגן עפילאג.

די פאבולא: שולמית, נדיב'ס טאכטער, (פיליכט עמי נדיב'ס, דער קינסטלער פון וועגן) ברענגט אויף זיך דעם צארן פון אירע ברידער, וואס הערשן, אין דער פאליגאמישער ארדנונג, אין מוטערהויז און זיי „מאכן זי" פאר א היטערין פון ווייגבערג. זי פארלאזט זיך און איר שיינקייט, די זון ברוינט זי. זי איז דאך נאטורשיין, און שלמה, קומענדיג אין איינעם פון זיינע וויינבערג, און באגלייט פון הערן און „ירושלים'ס טעכטער", ווארפט אויף איר אן אויג. ערדרייסט דערקלערט זי אים איר פריינשאפט. בעט, ער זאל זי נעמען צו זיך, אין זיינע קאמערן. עס געשיט. ווייך־אויפנאמע ביי

שלמה, אין די וויינבערג־קאמערן, פאר שולמית און אי־
רע געזעלינעז, אין געגנווארט פון שלמה'ס באגלייט.
שולמית גייט אָפּ זיך שיין מאכן, איילן און ווירצן מיט
„תמרוקי הנשים" און קומט זיך צוזאמען מיט שלמה
ביים וויין־טיש, אויפ'ן טרינק־לאגער. נייע דערקלערונ־
גען.—דאן קומט ווינטער. שולמית אין פארגיטערטן
מוטערהויז בענקט, טרוימט פון שלמה, באזוכט אים אין
ירושלים, טאנצט פאר אים. שלמה קריגט זי ווירקלעך
ליב. ער פארלאנגט זי. זי רופט אים צו זיך אין די
דערפער אריין, דאָרט קען דערפילט ווערן זיין פארלאנג.
איר איינלאדונג ווערט אָנגענומען. זיי טרעפן זיך, הייסע
דערקלערונג אין ליבע, — שלמה קומט זי אָפּקויפן ביי
די ברידער. די ברידער, וואָס האָבן זי פאר א היטערין
געמאכט, וויסן נישט, צי זי איז ריין צו ליבע און צי זי
איז ריין; צי קען מען זי געבן אלס „טאָכטער" פאר א
פרוי אָדער ווען זי (איז) שוין נישט אומשולדיג, פאר־
קויפן פאר א שקלאפין. שולמית רופט אוים: „איך
בין רייף און איך בין ריין!" — און זאָגט זיך אָפּ פון
כלה־גאָב, פארלאנגענדיג נאָר אויסקויף־געלט ביי די
ברידער.

דאָס אלץ אָבער ווערט געזונגען אין וויינהויז, פון
דער „גאָרטן־זיצערין" — פון איין ארט אלט־העברייאי־
שער „געישא". דער עפּילאָג: מען פארלאנגט פון איר
נאָך לידער, זי זאָגט זיך אָפּ, געזעגנט מיט דער פּאָעטי־
שער פאָרם: ברח דודי ודמה לך לצבי.

פראַגמענטן פון א צווייטן פאַרברייטערטן פאָרוואָרט

דאָס בוך האָט געזאָלט, ווי אין תלמוד ווערט פאַר־צייל ט— „באַהאַלטן", אייגנטלעך — פאַרניכטעט ווערן. דאָס פאָלק דאַרף מיטנעמען מיט זיך אין געפאַנגענשאַפט די הייליגע ספרים — די ביבל; דאָס ווערק פאַסט נישט דערצו, עס פאַסט אויך נישט פאַר דער עקסטערמינענטער טראַגישער שטימונג — עס האָט געהאַלטן ביי פאַר־שווערן זיך געגן געשלעכטלעכע באַציאונגען. אָן ציון און זיינע הייליגקייטן, נאָך וואָס לעבן, נאָך וואָס מערן און פרוכפערן? קען פאַסן צו דער שטימונג דאָס בוך פון ליבע?

האָט אָבער געזאָלט ארויס א בת־קול:
„רירט נישט מיינע געזאַלבטע"—אל תגעו במשיחי...
עס איז דאָך שיר השירים אשר לשלמה!
איז נאָר געקומען די הייליגקייט און האָט דאָס קוים גערעטעטע בוך פאַרהילט מיט א סימבאָליש־רעליגיעזן שלייער. עס איז א משל צו דער ליבע פון כנסת ישראל צום רבונו־של־עולם; צווישן זיי א דועט. די קירכע האָט עס איבערגעמאַכט אויף קריסטוס־ליבע.

נעמט אָבער אויף א ווייל ע דעם שלייער אראָפּ, באַ־ווייזט זיך א פלאַמיג ליכט, א רעטראָספּעקטיווע פלאַם־ליכט אויף א גאַנץ פאַרגעסן ווינקל פון אַלט־העברייאישן

לעבן... פילייכט נאָר פון לעבן אין הויף, אין שלמה'ס הויף, וואָס איז באַרימט מיט זיין רייכטום, „טויזנט" ווייבער און פאַרשווענדערישן הויף. דער טעקסט דערמאָנט אָן „זעכציג קעניגינס, אַכציג קעפּס־ווייבער און „יונגפרויען" אָן א צאָל... אָן „ווייַנהויז", וויין־אויפנאָמען: וויין, עפּל און זיסע, געטריקנטע, ווי פרישע זיסע פרוכטן...1) פון געמישטער געזעלשאַפט אין ווייַנהויז 2), טרינק־לאַגער, 3) געזאַנג 4), שפּיל 5) און טאַנץ 6)...

דאָס איז א בוך: „שיר השירים" — דאָס געזאַנג פון געזאַנגען, ליד דער לידער... און געזונגען ווערט עס, קענטיג, פון איין אַלט־העברייאישער „נעישא" — פון דער גאָרטן־זיצערין, וואָס שלמה מיט זיינע קאַמעראַדן ווערן ניט מיד הערנדיג און פאַרלאַנגען נאָך... עס זאָגט אָבער, דער הייסער אָריענט־טאָג צעטרייבט די פריילעכע געסט אין די שאָטן אַריין, אין צעלטן אָדער בערג... די נעישא געזעגנט זיי אָפּ: „קער דיך אום, פריינט, זיי גלייך דעם הירש, אָדער דעם יונגן רעה אויף די קליפּן אין די בערג"...

די זון־צייט, וואָס ווערט באַצייכנט מיט די אָנזעוור־

1) תפוחים: פרי מגדים; חדשים, גם ישנים. אַזוי ווי „לחם"—ברויט, איז אין דער ביבל די באַצייכונונג פון דער מאָלצייט, אין יין—וויין, ענלעך צו אונזער טיי, די באַצייכענונג פאַר דער גאַנצער אויפנאַמע ביים וויין. 2) עד שהמלך במסבו... עלמות את בנות ירושלים... 3) אין פרייעם. אף ערשנו רעננה. — דאָ איז ערש דאָס זעלבע, ווי מטות אין מגלת־אסתר—טרינק־לאַגער; הסבה־בעטן — „העסע־בעטן"... 4) שער־לידער, ווי „אַני הבצלת השרון", א. ד. גל. 5) אחזרו לנו שועלים... 6) שולמית־טאַנץ.

דיגע שאָטן, וואָס ליגן זיך אויף דער זון, איז ניט די ליבע־צייט... די געליבטע געזעגענען זיך —
ביז דער טאָג ווערט אָפּגעקילט
און די שאָטן ווערן ווייכן...
ביז דער אָוונט קומט, וואָס זויגט די שאָטן איין און קילט דעם טאָג...
עס איז א פריילעך נאַטור־לעבן...

און די נאַטור ווערט געשילדערט מילד, ליבלעך און פאַר זיך אליין, פאַר איר שיינקייט און ליבלעכקייט, ניט אין סטיל פון „ברכי נפשי" און אנדערע תהילים־שטעלן, אלס אנטפּלעקונג פון גאָט'ס וואונדער אָדער זיין גוואַל־דיגער הערשאַפט... אָבער אויך נישט גריכיש, געצנ־דינעריש־אונטערטעניג. דער מענטש איז איבער דער נאַטור, געניסט זי, איר שיינקייט, אירע פּרוכטן...

מיט דער נאַטור צוזאַמען וועקט זיך די ליבע; מיט'ן פרילינג, ווען דאָס גרינס הויבט אָן צו שפּראָצן, קנאָספּן —דער פייגנבוים; ווען דער וויינשטאָק גרינט און די טורקלטויב לאָזט זיך הערן איבער'ן לאַנד...

און די ליבע איז די געזונטע, ערלעכע, די ליבע פון שיינעם געזונטן לייב. — ער ווערט געליבט פאַר זיין שיינקייט און מענלעכער קראַפט, זי — פאַר איר געזונ־טער ריינער שיינקייט פון לייב און אַלע זיינע גלידער...

עס איז דאָך דער קנאַפּ־באַקליידעטער, היים־זוניגער אָריענט... מענער־קליידונג ווערט גאָרניט דערמאָנט, נאַ־קעט ווערט ער געמאָלט: פון פרויען־קליידער — דאָס קלייד (וואַרשיינלעך נאַכט־קלייד—כתונת) און די טיכער (שמלות)... אלס שמיק־בענדער, געהענגען, קייטעלעך און שנירן און „צמה" — וואַרשיינלעך פון „צום", זאַמ־

לען — דער האָרזאמלער, קענטיג א שלייער, וואָס פאַר־
דעקט די אויגן, ווייל פון אַלע גלידער ווערן נאָר די
אויערן ניט געשילדערט; ביי'ן אזוי פיל פארב פאַר
די אויגן און זאָגאָר פאַר דער נאָז...

וויכטיגער פאַר קליידער זיינען די זאַלבן, די אייַלן,
אזוי ביים „געליבטן", וואָס זיין נאָמען — זיין לויב,
צעגייט זיך ווי א תורק־אייל, קענטיג דער דעמאָלטיג בעס־
טער, און וואָס זיינע אייַלן זיינען אזוי אָנגענעם צום גע־
רוך... ווי און נאָך מער ביי דער געליבטער; פאַרגלייכט
מיט די תמרוקי הנשים פון מגלת אסתר... פיל געווירצן
זיינען פאַראַן היימישע, און אימפּאָרטירטע דורכ'ן טענד־
לער. און צום לויב פאַר דער געליבטער ווערט פאַרציי־
בענט, אז אירע היימישע זיינען בעסער, פיינער...

.1

באַגעגענונג.

ישקני מנשיקות	* זאָל ער קושן מיך
פיהו	* קושן מיט זיין מויל !
כי טובים דודיך	* דען בעסער פאַר'ן וויין
מיין !	* איז דיין ליבלעכקייט !
לריח	און די איילן־דיין,
שמניך טובים.	צום גערוך ווי ליב !
שמן תורק —	* און דיין נאָמען 1) שיין
שמך !	אייטל תורק־אייל ! 2)
על כן	דעריבער האָבן דיך
עלמות אהבוך.	די יונגפרויען 3) ליב !

---

1) נאָמען—לויב: „שם משמן טוב". אויסער'ן צופעליגן, פון דער מוטער געגעבענעם נאָמען, קומט דערנאָך מיט די יאָרן דער פאַרדינ־טער אָדער פּאַסיגער צום לעבן (נעמי—מרה). שלמה — פרידן־קעניג; שפעטער—קהלת—דער זאַמלען. שולמית—די געהעריגע צו שלמה און די שטיפטערין פון פרידן (צווישן איר און אירע ברידער) און שלמה—צופרידנהייט (מוצאת שלום).

2) אָדער צעגאָסענער.

3) יונגפרוי—עלמה. עלם, עלמה—מענלעכע און ווייבלעכע יוגנט נאָך (בהעלם) אָן אַ נאָמען, ער—גאָרנישט געשאַפן; זי געהער צו קיינעם.

משכני * אַ, צי מיך, צי 1),
אחריך נרוצה! * מיר לויפן דיר נאָך!

(איר פארלאנג געשיט. שלמה פירט זי און אירע געזעליבען אין זיינע קאמערן. ווייןֿאויפנאמע אין געגנוואַרט פון קעניגלעכן באַגלייט פון הערן און ירושלים'ס טעכטער).

שולמית:

הביאני * ברענגט דער קעניג מיך
המלך חדריו * אין זיינע קאַמערן, —
נגילה * וועל' מיר לוסטיג זיין,
ונשמחה בך! * פרייען זיך מיט דיר.
נזכירה דערמאַנען 2) וועלן מיר,
דודיך מיין * נישט אזוי דעם וויין,3)
מישרים ווי דיין ליבלעכקייט, —
אהבוך. טרייע ליבן דיך.

(צו ירושלים'ס טעכטער געווענדט)

שחורה אני ונאוה * שוואַרץ בין איך, דאָך שיין,
בנות ירושלים * ירושלים'ס טעכטער!
כאָהלי קדר * ווי די קדר־צעלטן,
כיריעות שלמה. * ווי די פאָרהענג שלמה (ס).

---

1) ציען = נעמען, „משיכה".
2) מיט דאַנקבאַרקייט.
3) ווי „לחם"—עסן, אזוי וויין, ענלעך צו אונזער טוי—די אויפנאַמע. וויין און זיסיקייטן.—

(מאָן־ענדערונג—שטאָלצער)

אל תראוני שאני	* קוקט נישט, וואָס איך
שחרחורת	שווארצלעך בין,
ששזפתני השמש	* מיך האָט אָפּגעברענט די זון!
בני אמי	געצירנט האָבן מיר
נחרו בי	* מיינער מוטער־זין 1),
שמוני	פאַר א היטערין
נוטרה את הכרמים!	צום וויינבערג מיך געשטעלט!
כרמי שלי	און איך האָב מיין אייגענעם
לא נטרתי!	וויינבערג 2) נישט געהיט!

(צו שלמה סימבאָליש: וואו, ליבער, טרעפט מען דיך?)

הגידה לי	* — אָך, זאָג מיר, דו,
שאָהבה נפשי,	* וואָס מיין זעלע ליבט!
איכה תרעה,	* וואו פיטערסטו,
איכה תרביץ	וואָס (וואו?—רעד.) לאַגערסטו
בצהרים?	* צו מיטאָג־צייט?
שלמה	עס זעט ביי לייטן אוים,
אהיה כעוטיה	איך לויף 3) די הערטן נאָך
על עדרי חבריך?	* * פון דיינע קאמעראָדן!

1) עכטע ברידער און שוועסטער זיינען ביי פאָליגאַמיע נאָר די פון איין מאַמען. צווישן אמנון און תמר קען זיין ליבע. אַזעלכע ברידער הערשן אין מוטער־הויז אויפ'ן אָרט אָדער אינ'ם נאָמען פון פאָטער, איבער מוטער און שוועסטער. זיי ציכטיגן, זיי גיבן אוים די שוועסטער, באַקומענדיג אויסקויף־געלט.

2) איר פרויען־שיינהייט.

3) עוטיה=עטה אל השלל.

שלמה:

(אין זעלבן טאָן)

אם לא תדעי לך,	— אויך דו ווייסט עס נישט,
היפה בנשים,	* שענסטע צווישן פרויען!
צאי לך בעקבי	* גיי די ציכן נאָך
הצאן	* פון די שעפלעך־טריט,
ורעי את גדיותיך	פיר דיינע ציקעלעך
על משכנות הרועים!	צו די שעפער־צעלטן!

(טאָן־ענדערונג)

לסוסתי	צום פערדל מיין
ברכבי פרעה	ז'וואָגן פרעה'ס 1),
דמיתיך	* גלייך איך דיך,
רעיתי!	אָ, פריינדין מיין!(2)
נאוו לחייך	שיין זיינען די באַקן דיין *)
בתורים,	אין די קייטעלעך,
צוארך בחרוזים.	* און דיין האלז אין שנירן.

---

1) דאָס עלעגאַנטסטע שענסטע איז דאָן פערד־ און וואָגן. שלמה ברענגט זיך פרעה'ס וועגן פון מצרים. באַרימט זיינען עמינדיב'ס וועגן (ווי שפעטער), פיליכט שולמית'ס פאָטער (בת נדיב). מען מוז זיך דערמאָנען אָן „אָבי אָבי רכב ישראל ופרשיו".

2) רעיה—שעפערין, פריינדין; ווי רועה—שעפער, פריינט, געליבטער. פאַרגלייכונג פון שעפער־ליבע, וואָס האָבן קענטיג דיזעלבע ראָלע געשפּילט און מוסטער געווען, ווי ביי אונז אין מיטלאַלטער.

*) (ווי—אויסג.) שיין די באַקן דיינע (זענען—אויסג.)

תורי זהב נעשה לך	* גאָלדענע קייטעלעך מאַכן מיר דיר
עם נקודות הכסף.	* מיט זילבערנע פליטערלעך !

(ביי די שפּעפער־צעלטן. אין פּרייעס. שולמית וואַרט דעם קעניג. נאָך דער רייניגונג פון לייב (תמרוקי הנשים אין מגילת אסתר) (**

שולמית:

עד	ווײַלט דער קעניג נאָך
שהמלך במסבו	* מיט זיין באַגלייט,
נרדי	און אויפגעדופט
נתן ריחו.	האָט מיין מירא שוין !
צרור המור	אַ בינטל מיראַ איז ער מיר,
דודי לי —	דער געליבטער מיין,
בין שדי ילין.	* וואָס צווישן מיינע בריסטן רוט ! 1)
אשכול הכופר דודי לי	* אַ באַלזאַם־שטענגל איז ער מיר
בכרמי עין־גדי.	* פון עין־גדי'ס וויינבערג.

שלמה:

(אַנגעקומען)

הנך יפה, רעיתי,	* שיין ביזטו, פריינדין מיין,
הנך יפה !	* שיין !
עיניך — יונים !	די אויגן — טויבן ! *)

**) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט אַ פאַרמעקטער לאַטוינ. ציפּער (2), וואָס באַצייכנט דעם קאַפּ.—רעד.

1) דאָס מירא־בינטל !

*) די אויגן—טויבן (גלייך—אויסג.).

שולמית:

הנך יפה, דודי,	* שיין ביזטו, פריינט דו מיין,
אף נעים,	* און זים!
אף ערשנו רעננה.	פריש־גרין איז אונזער בעט 1) **)
קורות בתינו —	און די באַלקן פון געהויז
ארזים,	זיינען צעדער,
רהיטנו ברותים!	גאַלעריען פון ציפּרעסן! 2)

*)

(אין ווייגהויז).

שולמית—שלמה:

(טיש־ליד; דועט)

שולמית:

אני חבצלת השרון,	* — איך בין די ליליע פון שרון!
שושנת העמקים.	* איך בין די רויז פון טאָל!

שלמה:

כשושנה בין החוחים	* — וואָס די רויז איז צווישן דערנער,

1) טרינק־לאַגער, ווי די מטות זהב וכסף פון מגילת אסתר.
**) און פריש־גרין איז אונזער בעט.
2) דאָס פרייע.
*) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט א פאַרמעקטער לאַטיינישער ציפער
3) אַלס באַצייכענונג פון קאַפּיטל.—רעד.

כן רעיתי בין הבנות.	* איז מיין פריינדין צווישן טעכטער. 1)
כתפוח בעצי היער	* — וואָס דער אַפּעלבוים 2) אין וואַלד,
כן דודי בין הבנים.	איז דער פריינט־מיין צווישן די זין! 3)
בצלו חמדתי וישבתי	* גליסט זיך רוען אין זיין שאָטן,
ופריו מתוק לחכי!	שמעקן זים די פרוכטן 4) זיינע!

שולמית:

(ליד).

הביאני	האָט צום וויינהויז
אל בית היין	ער געפירט מיך,

---

1) די יונגפרוי איז די לוידיגע, די „טאָכטער" — די אַדעליגע, פּאַטריציערין. „א טאַטנ'ס א קינד".

2) פרויען-שיינהייט געגליכנט צום וויינבערג, דעם מאַן צום בוים, דער אַפּעל—דער סימבאָל פון ליבע. אַפּעל־בוים—דער ליבער מאַן.

3) אין דערזעלבער באַדייטונג, וואָס טעכטער, גוט געבוירענע. דער געגנזאַץ: „בן בלי שם" — אָן א נאָמען, מען ווייסט נישט פון וואַנען ער שטאַמט. אין דער מיט שטייט „עלם", נאָך זיך קיין נאָמען נישט דערוואָרבן.

4) דער מאַן — דעם בוים, זיין ליבלעכקייט, זיין ליבקוין (לאַס-קע), זיין פרוכט.

ודגלו עלי אהבה.

זיין ליבשאַפט איבער מיר
געפאָנט 1).

סמכוני באשישות,
רפדוני בתפוחים,
כי חולת אהבה אני.

* אַ, קרעפטיגט מיך מיט
טרויבן־זאַפט
* און מיט עפּל לענט מיך אונטער,
* — איך בין ליבעס־קראַנק !

שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני !

אונטער מיין קאָפּ זיין לינקע
האַנט,
און מיך האַלזט אַרום זיין רעכטע.

השבעתי אתכם, בנות
ירושלים,
בצבאות
או באילות השדה,
אם תעירו,

*באַשווער איך אייך, ירושלים׳ס
טעכטער !
* ביי דעם הירש
און רעה אין פעלד 2)
זייט נאָר שטיל,

אם תעוררו את האהבה
עד שתחפץ.

* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי וואַכט זיך אויף אַליין3)

(אויף דער פעלזן־הויך, איבער די ווייגבערג, געבאָרגן צווישן בערג־געשטאַפּל, ווינטערט שולמית אין מוטער־הויז, אונטער פענצטער מיט קראַטן, פון פרילינג, פון גאָרטן־שפּילן, פון געליבטן...)

1) קענטיג, אַלס סימבאָלישע אויסצייכענונג פלאַנצט אויף דער הער זיין פאָן „ליבע״ איבער דער געוויילטער. דערפון קען שטאַמען דאָס צואוואָרפן פון טוך אין האַרעם—די פאָן אָן דעם שטאַק. דגל איז דעריבער הויכן, ווילן, אויסצייכענען.

2) פאַרגלייכט מיט תולדה ובור״.

3) ערה—אַנטדעקן, אויסזאָגן, ערור—וועקן. חפץ—אויפשטיין (יחפוץ (זנבו) אויפשטעלן).

2.

שולמית:

(בענקשאַפט)

(פון פרילינג געוועקט)

קול דודי
הנה זה בא,
מדלג על ההרים,
מקפץ על הגבעות!

די שטים פון מיין פריינט!
אַט קומט ער דאָך,
שפרינגענדיג איבער בערג,
איבער היגל היפּפענדיג!

גענליכנט איז מיין פריינט צום רעה,
צום יונגן הירש!
אַט שטייט ער שוין
אונטער דער וואַנט!

* דורך די פענצטער קוקט ער אריין,
* דורך די גראַטן בליקט ער!

* רופט זיך אָן מיין פריינט
און זאָגט מיר:
שטיי אויף!

מיין פריינדין מיין שיינע,
* קום אַרויס!
* דען דער ווינטער איז פאַרביי,
* און די רעגן־צייט געוויכן!
ס'שפּראָצט דאָס גרינס, און געקומען
פון געזאַנגען איז די צייט,
די טירקלטויב,

זי לאָזט זיך הערן
* אין אונזער לאַנד!

און עס קנאַספּט דער פייגנבוים!
און דער וויינשטאָק גרינט און גיסט
זיין דופט ארום!

שטיי אויף, מיין פריינדין,
* שיינע־מיין,
איג׳ם פרייע גיי.

אָ, דו טויב אין פעלזן־שפּאַלטן,
* אין פארבאָרגענעם געשטאַפּל!
קום, באַוויז מיר דיין געשטאַלט,
* לאָז דיין שטימע הערן,
דען דיין שטים איז זיס,
* הערלעך דיין געשטאַלט!

(ארויסגעקומען).

* כאַפּט אונז די פיקסלעך,
* די פיקסלעך די קליינע,
די וויינבערג־פאַרדערבער,
אונזער וויינבערג גרינט!

מיין פריינט צו מיר!
איך — צו מיין פריינט!
צו דעם, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג 1),
און די שאָטן וויכן 2),
גיי דיך אום, גלייך דיר, פריינט,
צום הירש, צום יונגן רעה
איבער קליפּן פון געבירג!

---

5 *).

(בענקשאַפט)

* אויף מיין געלעגער
* אין די נעכט
* זוך איך דעם, —
* וואָס מיין זעלע ליבט, —
זוך איך און געפין אים נישט!

שטיי איך מיר אויף
און וואַנדער אין שטאָט,
אין מערק און אין גאַסן,
זוך איך דעם,
וואָס מיין זעלע ליבט, —
און געפין אים נישט!

---

1) דער טאָג איז צו היים, מען באַהאַלט זיך אין צימער, אַדער אין שאָטן פון בערג־שפּאַלטן.

2) די שאָטן אויף דער זון.

*) די באַצייכענונג פון די קאַפּיטלען (3) און (4)—פעלן אינ־גאַנצן.—רעד.

* באגנעגנען די היטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט, —
— האָט איר געטראָפן דעם,
* וואָס מיין זעלע ליבט!

קוים אוועק פון זיי,
טרעף איך אים,
דעם, וואָס מיין זעלע ליבט!

האַלט איך אים און לאָז נישט אָפּ,
צום מוטער־הויז ברענג איך אים,
אין מוטער־צימער פיר איך אים!

* באַשווער איך אייך,
* ירושלים'ס טעכטער,
* ביי דעם הירש
* און רעה אין פעלד!
זייט נאָר שטיל,
* וועקט די ליבע נישט,
ביז זי וואַכט נישט אויף אַליין!

.(6)

(טרוימערייען)

(זעט זיך אַלס ברויט, פון פעלזן־הויך, פון וויסטן,
צו שלמה שטויגנדיג).

* אַך, ווער שטייגט פון וויסטעניי,
* גלייך אין רויכיגע זיילן,
אַרומגעדאַמפט ווייַרויך און מירא

און אַלע פּולווערס
פונעם טענדלער? ! 1)

און אַט איז שלמה'ס בעט!
* זעכציג העלדן אַרום,
* פון די שטאַרקסטע אין ישראל!
* אַלע זיינען שווערט־געגורטע
און באַהאַוונטע אין שטרייט:
מאַן און — שווערט ביי די לענדן,
* פאַר די שרעקן פון דער נאַכט!

* און אַ זענפּט 2) האָט קעניג שלמה,
זיך פון צעדערהאָלץ געמאַכט!
* און די זיילן מאַכט ער זילבער!
* און די אָנלען 3) מאַכט ער גאָלד!
און פון פּורפּור — דאָס געזעס,
* מיט דער ליבע אויסגעבעטט
* פון ירושלים'ס טעכטער!

(שלמה — נעמט זי).

קומט, נאָר קומט, ציון'ס טעכטער,
קומט און זעט'ן קעניג שלמה,
אין דער קרוין, וואָס די מוטער
האָט געקרוינט אים,
* צו זיין האָכציַיטס־טאָג.
צום טאָג —
פון זיין האַרציגער לוסט!

---

1) וואָס אימפּאָרטירט אויסלענדיש שמוק, געווירצן און איילן.
2) טראָג־שטול.
3) רפידה—רפדוני.

.(7)

(ער ליבט זי).

* — „שיין ביזטו, פריינדין מיין,
* שיין!
די אויגן — טויבן צוגלייך,
פון אונטער דער באַנד 1)".

„דיינע האָר — די געמזן־הערט,
פונ'ם גלעד־בערג געגליטשט!"

„דיינע ציין — די לעמער־הערט,
פון דער וואַש ערשט אויפגעשטיגן!
צווילינגער און אָן א פעל!"

* „דיינע ליפּן — פּורפּור־פעדים,
* דיין רעדנס־אַרט, ווי אנגענעם!
און דיין שלייף פון אונטער דער באַנד —
* א גראַנאַטן־שטיק!"

„דער דוד־טורעם — דיין הויך און פעסט
געבויטער האַלז,
און באַהאַנגען מיט די טויזנט
אַלע טויזנט העלדן־שילדן!"

„דיין בריסטן־פּאָר — א רעהען־פּאָר,
א יונגער הירשן־צווילינג־פּאָר,
וואָס פּיטערט צווישן רויזן!"

1) „צמה"—צום—זאַמלונג; צמה—די באַנד, וואָס זאַמלט די האָר.

(ער גייט).

* ביז עס קילט זיך אָפּ דער טאָג
און עס וועיכן אָפּ די שאָטן,
* גיי איך מיר צום מירא־בערג,
און צום ווייררויך־היגל!"

---

(8).

(אָוונט־צייט — צוריק).

— שיין ביזטו, פריינדין מיין,
אָן א פעל!

מיט מיר פון לבנון, כלה,
* מיט מיר פון לבנון קומסט דו,
* קוקסט פון אמנה־שפּיץ,
* פון דעם שניר־און חרמון־שפּיץ,
* פון דעם לייבן־היים,
פון לעמפּערט־געבירג!

* באַהארצט האָסט דו מיך,
* שוועסטער כלה,
* מיט איין אויג פון דיינע אויגן,
פון דיין האלזבאנד מיט א שנור!

* און ווי שיין דיין ליבשאפט איז,
* שוועסטער כלה!
ווי זי בעסער שמעקט אלס וויין,
און איבער די געווירצן אל' —
דיינע אייל!

זיסקייט טריפן דיינע ליפּן,
כלה!
האָניג־מילך איז אונטער דיין צונג,
* און דער דופט פון דיינע קליידער —
* דער לבנון־דופט!

(איר רייגקייט).

* אַ גאָרטן אַ פאַרשלאָסענער
איז מיין שוועסטער כלה!
אַ ברונען אַ געשלאָסענער,
אַ קוואַלן אַ פאַרזיגלטער!

אַ פּאַראַדיס — די אָרעם דיין!
גראַנאַטן־דופט, פרוכטן זיסע,
* ציפּער־בליט און נאַרד!

נאַרד, קראָקוס, קאַנאַ, שאַפראַן,
ווייַרויך אַלאָע און מירטן,
און די פיינסטע פון געווירצן!

אַ גאָרטן־ברון',
* אַ לעבענדיגער 1) וואַסער־קוואַל
פון לבנון!

* — וועק דיך, נאָרד!
* קום, זיד! 2)
* בלאָז מיין גערטל אויף,

1) מים חיים—נישט אָנגעזאַמלט רעגן־וואַסער.
2) די ווינטן פון נאָרד און זיד.

זאָלן זיינע געווירצן פליסן!
זאָל מיין פריינט צו זיין גערטל קומען,
* און זיין זיסע פרוכט געניסן!

(ער ווערט דערנאָך צום טיש זיך זעצן און זאָגן אין באגלייט:)

— איך בין געוועזן אין מיין גערטל,
* שוועסטער כלה!
האָב מיין מירא דאָרט געקליבן!
און די דופטיגע געווירצן!
* און געלאָבט זיך מיט מיין האָניג,
* און מיין זיסן וויין געטרונקען!

* עסט, קאמעראדן,
* טרינקט, בארוישט אייך,
* ליבע פריינט!

---

(9).

* שלומער איך,
* מיין הארץ איז וואך:
די שטים,
עס קלאפט מיין פריינט:
* — עפן מיר,
* שוועסטער ליבע,
* ריינע טויב!
* דען מיין קאָפּ איז פול מיט טוי.
און די פלעכטן פול מיט טראָפּן
פון דער נאכט!

— כ׳האָב אראָפּגעצויגן מיין געוואַנט,
ווי קלייד איך מיך?
* ריין געוואַשן מיר די פּיס,
* ווי באַשמוץ איך זיי?

דורך אַ קראַטן־לאָך
שטעקט מיין ליבער דורך די האַנט, —
* ברומט צו אים מיין אינגעווייד! 1)

שטיי איך אויף
און עפן מיין פריינט,
טריפן מיראַ מיינע הענט,
טריפן פון מיינע פינגער מיראַ
איבער גריפן פון׳ם ריגל!

און אַז איך האָב מיין פריינט געעפנט,
מיין פריינט איז שוין אוועקגעשליכן,
פאַרביי געגאַנגען!
* און מיין זעלע איז דאָך פאַרגאַנגען
* פון זיין שטים!

* זוך איך אים, געפין אים נישט!
* רוף איך אים, ער ענטפערט נישט!

* באַגעגענען די וועכטער מיך,
* די וואָס קרייזלען אין דער שטאָט,
ז׳שלאָגן מיך, זיי ביילן מיך,
* רויבן מיר דעם שלייער צו, —
* די היטער פון די מויערן.

1) מיין אינערפלוס.

* באשווער איך אייך,
* ירושלים׳ס טעכטער,
טרעפט איר מיין פריינט,
* וואָס זאָגט איר אים?

(זאָגט אים:)

* — איך בין ליבעס־קראַנק!

— וואָס איז דיין פריינט צווישן פריינט 1)
* וואָס באַשווערסטו אונז אַזוי?

* — לויטער איז מיין פריינט און ראָז,
* אונטער טויזנטער — די פאָן!
און דער קאָפּ — לויטער גאָלד!
* און די לאָקן — ראָבן שווארצע!

די אויגן־זיין —
טויבן ביי דעם וואסער־קוואַל
* פולע 2) *) באָדן זיך אין מילך!

* און די באַקן — ווייררויך־בייטן!
* דופטנדיגע ווייררויך־היגל!
* און די ליפּן, ווי די רויזן!
* מירא פליסן זיינע ליפּן!

און די הענט — וואלצן, גאָלד,
* מיט טאָפּאַזן אויסגעפילט!

---

*) די ציפערלעך 1 און 2, וואָס קומען דאָ אין מאַנוסקריפּט, האָ־בען, משמעות, געזאָלט דינען אַלס באַמערקונגען; די באַמערקונגען זיי־נען אָבער ניטאָ.—רעד.

* די שטאַטור — אַן עלפנביין,
* מיט סאַפּירן אויסגעזעצט!

* און די שענקל מאַרמאָר־זײַלן,
* אויף גינגאָלדענעם געשטעלט! (געשטעל?—רעד).
און דאָס אויסזען — אַ לבנון!
און דער העכסטער צווישן צעדער!

און דער גומען — זיסיגקייטן!
* און אַ גלוסטונג ער אין גאַנצן!
דאָס איז מיין פריינט, דאָס (איז—אויסג.) מיין ליבער,
* אָ, ירושלים'ס טעכטער!

און וואו איז דיין (פריינט?—רעד.) געגאַנגען,
* שענסטע צווישן פרויען?
* וואו האָט זיך געווענדט דיין פריינט,
מ'זאָל'מיר זוכן אים מיט דיר?

— צו זיין גערטל האָט מיין פריינט
געניִדערט,
* צו די וויירויך־בייטן,
* אין די גערטנער וועט ער ווידן,
רויזן וועט ער קלויבן!

**איך בין מיין פריינט'ס,
ער איז מיין,
* דער, וואָס פיטערט צווישן רויזן!

.(*10

שיין ביזטו, פריינדין מיינע,
* תרצה גלייך!
* ווי ירושלים ליבלעך,
* און אפשרעקיג ווי באפאנטע 1)

די אויגן־דיין ווענד אפ פון מיר,
דאס האבן מיך איבערוועלטיגט!
און די האר — די געמזן־הערט,
וואס גליטשט זיך אראפ פון גלעד־בערג!

* און די ציין — די לעמער־הערט,
ערשט פון וואש, און אלע גאנץ
און אן א פעל!

און דיין שלייף פון אונטער דער באנד
* דאס מילגרוים־שטיק!

---

*) פון דאנען ביז'ן סוף ווארינאנט גיוט באצייכענונג פון די קאפיטלען. לויט פרצ'עס איינטיילונג, מיט אראבישע ציפער.—רעד.

1) מען טייטשט — באפאנטע־פלעץ, וואו די קריגס־באנער שטייען, וואו מען לאזט נישט צו. געקומען דערויף: דגל=פאן, און נאך ירושלים און תרצה. קומט אבער דער פארגלייך אויך שפעטער פאר, נאך פארגלייכונגען מיט מארגנגלאנץ, זונען־שיין און מאנדליבלעכקייט.—עס איז ריכטיגער אנצונעמען—די געפאנטע פרויען, די געליבטע טעכטער, די עדעלע, ערהאבענע. (אויסגעמעקט: זע זייטע... באמערקונג...).

.11

זעכציג ויינען קעניגינס
און די קעבס־ווייבער אכציג,
יונגפרויס אָן א שיעור!

איינע איז מיין ריינע טויב,
איינע ביי דער מוטער אויך,
* ביי דער געבערערין די ליבסטע! 1) *)
* זעען טעכטער לויבן זי,

* קעניגינס, בייזשלעפערינס
* באוואונדערן:

* — ווער איז זי,
וואָס זי שטראַלט, ווי מאָרגנגלאַנץ,
* און איז ליבלעך ווי דער מאָנד
* און איז לויטער ווי די זון?
און אָפשרעקיג, ווי געפאַנטע?

* צום ניסן־גערטל נידער איך 2)
קוקן אויפ׳ן גרינס אין טאָל,

---

*) דאָס ציפערל (1), וואָס קומט דאָ אין מאַנוסקריפּט, האָט משמעות, געזאָלט באַצייכענען א באַמערקונג, וועלכע איז אָבער ניטאַ־רעד.

2) אחשורוש גייט אַרויס צוו גינת הביתן, ערערנט פון וויין. שלמה—פון ליבע.

זען, צי דער ווײַנשטאָק בליט
* און די מילגרוים קנאָספּט?
נישט צו פאַרשטייען,
וואָס עס מאַכט פון מיר מײַן זעל,
* ווי די וועגן עמי נדיב׳ם! 1)

(שולמית טאַנצט)

**)

* — קער זיך אום,
* ווענד דיך אום,
* אָ, שולמית!

* קער דיך, ווענד דיך,
* לאָז דיך זען! 2)
— וואָס אַנטציקט 2) איך
אין שולמית
* אין׳ם „צוויי־אַרמעען“־טאַנץ? ! 3)

— שיין זענען דײַנע טריט,
* נדיב׳ם טאָכטער, אין די שיך!

---

1) אַזוי באַוועגט!

**) דאָ קומט אין מאַנוסקריפּט נאָכאַמאָל די באַצייכענונג פון קאַפּ. 11.

2/2) העברייאיש חזה: זעען און געהויבן, און אַנטציקט זײַן. תּזה—איז דער אַנטציקטער זעער, דער נביא, חזה—די געהויבענע שטעל—די ברוסט.

3) דער קריגער־טאַנץ, דער אָנהויב פון אַלע טענץ.

דער נאָפּל דיין—דער בעכער *)־רונד,
פון פולן מאַנד אַן א פּעל!

* און דער לייב—א ווייצן־גאַרב
* מיט א רויזן־שנור געגורט!

* די בריסטן־פּאָר—א רעהען־פּאָר,
* א יונגער הירשן־צווילינג־פּאָר.

דער האַלז א טורעם פון עלפן־ביין
* און די אויגן, ווי די קוואַלן
* וואָס ביי חשבון
אינ'ם בת־רבים־טויער!

די נאָז—דער לבנון־טורעם,
* דער וואָס אויף דמשק קוקט!

און דער קאָפּ דיין ווי דער כרמל 1)
און זיין הויך 2) *) אינ'ם פּורפּור
ווי א קעניג אין די שפּאַנגען.

---

*) בעכן.
1) די שטאָט אויף חרמון־באַרג? !
2) דלת ראש, די הויכע האָרל־זאַמלונג איבער קאָפּ, מיט באַנד אַרומגעבונדן.
*) (1) און אויפן.
(2) און איבער אים—אויסג.)

.12

שלמה:

ווי שיין דו ביזט,
ווי זיס דו ביזט,
ליבשאפט מיט פארווײלונג!

* דיין געשטאלט—דער פאלמען־בוים,
* און די בריסטן—טרויבן־בינדן...

ווײל איך שטייגן אויף מיין פאלמען,
זאלן מיר ווי טרויבן־שטראנגען
די בריסטן זיין!
* דיין אטעם־דופט—אפעל־דופט!

דער גומען דיין—דער גוטער וויין,
גראדע פליסט ער מיר צום מויל 1) **)

.13

שולמית:

(צו זיך—אויסג.).
איך בין מיין פריינד'ס,
מיין פריינד'ס באגער בין איך!

**) אין מאנוסקריפט קומט א ציפער, אלס אנווייזונג אויף א הערה; די הערה פעלט אבער.

(צו שלמה—אויסג.*)

קום, מיין פריינט, 1)
אין די פעלדער וועל'מיר גייען,
אין די דערפער נאַכטען!

גאַנץ באַגינען וועל'מיר אויפשטיין
און זיך פעדערן צום וויינבערג,
* זען, צי דער וויינשטאָק בליט**),
צי דאָס גרינס האָט אויפגעשפּראָצט,
צי עס קנאָספּן די גראַנאַטן!
דאָרט באַקומסטו מיך!

* דאָרטן דופט דער ליבעס-אַפּעל
איבער טירן 2) זיסע פרוכט(ן),

פרישע און אויך אַלטע
פאַר דיר, מיין פריינט,
אויפבאַוואַרטע!

.14

* וואָלט מיר דיך ווער
* פאַר א ברודער געמאַכט,

---

*) אין מאַנוסקריפּט קומט דאָ אַן אויסגעמעקטע ציפער 14, אַלס באַצייכענונג פון דעם קאַפּיטל.—רעד.
1) אַנגעהויבן אין דער דריטער און איבערגעגאַנגען צו דער צווייטער פּערזאָן, ווי גאָר אין אָנהויב (ישקני... דודיך)...
**) זען, צי דער וויינשטאָק גרינט—אויסג.
2) עפענונגען, גענג.

* וואס געזויגן האָט
* פון מיין מוטער־ברוסט!
טרעף איך דיך אין גאס,
* קוש איך דיך,
* קיינער האָט מיר ניט פאראיבעל.

דאן פיר איך דיך,
ברענג איך דיך
* אין מיין מוטער־הויז,—
* לערנט זי מיך,
* ווי צו לאָבן דיך
מיט וויין געקאָכטע,
* מיט מיין מילגרוים־זאפט!

.15

אונטער מיין קאָפּ
זיין לינקע האנט,
מיט זיין רעכטער
האלזט ער מיך.
באשווער איך אייך,
* ירושלים־טעכטער,
* וועקט זי נישט,
* וועקט די ליבע נישט,
* ביז זי בליט נישט אויף אליין!

.16

אך ווער שטייגט פון מדבר אויף,
זיך שמיגענד צו׳ן איר פריינט ?

* אונטער׳ן אפעל האָב איך דיך געוועקט,
וואו דיין מוטער
האָט אירע ווייען,
דיין געבערערין
דיך געהאט !

טו מיך ווי א זיגל צו דיין הארץ,
* ווי א זיגל צו דיין אָרעם דריק !
דען שטארקער פאר׳ן טויט
איז די ליבע,
ווי דער אָפגרונט טיף
איר אייפער.

* וואסערן פיל
* וועלן די ליבע נישט פארגיסן,
* טייכן נישט פארפלייצן.
* און זאָל א מאַן
* זיין גאַנץ פארמעגן פון הויז
* פאר ליבע ביטן,
פאראכט מען אים !

.17

(ברויט־וואָרב).

די ברידער

„א שוועסטער האָבן מיר א קליינע,
קיין בריסטן האָט זי נישט,
וואָס וועל׳מיר מיט דער שוועסטער טאָן,
ווען מען רעדט פון איר? *) 1)

— ווען א מויער
בויען מיר
* אויף איר א זילבערנעם טורעם; 2)
אויב א טיר,
* הענגען מיר
אויף איר א צעדער־טאָוול! 3)

שולמית:

— איך בין א מויער,
בריסטן האָב איך, ווי די טורמען! 4)
בין אין זיינע אויגן איך
די שטיפטעריין פון פרידן! 5)

---

*) ווען עס ווערט פון איר גערעדט?
1) מען פאַרלאַנגט זי.
2) ברויט־שמוק, שפעטער—שטעט—ירושלים=גיב מיר זי אַלס כלה.
3) „צום פאַרקויפן” אַלס מאַגד.
4) ריין און אנטוויקלט.
5) (פון גליק—אויסג.), האָב איך אים באַרואיגט.
־אַפּון: שולמית, אויך מיט דער באַדייטונג—שלמה׳ס.

* א וויינבערג אין בעל־המון האט
* שלמה געהאט,
ז׳ וויינבערג־היטער איבערגעגעבן!
ניט אים יעדער פאר דער פרוכט
* טויזנט זילבער־שטיק!

* מיין וויינבערג איז פאר מיר! 1)
שלמה,
די טויזנט 2) — דיר!
* און צוויי הונדערט פאר די היטער! 3)

.18

שלמה:

א, דו, וואס אין די גערטן ווילסט,
* קאמעראדן הערן זיך צו,
גיב עפעס נאך!

די גארטן־זינגערין:

(אפשייד).

* אנטלויף, פריינט,
זיי גלייך דעם רעה,
* דעם יונגן הירש
אויף די באלזאם־בערג:

---

1) פריי?
2) פאר מיין פרוכט (כלה־גאב) די טויזנט זילבערשטיק.
3) פאר די ברידער אויסקויף־געלט.

א וואַריאַנט, באַציט זיך בלויז אויף דעם קאַפּיטל 12 פון ענדגילטיגן טעקסט און אויף קאַפּיטל 16 פון 1טן און 2טן וואַריאַנט.

(ווער שטייגט עס אויף פון וויסטעניי,
אויף איר פריינט געלענט?

* אונטער'ן אַפּעל־בוים 34).
דאָרטן האָב איך דיך געוועקט,
דאָרט האָט דיין מוטער
אירע ווייען באַקומען,
* דיין געבערערין
* דיך געהאַט.—אויסג).

* דריק מיך, ווי א זיגל צו דיין האַרץ,
* ווי א זיגל צו דיין אָרעם דריק!
ליב' איז שטאַרקער, ווי דער טויט.
* ווי דער אָפּגרונט איז איר אייפער!
* אירע פונקען—פייער־פונקען,
די געטלעכע פלאַם!

* וואַסערן פיל
* ווען ליבע נישט פאַרלעשן,
טייכער—נישט פאַרפלייצן זיי!
* און ביט א מאַן
זיין גאַנץ הויז־פאַרמעג פאַר ליבע, —
מען לאַכט אים אויס!

---

34) זע דודאים, 17.

רות

אין ווייסן פערז פֿאַראידישט

א.

ס'איז געוועזן אין די צייטן,
ווען געריכט'ט די ריכטן האָבן.

ג'וואָרן איז אין לאַנד א הונגער.—
איז א מאַן ארויסגעגאַנגען
פון בית־לחם 1) אין יהודה
צו שדה־מאב; דאָרט צו וואוינען,—
ער, די פרוי אוןביידע זין.

איז זיין נאָמען—אלימלך,
נעמי האָט זיין פרוי געהייסן;
די זין זיי הייסן: איינער—מחלון,
כליון איז דעם צווייטנ'ס נאָמען,—
אלע זיינען זיי אפרתער 2),
פון בית־לחם אין יהודה.

---

1) „בית־לחם"—ברויט־הויז—קענטיג, א טאָל גוטע ערד.

2) דער נאָמען פון דער אָרטשאַפט, ווי שפּעטער: „יעשה חיל באפרתה".

און זיי זיינען אָנגעקומען,
און פאַרבליבן אין שדה־מאב;
איז געשטאָרבן אלימלך,
נעמי'ס מאַן, און איז געבליבן
זי מיט אירעביידע זין.

און זיי נעמען זיך דאָרט ווייבער
מאב'ס טעכטער; איינע — ערפּה
און די צווייטע — רות געהייסן!

זיצן זיי א צענדליג יאָרן,
שטאַרבט אויך מחלון, נאָך אים—כליון;
איז די פרוי אליין געבליבן,
אָן דעם מאַן און אָן די זין!

און הויבט זיך אויף מיט ביידע שנירן
צוריק צו גייען פון שדה־מאב.
דען פאַרנומען אין שדה־מאב
האָט די פרוי שוין, דאָס דערמאַנט זיך
האָט דער אייבּיגער זיין פאָלק,—
און ער האָט אים ברויט געגעבן!

און—פון אָרט ארויסגעגאַנגען,
וואו זי האָט זיך אויפגעהאַלטן, —
זי באַגלייטן ביידע שנירן —
אויפ'ן וועג צום לאַנד יהודה, —
שטעלט זיך נעמי אָפּ און זאָגט:

„—גייט צוריק אייך, שנירן מיינע,
צו'ן איר מוטער־הויז איעדע!
זאָל דער אייביגער גענעדיג
זיין צו אייך, ווי איר—געוועזן
צו די טויטע און צו מיר!
זאָל דער אייביגער באַשערן
יעדערער פון אייך א רואונג
ביי'ן איר מאַן אין הויז!"

און זי קושט זיי. און זיי הויבן
אויף די שטימען, און זיי וויינען,
און זיי זאָגן: ניין, מיר גייען
צו דיין פאָלק צוריק מיט דיר!

נעמי זאָגט זיי: טעכטער מיינע,
נאָך וואָס זאָלט איר מיט מיר גייען?
טראָג איך דען אין לייב נאָך קינדער,
איך זאָל געבן אייך פאַר מענער?

קערט צוריק אייך, טעכטער מיינע,
אַלט*) איז נעמי פאַר א מאַן!

און לאָמיך זאָגן, דאָס איך האָב נאָך,
וואָס צו האָפן, און די נאַכט נאָך
וועל איך צו'ן א מאַן געהערן,
און איך וועל אים זין געבוירן,

*) צו אַלט.

וועט איר אויף זיי וואַרטן קענען
ביז זיי ווערן אויפגעוואַקסן?
און פאַרבינדן זיך, ביז דאַן
נישט צו נעהערן צו׳ן אַ מאַן?

און אויך וויינט נישט, טעכטער מיינע,
דען ביטערער איז מיר פאַר אייך, —
אויף מיר האָט זיך אויסגעגאָסן
פון דעם אייביגן דער צאָרן!

האָבן ווידער אויפגעהויבן
זיי די שטימען און זיי וויינען,
און דאַן ערפּה קושט די שוויגער,
רות דאָך בלייבט אָן איר באַהעפט!

נעמי זאָגט איר: „טאָכטער מיינע,
ס׳איז דיין שוועגערין געגאַנגען
צו׳ן איר פאָלק און גאָט צוריק, —
גיי נאָך איר!” און רות איר ענטפערט:
דרינג מיך נישט, דיך אָפּצוטרעטן!
וואו דו גייסט, איך גיי מיט דיר!
און איך נעכטיג, וואו דו נעכטיגסט,
דען דיין פאָלק איז אויך דאָס מיינע,
און דיין גאָט איז אויך מיין גאָט,
און וואו דו, וועל איך אויך שטאַרבן
און באַגראָבן זיין, וואו דו!
אַזוי דער אייביגער מיר העלפט,

אונז צעשיידן וועט דער טויט!
און זי זעט, דאָס פעסט באַשלאָסן
האָט זיך רות מיט איר צו גייען,
הערט זי אויף זי אָפּצוריידן!
גייען ביידע קיין בית־לחם.—

קיין בית־לחם אָנגעקומען,
די גאַנצע שטאָט ווערט אויפגעטומלט!
פרעגן ווייבער: איז דאָס נעמי?

און זי זאָגט זיי: נאָך וואָס רופט איר
מיך נאָך נעמי? רופט מיך מרה,
דען פאַרביטערט האָט מיך גאָט!
פול בין איך פון אייך געגאַנגען,
און א ליידיגע געקומען!
נעגן מיר האָט גאָט געציינט
און דער מעכטיגער—געשטראָפט!

אזוי איז נעמי קריק געקומען
מיט איר שנור, די רות פון מאב.—
און זיי זיינען אָנגעקומען
קיין בית־לחם אינ׳ם אָנהויב
פונ׳ם גערשטן־שניט.—

ב.

נעהאט האָט נעמי א פאַרוואַנדטן
נאָכ'ן מאַן, א העלדיש־מאַן,
פון פאַרוואַנדשאַפט אלימלכ'ס,—
בועז איז געווען זיין נאָמען.

איינמאָל זאָגט איר רות פון מאב:
לאָז מיך גייען צו די פעלדער
זאַנגען קלויבן נאָך אזוינעם, 1)
וואָס ער וועט מיר זיין געפעליג.
ענטפערט נעמי: גיי, מיין טאָכטער!

איז זי, רות, ארויסגעגאַנגען,
אין א פעלד אריינגעקומען
און געקליבן נאָך די שניטער.

און א צופאַל צו פאַרדאַנקען,
האָט זי צו דעם פעלד געטראָפן,
וואָס איז געווען דאָס טייל פון בועז,
פון פאַרוואַנדשאַפט אלימלכ'ס.

---

1) דער שניטער (מעגלעך, ווי עס זעט אויס פון טעקסט—די שני־טערין) גייט פאַראויס, דערנאָך דער בינדער, הינטער ביידע דער קלייבער פון „לקט"—פון די זאַנגען, וואָס דער בינדער לאָזט אויפ'ן פעלד. דאָס דאַרף זיין פריי פאַר אַלע אָרימע. דאָך, זעט אויס, האָט מען געמוזט געפינען „לייטזעליגקייט אין די אויגן" פון באַזיצער, ער זאָל לאָזן קלייבן. פאַרצוג האָבן, זעט אויס, געהאַט היימישע אָרימעלייט.—

און ס׳איז בועז אָנגעקומען
פון בית־לחם; גריסט די שניטער,
זאָגט: דער אייביגער מיט אייך!
און אים ענטפערן די שניטער:
זיי פון אייביגן געבענטשט!

און עס האָט געפרעגט דאַן בועז
ביי זיין קנעכט, וואָס אויף די שניטער:
— און די יונגפרוי וועמעס איז?

און דער שניטער־היטער זאָגט אים:
א מאָביטערין, געקומען
צוריק מיט נעמי פון שדה־מאָב.

און געמאָלדן, קלויבן וויל זי
ביי די גאַרבן, נאָך די שניטער...
אזוי שטייט זי פון באַגינען,
יעצט ערשט קלויבט זי זיך אהיים!

זאָגט איר בועז: טאָכטער מיינע,
האָסט געהערט דאָך, אַלזאָ גיי נישט
אין קיין פרעמדע פעלדער קלויבן,
און אויך דאָ זיך נישט דערווייטער!
האַלט זיך אויף ביי מיינע מעגדן,
מיט די אויגן אויפ׳ן אקער,
וואו זיי גייען, נאָכגעגאַנגען!

איך האָב שוין אָנגעזאָגט די קנעכט,
ס'זאָל דיך קיינער נישט באַרירן!
און ווען דורשטיג דו וועסט ווערן,
זיך גענען צו די געפעסן,
טרינק דיך, וואו די יונגען שעפּן!

אויפ'ן אָנגעזיכט געפאַלן
און געבוקט זיך צו דער ערד,
זאָגט אים רות: מיט וואָס געפונען
האָב איך גונסט אין דיינע אויגן,
דאָס דו מיר דיין גוטס באַוויזן,—
בינען בין איך דאָך אַ פרעמדע!

און דערויף איר ענטפערט בועז:
— אָנגעזאָגט איז מיר געוואָרן,
וואָס דו האָסט געטאָן דיין שוויגער,
ווען שוין טויט געוועזן דיין מאַן!

האָסט דיין פאָטער און דיין מוטער,
און דיין היים—דיין לאַנד פאַרלאָזן,
און צו'ן אַ פאָלק אַ פרעמדם געגאַנגען,
וואָס דיר אומבאַקאַנט געווען!

זאָל דער אייביגער דיר צאָלן
פאַר דיין גוטס, און פיל באַלוינען
זאָל דיך דער, וואָס אייביג לעבט,
דער גאָט דער מעכטיגער ישראל'ס,
וואָס דו ביזט געקומען זוכן
אונטער זיינע פליגל שוץ!

רות אים ענטפערט: הער, געפינען
זאָל איך גונסט אין דיינע אויגן!
דען דו האָסט מיר טרייסט געגעבן,
גוטע רייד גערעדט צום הארץ
פון דיין מאגד, אויבוואָל איך בין נישט
צו איינער גלייך פון דיינע מעגד!

און עס האָט געזאָגט איר בועז:
אהער דאָ קום צום צייט פון עסן
און דו וועסט פון ברויט באקומען
און וועסט עס דיר אין עסיג טונקען!

ז'איז געקומען, און געזעצט זיך
ביי די שניטער, אָן א זייט,
נעמט ער, בועז, און דערלאנגט איר
א הויפן אָנגעברענטע זאנגען,—
ז'האָט געגעסן, זאט געוואָרן
און עס איז איר נאָך געבליבן!
און אויפגעשטאנען ווייטער קלויבן!
און צו זיינע קנעכט זאָגט בועז:
אויך פון צווישן גארבן קלויבן
לאָז טזי און פארשעמט זי נישט.

לאָזט אויך פאלן פון די בינטן,
און פארלאָזט, און לאָז זי קלויבן,
און איר זאָלט זי נישט פארשעמען!

און זי איז*) אין פעלד געקליבן
ביז ס'איז פארנאכט געוואָרן,
דאָס געקליבענע—געדראָשן,
ס'איז א מעסטל גערשט געוועזן!

אויפגעהויבן און געטראָגן,
און אין שטאָט אריין געקומען,
און דער שוויגער עס געוויזן
און נעמט ארויס נאָך און דערלאנגט
וואָס פון עסן איר געבליבן.

און עס זאָגט צו'ן איר די שוויגער:
וואו האָסטו היינט צו טאָג געקליבן?
ביי וועמען האָסטו זיך פארנומען
און—געבענטשט זאָל (זיין?—רעד.) דיין נענער.

און זי האָט פארציילט דער שוויגער
וואָס עס האָט מיט איר פאסירט
און זי זאָגט איר: און דער נאָמען
פונעם מאַן, אויף וועמעס אקער
כ'האָב געקליבן, בועז איז!
צו דער שנור דאן זאָגט די שוויגער:
זאָל דער אייביגער אים בענטשן
פאר זיין גוטס, וואָס ער באווייזט
די לעבעדיגע ווי די טויטע!

---

*) און זי האָט.

רות פון מאב זאָגט דער שוויגער:
וואָס נאָך דער מאַן האָט מיר געזאָגט:
זיי צו מיינע קנעכט באַהאַפטן,
ביז זיי האָבן נישט געענדיגט
ביי מיר אין פעלד דעם גאַנצן שניט!

צו רות דער שנור דאַן נעמי זאָגט:
איז געשייט דיר, טאָכטער מיינע,
מיט זיינע מעגדן אויסצוגייען,
דאָס עס זאָל דיך קיינער האָבן
אויף א פרעמדן פעלד געטראָפן.

און ביי בועז׳ס מעגדן האַלט זיך
רות ביים קלייבן, ביז געענדיגט
ס׳איז דער גאַנצער שניט געוואָרן
פונ׳ם גערשטן און פון ווייצן,—
און געזעסן—ביי דער שוויגער!

ג.

איינמאָל זאָגט צו רות די שוויגער:
דאָך איך מוז פאַר דיר א רואונג
אויסגעפינען, ס׳זאָל דיר גוט זיין!

אָט, דער אונז באַקאַנטער בועז,
וואָס דו ביזט צו זיינע מעגדן
באַהעפט געווען, אינ'ם שייער
לופטערט היינט צו נאַכט זיין גערשט.

און דו וואַש דיך אָפּ און זאַלב דיך,
און באַקלייד דיך, און אַרונטער
גיי צום שייער. גיי, עס זאָל דיך
קיינער מערקן ביז ער האָט נישט
אָפּגעגעסן און געטרונקען...

און אַז ער וועט זיך לייגן גייען,
וועסטו רעכט דאָס אָרט באַמערקן,
און וועסט צוגיין, און אַנטפּלעקן
זיין צופוסנס און זיך לייגן.

דיר וועט דאַן דער מאַן שוין זאָגן
וואָס צו טאָן. און רות איר ענטפערט:
ווי דו הייסט מיך, וועל איך פאָלגן.

רות צום שייער האָט געגידערט
און אויסגעפירט דער שוויגער'ס רייד.

אָפּגעגעסן און געטרונקען
האָט זיך בועז און געמיטלעך
זיך געווייַלט, און גייט, און לייגט זיך
ביי'ן א סטירטע אָן אַן עק...

און זי שטילערהייט גענענט זיך,
און אנטפּלעקט אים זיין צופוסנס,
און זי האָט זיך צוגעלייגט.

האַלבער נאַכט, און אויפגעציטערט
ווערט דער מאַן, און בויגט זיך איבער,—
אים צופוסנס ליגט אַ פרוי!

פרעגט: ווער ביזטו? און זי ענטפערט:
— רות דיין מאַגד! און דו פאַרשפּרייט
אויף דיין מאַגד די פליגל דיינע,
דען דו ביזט דאָך איר דערלייזער!

און ער זאָגט איר: טאָכטער מיינע,
זיי דעם אייביגן געבענטשט,
דען די גנאָד, די לעצטע דיינע
איז נאָך גרעסער אַלס די ערשטע!
דען דו ביזט נישט נאָך די יונגען
אָרעם אָדער רייך געגאַנגען!
אַלזאָ יעצונד נישט געפאָרכט זיך,
איך וועל דיין פאַרלאַנג געווערן,
דען אין טויער ווייסן אַלע,
דאָס אַ בראַווע פרוי דו ביזט!
און וואָרהאַפטיג, כ'בין אַ לייזער,—
דאָך פאַראַנען איז נאָך איינער
און אַ נעענטערער פון מיר!

און די נאַכט דאָ נעכטיג איבער,
און אנמישיידן וועט דער מאָרגן!
און פאַרלאַנגט ער, זאָל ער לייזן
און אז נישט, וועל איך עס טוען,—
ביי דעם אייביגן געשוואָרן!
ליגט דאָ אַלזאָ ביז באַגינען!

איז זי צופוסנס אים געלעגן
ביז צו מאָרגן. גאַנץ באַגינען,
איידער איינער זעט׳ס צווייטן,
אויפגעשטאַנען, דען ער זאָגט איר,
עס דאַרף קיינער גאָרנישט וויסן,
דאָס געוועזן א פרוי אין שייער!

און ער זאָגט: דערלאַנג דיין מאַנטל,
שפּרייט אים אויס און האַלט פאַר מיר.
זי טוט אזוי, און אָנגעמאָסטן
זעקס מעסטלעך גערשטן האָט ער
און אַרויפגעלייגט אויף איר,
און איז אין שטאָט אריין געגאַנגען.

צו דער שוויגער—רות געגאַנגען,
און זי פרעגט זי: טאָכטער מיינע,
צינד ווער ביזטו? און זי האָט איר
וואָס דער מאַן געטאָן פאַרציילט...

און זי זאָגט איר: אַט דעם גערשטן,
מעסטלעך זעקס מיר אָפּגעמאָסטן,
דען ער האָט צו מיר געשפּראָכן:
צו דיין שווינגער קום נישט ליידיג!

נעמי זאָגט איר: אַלזאָ רואיג
קענסטו, טאָכטער מיינע, וואַרטן,
ביז עס וועט דיר קונד געגעבן,
ווי די זאַך איז אויסגעפאַלן, —
דען עס וועט דער מאַן נישט רוען,
היינט נאָך ענדיגט זיך די זאַך!

ד.

און בועז הויבט זיך אויף צום טויער,
און עס גייט פארביי דער לייזער,
וואָס דערמאָנט ער האָט פאַר רות.
און ער זאָגט אים: קום אריין נאָר
און דאָ זעץ דיך, דער און דער.
פאָלגט דער מאַן און טרעט אריין,
און זעצט זיך צו. און בועז נעמט
צען פון ד'אַלטע לייט אין שטאָט,
זאָגט זיי: זעצט אייך! און זיי פאָלגן.
און ער זאָגט דאַן צום דערלייזער:

אונזער ברודער'ס, אלימלכ'ס,
טייל פון אקער, דאס האט נעמי,
וואס געקומען פון שדה מאב
אפגעגע'ן אין פרעמדע הענט;
יעצונד האב איך מיך אנטשלאסן,
דיר צו זאגן, זאלסט עס קויפן
פאר די אלע, וואס דא זיצן
און די אלטע לייט אין שטאט.
און ווילסטו לייזן, זאלסטו לייזן!
אויב דו ווילסט נישט, זאלסטו זאגן!
כ'דארף עס וויסן, דען קיין לייזער
דיר צופאר איז נישט פאראנען,—
קומען קום איך ערשט נאך דיר!
יענער ענטפערט: איך וועל לייזן!
בוזע זאגט: אין טאג, אין זעלבן,
וואס דו האסט געקויפט דעם אקער
ביי דער נעמי און דער וויטווע,
פונ'ם טויטן—רות פון מאב,
האסטו אויך געקויפט דעם נאמען
פון פארשטארבענעם צו שטעלן
אויף זיין אקער־טייל!

זאגט דער לייזער: כ'קען נישט לייזן!
איך וויל מיין ארב מיר נישט פארדארבן!
קויף דא אלזא מיין דערלייזונג,
כ'קען נישט לייזן!

און פארצייטן
אין ישראל איז געווען
א געברויך אזא:
ביים דערלייזן און פארטוישן,
זיכער יעדע זאך צו שטעלן,
ציט א מאן ארויס דעם שליסל
און דעם צווייטן אים דערלאנגט.
און דאס געווען די ציגעניש.

און דער לייזער זאגט צו בועז:
קויף און ציי ארויס דעם שליסל.

צו די אלטע ווענדט זיך בועז
און צום גאנצן פאלק דערביי:
זייט איר אלע היינט די צייגן,
דאס ערווארבן האב איך אלעס,
וואס געהערט צו אלימלך
און צו כליון און צו מחלון, —
אפגעקויפט פון נעמי׳ס האנט!

און—אלס ווייב די רות פון מאב,
מחלונ׳ס ווייב! דעם טויטנ׳ס נאמען
אויף זיין ערבטייל אויפצושטעלן!
דאס ער זאל נישט זיין פארשניטן
פון צעווישן זיינע ברידער
און פון טויער פון זיין ארטשאפט.
און איר אלע זייט די צייגן!

און זיי זאגן: ס׳ פאלק אין טויער
און די אלטע זיינען צייגן!

און דער אייביגער זאָל געבן,
דאָס די פרוי וואָס קומט יעצונדער
צו דיר אין הויז אריין, געבענטשט*)
זאָל זיין ווי רחל און ווי לאה,**)
וואָס אויפגעבויט עס האָבן ביידע
ס'הויז ישראל; אין אפרתה
זאָלסטו שטארקן זיך, און רופן***)
אַן א נאָמען 1) אין בית־לחם!

זאָל זיין דיין הויז ווי ס'הויז פרץ,****)
דעם זון יהודה'ס, וואָס פון תמר
פון דעם זאָמען, וואָס באשערן
ס'וועט דיר גאָט פון דיזער פרוי!

און בועז האָט זיך רות גענומען
פאַר א פרוי, ביי'ן איר געוועזן,
און דער אייביגער געבענטשט
האָט זי מיט א שוואנגערשאפט,—

און צו נעמי ווייבער זאָגן:
געלויבט דער אייביגער, וואָס האָט דיר
דיין דערלייזער נישט צעשטערט!...

---

*) צו דיר אין הויז אַריין, זאָל ווערן.
**) דיר ווי רחל און ווי לאה.
***) שטאַרקן זאָלסטו דיך און רופן.
1) א קינד האָבן און אים א נאָמען געבן.
****) (1) זאָל זיין דיין הויז, ווי ס'הויז פון פרץ.
(2) און דיין הויז, ווי ס'הויז פרץ—אויסג.

און זיין נאָמען אָנגערופן
וועט שוין זיין דאָ אין ישראל!

און וועט דיין זעלע דיר דערקוויקן,
אויף דער עלטער דיך פאַרזאָרגן,
דען דיין ליבע שנור געבערט אים
וואָס בעסער איז אַלס זיבן זין!

און דאָס קינד, אַז ס'איז געבוירן,
נעמי נעמט אין שויס צו זיך,
און איז זיין ווערטערין געוואָרן!

און די נאָכבאַרינען זאָגן:
נעמי'ן איז אַ זון געבוירן!
און זיי גיבן אים דעם נאָמען,
האָבן עובד אים גערופן!

עובד איז דער פאָטער ישי'ס
און דעם ישי'ס זון איז דוד!
און זיי שטאַמען אָפּ פון פּרץ:
פּרץ האָט געבוירן חצרון,
חצרון האָט געבוירן רם,—
דער זון פון רם איז עמינדב,
דער זון פון עמינדב—נחשון, —
נחשון האָט געבוירן שלמה,
שלמה האָט געבוירן בועז,
דערנאָכטן: עובד, ישי, דוד!

איכה

אין ווייסן פערז פאַראידישט

א.

1 ווי עלנט איז זיצן געבליבן די שטאָט,
די פיל־באַפעלקערטע!
ווי א וויטווע וויסט געוואָרן!

די גרויסע צווישן פעלקער,
צווישן לענדער די הערשערין,—
צו צינז איז זי געוואָרן!

2 וויינען וויינט זי ביי דער נאכט,
אויף די באַקן אירע טרערן
און קיין טרייסטער 1) פון די אלע,
וואָס זי האָט ליב געהאַט!
דען עס האָבן געפעלשט אָן איר
די פריינט אירע, אלע!
זיי זיינען איר צו פיינט געוואָרן!

---

1) „מנחם"—דער טרייסטער, דאָס איז דער נאָענטער, וואָס קומט צו הילף און זיך צו רעכן אָן זיין פריינד'ס באַדרענגער. דערמיט ווערט מען געטרייסט, פאַרגעסט מען דאָס געשעענע אומגליק. דערפון—וינחם על הרעה. דער „מנחם" איז נאָענט צום „גואל"—צום דערלייזער.

3 וואנדערט אויס יהודה
פאר פיין און פאר ארבעט שווערע...
צווישן פעלקער זיך באזעצט,
און קיין רואיגונג געפונען!
צווישן די גרעניצן דריאַגן
אלע זיינע יעגער אים!

4 ציונ'ס וועגן ליגן אין טרויער,
קיין פעסט־טעג־וואנדערער נישטאָ!
אלע טויערן אירע—וויסט,—
זיפצן אירע פריסטער,
די יונגפרויען — אין אומעט
און זיי אליין—פארביטערט!

5 אירע באדרענגער—גרויס געוואָרן!
און בארואיגט 1) אירע פיינט!
זי האָט אָפגערוימט 2) דער אייביגער
פאר אירע גרויסע זינד!
אין געפאנגענשאפט געגאנגען איז איר יוגנט
פאר'ן באדרענגער! 3)

---

2) „שליח" דער פועל עומד—אויפ'ן אָרט — רואיג בלייבן. דער פועל יוצא (שול תשולו) ארויסוואַרפן.

1) הוגה ווי „הגה מן המסלה" אָפטרייבן, אויסרוימען פון וועג—פארטרייבן, פאריאָגן—

3) = פון באדרענגער געטריבן.

6 אַרויס פון ציון איז איר פּראַכט!
אירע הערן—ווידער אָן א ווייד 1),
וואָס נייען מאַכטלאָז פאַר'ן יעגער 2)!

7 און ירושלים טראַכט
אין די טעג פון פּיין און וויי
אַלע אירע גליסטינקייטן 3) פון אַמאָל...

אין באַדרענגער־האַנט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער קומט צו הילף,—
קומען די באַדרענגער אויף איר
און לאַכן פון איר אונטערגאַנג!

8 זינד באַגאַנגען—ירושלים,—
ווי פון א פרוי, פון נישט קיין ריינער
טרעטן אַלע אָפּ פון איר!
די פאַרערער אַלע שענדן,—
זיי האָבן אירע שאַנד געזעען!
זי זיפצט אויך אָפּ און טרעט צוריק!

9 דאָס אומריינע—אין די זוימען, 4)
האָט אָן פאָלגן נישט געדאַכט!

---

1) פאַרהונגערטע.

2) ווי 3) (פסוק 5—רעד.); פון יעגער געטריבן.

3) קאָסטבאַרקייטן, טייערע זאַכן. געמיינט: די בעסטע און שענ־סטע פון פאָלק.

4) פון קלייד.

און איז וואונדערלעך געפאלן
און קיין טרייסטער נישט פאראנען!

זע, דו אייביגער, מיין פיין,—
צו גרויס איז שוין דער פיינט!

10 אויף אלע אירע גליסטיגקייט לייגט
דער באדרענגער זיין האנט!
זי האט אויך געזען אין טעמפל אירן קומען
די פעלקער, וואס פארזאגט האסטו זיי
אין דיין געמיינדע אריין צו קומען 1)!

11 פארזיפצט—די גאנצע פעלקערשאפט,
עסן זוכן זיי!
די גליסטיגקייט אפגעגע'ן פאר עסנווארג
דאס לעבן צו דערהאלטן!
זע און קוק, דו אייביגער —
איך 2) בין א פרעסערין געווארן!

12 נישט אויף אייך גערעכט, וועג־פאסאנטן!
זעט און קוקט, צי איז פאראנען
נאך א ווייטאג, ווי מיין ווייטאג,
וואס מיר איז געטאן געווארן,

1) עמון ומואב.
2) די שטאט ציון.

און וואָס עס האָט פאַר מיר
אויסגעטראַכט דער אייביגער
אין טאָג פון גרימיגן צאָרן!

13 פון דער הויך א פייער געשיקט
אין מיין געביין!
צעדריקט האָט ער עס!
א נעץ פאַר מיינע פיס געשפּרייט
און צוריק געצויגן!
פון מיר איין עלנדע געמאַכט,
א צעווייטאָגטע אויף אימער!

14 מיט אייגענע הענט דעם זינדיגן יאָך
לייגט ער אויף מיר!
פאַרצווייגט געוואָרן איבער מיין נאַקן
(זענען די שטריק!)
אָפּגעמאַטערט האָט ער מיך,—
און אין הענט געגעבן,
וואָס נישט אויסצושטיין!

15 אַלץ, וואָס שטאַרק אין מיר, צעטרעטן
האָט מיין הער!
א פאַרזאַמלונג (פון פיינט) גערופן
האָט ער אויף מיר!
וואָס יונג און קרעפטיג צו צעברעכן!
א קעלטער האָט מיין הער געטרעטן
פאַר דער יונגפרוי ציון'ס־טאָכטער! 1)

1) פון איר דעם זאַפט אויסגעדריקט.

16 אויף דעם אלעם איז מיין געוויין!
מיין אויג,—מיין אויג וואסער רינט!
דערוויטערט האט זיך מיין טרייסטער פון מיר,
דער, וואס מיין זעעלע דערקוויקט!
עלנט זיינען מיינע זין געווארן;
דער פיינט האט זיך געשטארקט!

17 שפרייט ציון אוים די הענט,
און קיין טרייסט האט זי נישט!

ארום יעקב האט דער אייביגער
אלע זיינע באדרענגער באשטעלט!
צווישן זיי ירושלים —
איין אומריינע פרוי געבליבן! 1)

18 גערעכט איז ער, דער אייבינער,
ווידערשפעניסטיגט האב איך זיין מויל! 2)
הערט, איר פעלקער אלע, זעט מיין וויי!
מיינע יונגען, מיינע יונגפער—
אין געפאנגענשאפט געזאנגען!

19 צו ליבהאבער מיינע גערופן, —
גענארט האבן זיי מיך!
מיינע פריסטער, מיינע אלטע —
גייען אין די גאסן אוים!

---

1) פון וועלכער עס טרעט יעדער אפ מיט אפשוי.
2) זיין געבאט. (פי מלך שמור).

ארויסגעגאַנגען עסן זוכן,
דאָס לעבן צו דערהאַלטן!

20 זע, אייביגער, ווי מיר איז ענג!
עס ברענט אין מיר מיין אינגעווייד!
איבערגעדרייט מיין האַרץ אין מיר
אוים לויטער ביטערקייט!
פון דרויסן טרייבט די שווערט
און אין שטוב איז ווי דער טויט!

21 זיי האָבן געהערט, דאָס איך—פאַרזיפצט,—
קיין טרייסטער נישטאָ!
פון מיין בייז—אַלע מיינע פיינט געהערט—
א פרייד אויף זיי!
דען עס איז דיין ווערק!
דאָס האָסטו אַזוי געמאַכט!
וואָלסטו (אויף זיי) געבראַכט דעם טאָג 1)
וואָס דו האָסט (אויף מיר) גערופן,
וואָלטן זיי געווען ווי איך!

22 *) זאָל זייער בייז קומען פאַר דיר 2)
און טוט (טו?—רעד.) זיי, וואָס דו מיר געטאָן
פאַר מיינע זינד!
צו שטאַרק זיינען מיינע זיפצן,
צו פאַרווייטאָגט איז מיין האַרץ!

1) אַלץ איז אָן דער צייט. גאָט ענדערט די צייטן פון בייזע די [illegible]ינען. טעג ווערן געבענטשט און געשאָלטן.—

*) אין מאַנוסקריפּט פעלט דער ציפער פון פסוק 22, וואָס רעדט [illegible] קומען.

2) דערמאָן דיך אָן זיי.

ב.

1 ווי האָט, מיין הער, אין זיין צאָרן
ציון׳ס טאָכטער פארוואָלקנט!
פון הימל צו דער ערד געוואָרפן
ישראל׳ס פראכט!
אָן דעם שעמל 1) פון זיינע פיס
נישט געדאכט אין טאָג פון צאָרן!

2 פארדאָרבן, נישט געשוינט דער הער
יעקב׳ס שיינע שטעט
און אין גרימיגן צאָרן צעשטערט
די פעסטונגען פון יהודה,
צו דער ערד געשטרעקט
און פארשוועכט
דאָס קעניגרייך און זיינע פערשטן.

3 אויפגעבראכט און אונטערגעהאקט
יהודה׳ס מאכט; די רעכטע האנט 2)
פון גענן פיינט צוריקגעצויגן,
און אין יעקב אָנגעצונדן
ווי א פייער־פלאַם,
וואָס האָט אַלץ ארום פארצערט!

---

1) בענקל.

2) וואָס שפאַנט דעם בויגן צום שיסן.

4 זיין בויגן האָט ער גליך דעם פיינט געטרעטן,
גלייך דעם באַדרענגער פעסט געשטרעקט זיין האַנט.
און אויסגעטייט דאָס גליסטיגע פון אויג
אין ציונ׳ס טאָכטער׳ס געלט!
ווי א פייער זיין גרים זיך שפרייט!

5 דער הער געוואָרן גליך צום פיינט!
פאַרדאָרבן ישראל,
פאַרדאָרבן זיינע פאַלאַצן,
זיינע פעסטונגען צעריסן,
אין יהודה אָנגעמערט
קלאָג און וויינעשריי.

6 דאָס ארומגעצוימטע באַרויבט ער,
גלייך א גאָרטן (א פרייעם)!
זיינע פעסט־שטעט פאַרדאַרבט ער...
פאַרגעסן מאַכט דער אייביגער אין ציון
פעסט־ און רוע־טעג און צו שאַנד
און גרימיגן צאָרן פריסטער און קעניג.

7 מיין הער האָט פאַרלאָזט זיין אַלטאַר,
זיין הייליגטום געשענדט,
אין פיינטלעכע (הענט?—רעד.) איבערגעענפערט
האָט ער די מויערן פון זיינע פאַלאַצן...
א געשריי אין אייביגנ׳ס הויז געמאַכט
ווי׳ן א פעסט־טאָג האָבן זיי!

8 באשלאָסן האָט דער עוויגער צו פאַרדאַרבן
די מויערן פון ציונ'ס טאָכטער,
א שנור געניינט,
די האַנט ניט צוריקגעצויגן פון פאַרדאַרבן
און געבוינן פאָרוועך און מויער.

9 אין דער ערד געזונקען—אירע טויערן,
איבערגעפירט און צעבראָכן אירע ריגלען.
איר קעניג און אירע הערן—צווישן פעלקער,
אָן לערע,
אויך איר פראָפעטן
האָבן פון עוויגן קיין זעאונג באַקומען.

10 צו דער ערד זיך געזעצט און פאַרשוויגן געוואָרן
די אַלטע פון ציונ'ס טאָכטער,
אַש אויף זייערע קעפּ געשטרייט,
זיך מיט זעק אַרומגעגורט, —
די קעפּ צו דער ערד בויגן
די יונגפרויען ירושלים'ס.

11 מיינע אויגן האָב איך אין טרערן אויסגעווייגט,
עס ברענט מיין אינגעווייד,
עס גיסט זיך מיין לעבער צו דער ערד
אויפ'ן ברוך פון מיין פאָלק'ס טאָכטער—
קינד און זייגלינג פאַרשמאַכטן אין די גאַסן
פון שטאָט.

12 מוטער 1) פרעגן זיי: וואו איז ברויט און וויין?
זיך וואלגערנדיג ווי דערשלאָגענע אין די גאַסן
פון שטאָט,
אויסהויכנדיג זייער זעעל אין דער שוים פון דער
מוטער.

13 וואָס זאָל ציינן וועגן 2) דיר
און צו וועמען ענלעך 3) מאַכן ירושלים'ס טאָכטער?
צו וועמען גלייכן אום צו טרייסטן דיך,
יונגפרוי ציונ'ס טאָכטער!
דען גרוים ווי דאָס מעער איז דיין וואונד 4),
ווער וועט דיר לייכטער מאַכן? 5)

14 דיינע פּראָפעטן האָבן דיר פאַלש און טרוג(עריש?)(*
אויף דיינע זינד דיר נישט אָנגעוויזן
דיינע געפאַנגענשאַפט אָפּצואווענדן,
פאַלשע זעאונגען האָבן זיי דיר פּראָפעצייט
און פארפירערישע.
15 אַלע פאַרבייגייער שלאָגן צוזאַמען די הענט וועגן דיר,
זיי שמוצירן און שאָקלען מיט די קעפּ
אויף ציונ'ס טאָכטער:

---

1) (די—אויסג.) מוטער.
2) אויף.—אויסג.
3) פאַרגלייכן.—אויסג.
4) בראָך.—אויסג.
5) (תיילן).
*) די קלאַמערן סימ'ן פראַגע־צייכן—פון מיר'ן.

איז דאָס די שטאָט, וואָס מען 1)
זאָגט: 2) פאָלקאָמענע שיינהייט, די פרייד פון
גאַנצן לאַנד? 3)

16 די מיילער עפענען אויף דיר אַלע דיינע פיינט,
פייפן און קריצן מיט די ציין.
זאָגן: פאַרדאָרבן האָבן מיר זי!
אָט דער טאָג, וואָס מיר האָבן געהאָפט,
דערגרייכט,4) דערזעען!
17 געטאָן האָט דער אייביגער, וואָס ער האָט
פאַרטראַכט 5)
אויסגעפירט זיין וואָרט, זיין אָנזאָג פון אַלטע פיינט,
צעשטערט און נישט דערבאַרמט.
פרייד 6) געמאַכט מיט דיין אומגליק דיינע פיינט,
געהויבן דעם האָרן פון דיינע באַדרענגער!

18 געשריען האָט זייער הערץ צו גאָט,
ציון'ס מויער, גיס טרערן ווי א טייך
טאָג ווי נאַכט!
געב דיר נישט קיין אויפהער,
דיין אויגאַפּל זאָל נישט שווייגן.

1) איז דאָס די שטאָט, וואָס מען (האָט אויף איר.—אויסג.)
2) געזאָגט.—אויסג.
3) די פרייד פון (לאַנד.—אויסג.)
4) דערלעבט.—אויסג.
5) צוגעדאַכט.
6) פריילעך.—אויסג.

19 שטיי אויף און רוף ביי דער נאכט
צום באגין פון די וואכן,
גים דיין הארץ ווי וואסער אוים נעגן גאָט,
הויב צו אים די הענט
בעט פאר דער זעל פון דיינע קליינע קינדער,
וואָס חלש'ן פאר הונגער אין אלע גאסן.

20 זע, עוויגער, קוק זיך צו,
וועמען האָסטו דאָס געטאָן (עוללת),
אז פרויען עסן זייער פרוכט,
זייער קליינע קינדער, 1)
אז אין טעמפל ווערט געטויט פריסטער און פראָפעט.

21 צו ערד אויסגעצויגן
אויף די גאסן יונג און אלט,
מיינע מעדכען און יונגען דורך דער שווערט געפאלן
האָסט אין דיין צאָרן־טאָג געטויט,
קיין ערבארמען געהאט.

22 האָסט צוזאמענגערופן ווי אויף א פעסט־טאָג
אלע מיינע שרעקן ארום.
אין טאָג פון דיין צאָרן קיין איבערגעבליבענער,
קיין אנטרונענער.
וואָס איך האָב געצויגן און געגרויסט
האָט דער פיינט פארלענדט!

1) (1) קינדער קליינע.
(2) אירע קינדער.—אויסג.

ג.*)

איך בין דער מאן, וואס האט די פיין פארזוכט
פון זיין צארנינע רוט.

מיך האט ער געטריבן, אין פינצטערניש, און ליכט
געפירט.

אויף מיר ווענד זיין האנט און קערט זי אום צו מיר
נישט אויפגעהערט.

צעפוילט מיר מיין לייב און מיין הויט;
מיינעביינער צעבראכן.

ארום מיך געבויט, ארומגערינגלט
מיט ביטערקייט 1) און מאטערניש.

אין פינצטערקייטן מיך אריינגעשטעלט
ווי וועלט-געשטארבענע.

ארומגעצוימט, נישט ארויסצוגיין,
שווערע קעטע אויפגעזעצט.

---

*) פון קאפ. ג ביז סוף פון איכה זיינען די פסוקים אין מאנו־סקריפט ניט באצייכנט מיט ציפער.—רעד.
1) גיפט.

און לאָמיך שרייען און געוואַלדן,
מיין געבעט נישט צוגעלאָזט! (שתם) 1)

מיינע וועגן מיט קוואָדערן פאַרצוימט,
מיינע שטעגן אויסגעקרימט.

א לויער 2)־בער איז ער פאַר מיר
א לייב א באַהאַלטענער.

דרייט אויס מיינע געגנג, און ליימט מיך,
מאַכט מיך דול!

ער שפּאַנט זיין בויגן און צו דער פייל
מיך אַלס ציל געשטעלט.

און מיינע נירן צילט ער 3)
זיינע פיילן.

בין, מיין פאָלק, צום געלעכטער געוואָרן,
זיי זינגען פון מיר אומאויפגעהערט.

מיט ביטערקרויט 4) שטאָפּט ער מיך,
זעטיגט מיך מיט ווערמוט, 5)

1) פאַרהאַלטן.—אויסג.
2) א לאָקער.—אויסג.
3) אין מיינע (אינגעווייד טרעפן).—אויסג.
4) ביטערפילן.—אויסג.
5) זעטיגט מיך מיט (גאַל און גיפט.—אויסג.)

מיט שאַבער ברעכט ער מיר די ציין,
אין אַש וועלגערט ער מיך!

מיין זעעל האָט שוין די רו פאַרגעסן,
איך געדענק שוין נישט קיין גוטס.

און געטראַכט: 1) פאַרלוירן מיין לעבן (נצחי)
און מיין האָפנונג אָן אייביגן.

דורכגענומען פון מיין אומגליק
ווערמוט און גיפט.

דאָס אַלץ געדענקען געדענקט מיין זעעל
און בויגט זיך איבער מיר.

דאָך אָט דאָס טראַכט איך איבער
און פאַרוואָס איך האָף:

גאָט'ס גענאָד ווערט נישט פאַרניכטעט,
זיין באַרעמהערציגקייט לאָזט זיך נישט אויס.

טאָג אויף טאָג באַנייערט,
גרויס איז זיין טריישאַפט.

---

1) (1) זאָל איך זאָגן.
(2) כ'קלער.—אויסג.

דיר, עוויגער, איז מיין טייל, זאָגט מיין זעעל,
דאָרום האָף איך צו אים.

גענעדיג איז דער עוויגער
צו די וואָס טרויען אים,
צו דער זעעל, וואָס פאָרשט נאָך אים.

גוט און ציטעריג און שווייגנדיג
צו דער הילף פון אייביגן.

טוב דעם מאַן, וואָס טראָגט די יאָך
און זיין יוגנטשאַפט.

זיצט ער איינזאַם שווייגנדיג,
אויף אים די לאַסט געלייגט.

צום שטויב צוגעלייגט דאָס מויל,
פיליכט האָפענונג פאַראַן.

שטעלט אויף די באַק צום שלעגער,
זעטיגט זיך אָן מיט שאַנד.

דען נישט אויף אייביג דער הער פאַרלאָזט.
צעוואַרפט ער, דערבאַרעמט ער זיך אין זיין גענאָד*)

נישט אוים גוטן ווילן פייניגט ער און טרייבט די מענטשן־קינדער, ער זאָל מיט די פיס צודריקן די ערד־

*) דען טרייבט ער, דערבאַרמט ער זיך אין זיין גענאָד.

געפאנגענע. פארקרימען א מענטש אין זיין רעכט (בריבו) מיין הער זעט עס נישט! ווער זאָגט און ס'זאָל געשען און מיין הער—נישט געבאָטן? נישט פון זיין מויל גייט ארויס דאָס גוטע ווי דאָס שלעכטע.

וואָס קלאָגט זיך א לעבעדיגער מענטש?
א מאַן — אויף זיינע זינד!

לאָמיר איבערזוכן אונזערע גענג,
פאָרשן און צוריק צום אייביגן קערן.

הויבן די הערצער מיט די הענט
צום שטארקן אין הימל!

מיר האָבן געזינדיגט, ווידערשפעניגט,
דו—נישט פארצייט!

פארהילט, 1) זיך אין צאָרן און אונז געיאָגט.
געטויט און זיך נישט דערבארעמט.

האָסט דיך מיט א וואָלקן פארהילט,
עס זאָל נישט דורך קיין געבעט.

1) (1) פארצויטט.
(2) פארבאָרגן.

האָסט פון אונז עקל 1) און אָפּשיי צווישן די פעלקער
געמאַכט

אַלע אונזערע פיינט — די מיילער אויף אונז געעפנט.

אונז צו טייל איז געוואָרן שרעק און געפאַנגענ־
שאַפט,2) פאַרוויסטונג און אונטערגאַנג.

בוכן טרערן רינט מיין אויג אויפ'ן ברוך פון מיין
פאָלק...

עס פליסט מיין אויג, נישט אָפּגעשטעלט, נישט אויפ־
געהערט.

ביז קוקן עס וועט דער אייביגער און פון הימל
דערזען.

מיין אויג האָט מער געטאָן מיין זעלע,
אַלס אַלע טעכטער פון שטאָט (?)*).

זיי האָבן מיך ווי א פויגל געפאַנגען
מיינע אומזיכטיגע פיינט.

מיינע יאָרן אין גרוב פאַרקירצט; שטיינער אין מיר
געוואָרפן.

וואַסער איז איבער מיין קאָפּ געשוואומען
געטראַכט איך בין פאַרביי.3)

---

1) שמוץ.—אויסג.
2) געצן.—אויסג.
3) (1) פאַרלוירן.
(2) פאַרניכטעט.
*) דער פראַגע־צייכן—פון פרצ'ן—רעד.

איך האָב, אייביגער, דיין נאָמען גערופן
פון טיפסטן גרוב.

האָסט מיין שטים געהערט, בויג דיינע אויערן נישט
אָפּ פון מיין שווער עטעמען, צו מיין געשריי.1)

גענענט האָסטו זיך, ווען איך האָב דיך גערופן, גע־
זאָגט: שרעק דיך נישט!

האָסט זיך אָנגענומען פאַר די שמעלונגען פון מיין
זעעל,
מיין לעבן אויסגעקויפט.

האָסט מיין שמעלונג געזען, ריכט מיין געריכט.

דו זעסט זייער ראַכע, זייער נאָכטראַכטן אויף מיר,—

האָסט זייער שענדן, אייביגער, געהערט,
אַלע זייערע פּלענער 2) ווענן מיר.

די ליפּן פון מיינע געגנער (קמי), וואָס טראַכטן נאָר
ווענן מיר.

וואו זיי זיצן און שטייען, זע, זייער שפּאָט־ליד בין
איך.

1) הילף.
2) געדאַנקען.—אויסג.

פאַרגיטיג זיי, 1) אייביגער, לויט די ווערק פון זייערע
הענט—
גיב זיי האַרץ־ווײי, דיין פלוך אויף זיי.

יאָג זיי מיט דיין צאָרן פון אונטער די הימלען פאַר־
טיליג.—

(*.4

ווי ווערט פאַרטונקלט גאָלד?
פאַרענדערט דער גוטער ערץ 2)
אויסגעשיט 3) די הייליגע שטיינער אין אַלע גאַסן.

די זין פון ציון די טייערע, מיט גינגאָלד געוואָגענע
ווי גלייך געוואָרן זיי זיינען צו ערדערנעם
געפעס 4) פון טעפּפער'ס האַנט?

5) דערלאַנגען די ברוסט, נערן זייערע יונגע,
מיין פאָלק'ס טאָכטער אומדערבאַרמלעך,
ווי דער שטרויס אין דער וויסטעניי.

---

1) צאָל זיי.
*) דער פערטער קאַפּ. איז אין מאַנוסקריפּט באַצייכנט מיט א ציפער און ניט מיט קיין אות.—רעד.
2) (גינגאָלד? גוטגאָלד? רויטגאָלד?)
3) (1) פאַרשיט.
(2) צעוואָרפן.
(3) צעשפּרייט.
4) (קרוגן, שערבן).
5) וועלף, אומגעהויער, שלאַנג, שאַקאַלע, זעהונט.

דעם זוינלינג׳ס צונג פאר דורשט—צו גומען
צוגעקלעפט,
קליינוואַרג בעט ברויט, קיינער דערלאַנגט...
פיינשמעקער 1) פאַרוויסט
אין די גאַסן; אויף זייד דערצויגענע
דריקן זיך צו מיסט 2).

גרעסער איז אויסגעקומען די זינד פון מיין פאָלק אַלס די זינד פון סדום, וואָס אומשטונד 3) איז אין דער סעקונדע געוואָרן, אָן פרעמדע הענט דערביי. 4)

אירע אָפגעזאָנדערטע זיינען לויטערער געווען אַלס שניי, ווייסער אַלס מילך, — גערויטלטער דאָס לייב אַלס קרעלן, סאַפירן דער שניט 5) פינצטערער אַלס שוואַרץ, נישט צום דערקענען אין גאַס, די הויט צום געביין 6) געשרומפן 7), אויסגעטריקנט ווי האָלץ.

בעסער שווערד־ אַלס הונגער געפאַלענע,
שהם יזובו מדוקרים מתנובות שדי.

1) (לעקערביסן־עסער).
2) (נעמען אָרום).
3) (פלעצלעך).
4) (נישט צוגעלייגט).
5) (די געשטאַלט).
6) אויפ׳ן לייב.—אויסג.
7) (1) איינגעשרומפען,
(2) איינגעצויגן.

די הענט פון בארמהערציגע פרויען קאָכן זייער(ע) קינדער, איין עסן פאַר זיי אין גרויסן אומגליק פון פאָלק.

אויסגעשעפּט האָט דער א.*) זיין גאַנצן צאָרן, זיין גרים אויסגעגאָסן. אָנגעצונדן א פייער אין ציון און אירע פונדאמענטן.

נישט געגלויבט האָבן די קעניגע פון לענדער און די וועלט באוואָען (באוואוינער? — רעד.), דאָס א באַ־דרענגער און א פיינט וועלן קומען אין די טויערן ירושלים'ס.

פון דער זינד פון אירע פּראָפעטן, פאַר שולדן פון אירע פּריסטער, וואָס פארגיסן בלוט פון גערעכטע אין איר.

בלינדע וואָגלען אין די גאסן, איינגעשמירט אין בלוט, קענען אירע קליידער נישט באַרירן.

טרעט אָפּ, אומריינער! רופט מען צו זיי, טרעט אָפּ, טרעט אָפּ! רירט נישט אָן!
כי נצו גם נעו, אמרו בגוים לא יוספו לגור.

*) פארקירצט פון אויבערער—רעד.

פני ה׳ חלקם, לא יוסיף להביטם...
פני כהנים לא נשאו, זקנים לא חננו!

עס גייען אונז נאָך די אויגן אוים צו אונזער נישטיגער הילף, אויסקוקנדיג אויף א פאָלק, וואָס גיט קיין הילף.

זיי פאַרפאָלגן אונז טריט אויף טריט, נישט צו גייען אין די גאסן. געגענט זיך אונזער ענד, פול געוואָרן די מאָס פון אונזערע טעג, דען געקומען אונזער ענד.

פלינקער זיינען אונזערע יעגער געווען, אלס די אָדלער אונטער׳ן הימל. אויף 1) די בערג אונז געיאָגט. אין סטעפ אויף אונז געלויערט.

אונזער אָטעם (רוח אפינו) דעם עוויגנ׳ס געזאלבטער איז געפאנגען אין זייערע גריבער, — דער וואָס מיר האָבן גערעכנט מיר וועלן לעבן אין זיין שוץ צווישן פעלקער.

זיי פראָה און פריי דיך, אדום׳ס טאָכטער, די באַוואוינערין אין לאנד עוץ, איבער דיר וועט אויך

1) איבער.—אויסג.

פאַרביי גיין דער בעכער, וועסט זיך באַרוישן און (שענדלעך) אַנטפּלעקן. (אויסגעוואָרצלט, אויסגע־ריסן ווערן).

ציונ'ס טאָכטער — אויסגעלאָזט דיין זינד, מער טרייבט ער דיך נישט. אָן דיינע אומרעכט דאַכט, אדומ'ס טאָכטער, אַנטפּלעקט דיינע זינד!

---

*)

געדענק, אייביגער, וואָס אונז איז געשען, קוק און זע אונזער שאַנד.

אונזער אַרב איבערגעגאַנגען צו פרעמדע,
אונזערע הייזער פאַרפרעמדט!

ווייזן זיינען מיר געוואָרן אָן א פאָטער,
אונזער מוטער ווי די וויטווען.

אונזער וואַסער — פאַר זילבער געטרונקען,
אונזער האָלץ קומט צו אונז פאַר באַלוינונג 1)
אויפ'ן האַלז געיאָגטע, מיד געוואָרן, מען לאָזט נישט אָפּ.

---

*) דאָ דאַרף קומען קאַפּיטל ה, וואָס איז אין מאַנוסקריפּט איב־גאַנצן ניט באַצייכנט.

1) (פּרייז).

צו מצרים אויסגעשטרעקט די האַנט; צו אשור—
ברויט צו באַקומען.

אונזערע פעטער האָבן געזינדיגט און זיינען נישט
דאָ; מיר ליידן פאַר זייערע זינד.

קנעכט רעגירן מיט אונז, קיין באַפרייער פון זיי.

מיט'ן לעבן ברענגען מיר אונזער ברויט, פון דער
שווערד אין סטעפּ.

אונזער הויט ברענט אויף אונז 1) ווי דער אויוון,
אויס הונגער־גלות.

געפייניגט פרויען אין ציון, יונגפרויען אין די
שטעט יהודה, פירשטן אויף די הענט געהאנגען; אַל־
טע נישט געשוינט. יונגע טראָגן מילשטיינער, קנאַבן
פאַלן איבער די העלזער.

אַלטע קומען נישט צום טויער, יונגע — פאַר
שטערט זייער געזאַנג.

פאַרשטערט אונזער הארציגע פרייד, אונזער טאַנץ
צום טרויער געוואָרן.

1) אונזער הויט (שוואַרץ.—אויסג.) ווי דער אויוון.

אונזער קרוין פון קאָפּ אראָפּגעפאלן, ווײ צו אונז,
געזינדיגט האָבן מיר!

דערויף האָט ווײ געטאָן דאָס הארץ, דערויף
פארפינצטערן זיך אונזערע אויגן.

אויף ציונ׳ס בארג וואָס וויסט געוואָרן,
פיקסן שפּאצירן 1) ארוים.—

דו, אייביגער, ווערסט אייביג באשטײן, דײן טראָן
—פון געשלעכט צו געשלעכט!

פארוואָס האָסטו אונז אויף אייביג פארגעסן,
אויף לאנגע יאָרן פארלאָזט?

פיר אונז צוריק, לאָמיר קומען צו דיר! באנײ
אונז די יאָרן פון אמאָל!
נײערט דו האָסט אונז פארעקלט, צו צאָרניג
ביזטו אויף אונז.

וואַריאַנט

א.

1 ווי עלנט איז זיצן געבליבן
די פיל באפעלקערטע שטאט,
ווי א ווייטווע וויסט!

די גרויסע צווישן די פעלקער,
איבער לענדער די הערשערין,—
געווארן צו צינז.

2 זי וויינט ביי דער נאכט,
אירע טרערן אויף די באקן,—
פון אלע געליבטע אירע
קיינער טרייסט!

געפעלשט אן איר האבן
אלע פריינט!
צו פיינט געווארן!

3 * וואַנדערט אויס יהודה
אויס פיין,
אויס אַרבעט שווערע.

* צווישן פעלקער זיך באַזעצט,—
קיין רואיגקייט געפונען!

צווישן די גרעניצן דערגרייכן
אים אַלע יעגער.

4 טרויערן די וועגן פון ציון,
צו פעסט־טעג קיינער גייט;
די טויערן אירע—וויסט.

אירע פריסטער זיפצן,
אירע יונגפרויען — אין אומעט.
און איר איז ביטער, ביטער!

5 נעגרויסט זיינען אירע באַצווינגער,
אירע פיינט — פאַרגעניגט...
* זי האָט אָפּגערוימט דער אייביגער
פאַר אירע זינד!

גייט איר יוגנט איר (אין ?—) געפאַנגנשאַפט,
פון באַצווינגער געטריבן!

6 איז פון ציון אַראָפּ דער גלאַנץ,

אירע פערשטן, ווי די וויבער,
וואָס פאַרהונגערט גייען
מאַכטלאָז פאַר'ן יעגער.

7 טראַכט יעצט ירושלים,
* אין די טעג פון פּיין און וויי,
אָן אירע קאָסטבאַרקייטן
פון אַמאָל!

אין באַצווינגער'ס מאַכט געפאַלן
איז איר פאָלק און קיינער העלפט!
זאַמלען זיך די פיינט אַרום
און לאַכן אויף איר אונטערגאַנג!

8 געזינדיגט האָט ירושלים,
ווי אַן אומריינע פרוי געבליבן,
אַלע טרעטן זי אָפּ!

אַלע פאַרערער אירע — שענדן, —
זיי האָבן איר שאַנד געזען!
און זי זיפצט אָפּ און טרעט צוריק!

9 דער שמוץ נאָך אין די זוימען...
די פאָלגן נישט פאַרגעזען!
און וואונדערלעך געפאַלן,
און קיינער טרייסט!

זע, אייביגער, מיין פּיין,
וואָס אָנגעמאַכט עס האָט דער פיינט!

10 אויף אַלע אירע קאָסטבאַרקייטן
ליינט זיין האַנט ער, דער באַצווינגער!
פעלקער, וואָס פאַרווערט דו האָסט
אין דיין געמיינדע אַריין צו קומען! *
טרעטן אין דיין הייליגטום!

אין איר פעלקערשאַפט פאַראומערט,
עסן ווערט געבעטן,
פאַר עסן ווערט דאָס טייערסטע געגעבן,
דאָס לעבן צו דערהאַלטן! *
זע, אייביגער, קוק, —
איך בין אַ פרעסערין געוואָרן! *

12 נישט אויף איך, איר וועג־פּאַסאַנטן,
זעט, קוקט, צי איז פאַראַנען
נאָך אַ ווייַ ווי מיין ווייטאָג,
וואָס אין גרימיג־צאָרניגן טאָג
מיר דער אייביגער האָט צוגעטראַכט!